

HORVÁTH IMRE

VERSEK

IRODALMI KÖNYVKIADÓ
BUKAREST 1965

HORVÁTH IMRE

Alig múlt ötvenéves, mikor már a hazai magyar irodalom nagy öregjei között emlegették. Most, a hatvan küszöbén, még igazabbnak — de kevésbé is igaznak érezzük ezt a rangsorolást: lírája az elmúlt évtizedben ismét tiszta fényében csillogott, abban a saját fényben, amely minden eredeti költőt körülvesz; és ez, amennyire igazolja az „öreg” elé tett jelzöt, legalább annyira cáfolja a jelzett szót. Mert az ötven és hatvan között Horváth Imre nemcsak ahhoz gyűjtött elegendő erőt, hogy megközelítse antifasiszta lírájának csúcsait, hanem jutott energiája új csúcsok felé is elindulni, a friss élmények másfajta kifejezésével próbálkozni — épp legutóbbi néhány versében például, szakítva a rá mindig jellemző zeneiséggel, a gondolat prioritását még inkább kiemelve.

De — jóllehet, mindnyájunk nyereségére, az életmű nem lezárt, sőt nem is lezáruló — a Horváth Imre-i líra helyét már irodalomtörténetileg lehet meghatározni, maradandóságát az olvasói tudatban s a hazai irodalom fejlődésének folyamatában egyidejűleg igazolva. Horváth Imre költői pályája — most már függetlenül az ember és a versek személyi varázsától — azért is izgalmas téma az elemzésre, mert ő valóban megjárta a „lélek poklát“, s ha az életrajz külső fordulatokban nem is különösebben látványos, annál zaklatottabb az a belső élet, amelyből lírája született, annál több vívódás, harc munkálta a négysorosok harmóniáját, amely ugyancsak nem abszolút, sőt

nagyon is konkrét térhez és időhöz kötött. És talán e felfokozott költői érzékenység is közrejátszik benne, mindenesetre Horváth Imre költészetének változásai a hazai magyar irodalom útjának szakaszait is jelzik, a két világháború közötti idő kezdeti epigonizmusától a *Korunk* frontjához eljutó humanizmuson át a forradalom, a népi demokratikus átalakulás feladatainak azonnali vállalásáig, majd a szocialista tudatalakítás cizelláltabb eszközeinek megtalálásáig. Érdeemes hát belevágni az elemzésbe.

I

1906. november 4-én született Margittán, gyógyszerészcsaládból. Három város játszik még lényegesebb szerepet emberi-művészi formálódásában: Dés, Arad és Nagyvárad. A dési gimnázium ötödik osztályában kezd érdeklődni a költészet iránt — egyik osztálytársának szaválata, Heine *Álomképek* című ciklusának előhangja különös erővel hat rá.

*„Eloszlott, tovatűnt már minden álm,
A legszebb, leghűbb kép is veszve rég,
Csak az maradt meg, amit égő lázban
Belőlük néha rímmé tördelék.“*

(Endrődi Sándor fordítása)

Noha az álmok „rímmé tördelésével“ csak később, 1923-ban próbálkozott meg, Heinét mindjárt megszerette, s mint önéletrajzi emlékezésében írja, egy évig Heinét olvasta. Ettől a mozzanattól eltekintve, Dés nyomtalanul tűnik el az életrajzból, Váradnak adva át a dicsőséget, hogy a versek iránt érdeklődő fiatal-emberből költőt faragjon.

A gimnázium elvégzése után három hónapig magántisztviselő egy cipőfűzőgyár irodájában. 1927 szeptemberében lép be a *Nagyvárad* szerkesztőségébe — ez azonban korántsem az irodalommal való tartós elkötelezettség kezdetét jelzi, inkább csak kenyérkeresési lehetőség. Elég keserű — s ráadásul bizonytalan — kenyéré. Az „ellenszámla-rendszer“ megaláztatásáért (a lap alkalmazottai a vállalóink hirdetéseinek díját levásárolhatták) nem nyújtott kárpótlást sem a munka, sem a dicsőség.

1928 nyarán leépítik, amihez valószínűleg az is hozzájárult, hogy részt vett a röviddel előbb lezajlott újságírósztrájkban. 1930—31-ben szatmári lapoknál, a meglehetősen provinciális *Szatmári Újságnál* és a valamivel színvonalasabb *Szamosnál* próbálkozik, de a létminimumot sem tudja a maga számára biztosítani. (Írásos dokumentuma Horváth Imre szatmári éveinek alig maradt, cikkei aláírás nélkül jelentek meg; versei közül is csak egy, a *Könnyek rabja* született Szatmáron.) Visszatér Váradra, az *Estilaphoz*; hathónapi munkájának honorárium a háromszáz lej, s aligha érezheti nagyobb biztonságban magát, mint rendszeresen megjelenő nyomor-riportjainak hősei.

Az *Erdélyi Lapok*, bár ide is fix fizetés nélkül, csak próbaidőre veszik fel, mégis nagyobb perspektívát nyit — a *költő* előtt. Eddigi munkahelyeivel ellentétben, ennek az újságnak országos rangja van, munkatársai közé nemcsak jótollú publicistákat, hanem jelentős prózaírókat és lírikusokat is számíthat, így Dsida Jenőt, akik az alapvetően katolikus orientációjú lapban kifejezésre jutó csoport-törekvéseken a polgári humánus irányában tágitottak. Jelképesnek tekinthetjük, hogy míg az újságíró-volontőr munkája elsikkad az *Erdélyi Lapokban*, 1932. január 24-én a költő Horváth Imre nevével találkozunk a szépirodalmi mellékletben, a *Sikátorok* című vers alatt (egy

Szemlér vers, az *Új fény* társaságában). A szubjektív emlékezet talán fel sem méri, az irodalomtörténet azonban bizonyosan feljegyzésre érdemesnek találja, hogy az első megjelenést követően, 1932-ben az *Erdélyi Lapok* tucatnál is több Horváth Imre—verset közöl, sőt nem csupán az irodalmi mellékletben, hanem az első oldalon is (például a *Ki ez?* című, máig figyelemre méltó költeményt); s a szerkesztők 1933-ban sem bánnak mostohábban a lírikus Horváth Imrével.

Ezekkel a versekkel van jelen Horváth Imre a nagyváradi Szigligeti Társaság kiadásában 1932-ben napvilágot látott *Tíz tűz* antológiában is. A vékonyka füzet szerzői (Árvay Árpád, Bodnár Mária, Bélteky László, Dévald László, Lőrinczy Lajos, Papp Lajos, Ruffy Péter, Sárközy Gerő, Sziklay Györgyike — és Horváth Imre) többségükben az *Erdélyi Lapok* köréhez tartoznak, de annak inkább helyi, semmint országos szintjét képviselik; a legtöbb vers és próza összhangzik a Társaság, negyvenéves jubileumát méltató bevezető írás dilettáns-patetikus, magyarkodó hangvételével. A prózai írások közül egyedül a Ruffy Péteré emelkedik a kötet színvonala fölé, a lírai válogatásban pedig kétségtelenül Horváth Imre 14 versének van a legnagyobb súlya. De nincs miért tagadnunk: ha nem harminc év távlatából ítélünk meg e költeményeket, aligha találunk lényegi különbséget, a *Fleur d'amour*, a *Régi vers*, a *Neked írtam* szerzője és az antológiában szereplő többi fiatal között. Az *Alkony Várad felett* című verset is ugyanaz a dekadencia hatja át, inkább csak a formaérzék, a gördülékenyebb sorok árulkodnak valami többletről:

„...*Mert nem élet rossz rímekbe
róni itt a Kőrös-parton,
hogy könny pereg a szívemre
s haldoklik a beteg alkony.*“

Hogy azonban ennek a dekadenciának semmi köze a *Tíz tűz*ben hangot kapó búsmagyarkodáshoz, azt már a *Sikátorok* alátámasztja, az első, általunk ismert Horváth Imre-vers, ahol a későbbi költő lírájának „leitmotiv“-ja tisztán csendül fel. Az indító szakasz még semmit sem árul el, a második utolsó két sorában viszont már a jellegzetes Horváth Imre-i ellentétezésben tör fel az erkölcsi imperatívusként megfogalmazott vallomás:

„A kezem, arcom, a homlokom sáros,
de a szívem, a szívem az fehér.“

Első önálló verskötetének (*Örvény felett*, 1934) megjelenését —de a másodikét, a *Hangtalan beszéd*-ét is — már egy aradi napilap, a *Reggel* teszi lehetővé. Az Aradon töltött négy év (1933—1937) ugyanakkor újságírói tevékenységének legeredményesebb, valójában felmérhető szakasza. Akárcsak az *Erdélyi Lapokat*, a *Reggelt* sem a provincia szelleme jellemzi. Noha 1934 júliusától a cím alatt szedett „országos politikai napilap“ megjelölés mellé felkerül: „Hivatalos lapja: a Magántisztviselők Egyesületének, a Kiskereskedők Szindikátusának és a Vendégipari Szindikátusnak“, a következő évben is így reklámozhatja magát — többé-kevésbé joggal — a *Reggel*: „Az ország legelterjedtebb magyar napilapja. Sport- és hírtudósításban elsőrangú.“ Horváth Imre itt sokkal szükségesebbé, hasznosabbá tudja tenni magát, mint újságírói pályája előző állomásain: versei most is sűrűn szerepelnek a lapban (köztük meglehetősen sok az újraközlés), de riportokkal, glosszákkal, recenziókkal is észrevételi jelenlétét. E „viszonylagos stabilizáció“ sem tart azonban hosszú ideig; 1937. február 14-én anyagi okokra hivatkozva bejelentik a lap megszűnését, Horváth Imre pedig visszaköltö-

zik Nagyváradra: az *Erdélyi Lapokat* folytató *Magyar Lapok*nál vidéki tudósítók kéziratait javíthatja, gépiróskodik, majd 1939-ben végképp megválnak a hivatásos újságírástól, és verseskönyvei eladásából teremti elő a fennmaradáshoz szükséges anyagiakat.

1938—1939, az újságírással történt szakítás ideje az egyetlen valóságos cezúra Horváth Imre életművében, amely elválasztja a közepes tehetségű, az érvényesüléshez szükséges tulajdonságokkal igazán nem rendelkező publicistát s az utánérzésektől nehezen szabaduló vidéki költőt a látszólag elvont humánumban sem apolitikus, sajátos hangú lírikustól — akinek Horváth Imrét 1939-ben kiadott két kötete óta ismerjük. A változás persze nem egyik napról a másikra következik be, az átmenetet, rétegződéseket a versek elemzéséből érthetjük meg. Egy életrajzi feltételről azonban már itt beszélnünk kell. Az újságírás ugyanis nemcsak anyagiakat (ha szűkösen is) és több-kevesebb tájékozódást biztosított a költő számára, hanem nevelő környezetet, baráti kört is, amely döntően befolyásolta világnézeti fejlődését és művészi útját. A barátok nélkül nem valószínű, hogy sikerült volna néhány év leforgása alatt hét versfüzetet tető alá hoznia, az viszont biztos, hogy a selektálásban, a megszerkesztésben számottevő segítséget kapott újságíró-kollégáitól: Gáldi Lászlótól (akit még a dési gimnáziumból ismert), Szántó Györgytől, Váradon pedig Korvin Sándortól, Csehi Gyulától, Arató Andrástól.

Különösen Korvin volt szigorú kritikusa („ha egy szót nem talált a helyén, akkor már nem tartotta közölhetőnek a verset“), a harminc éve elhangzott szavak ma is élnek a költő emlékezetében: a baráti szeretet és tisztelet még az egyoldalú véleményeket és tanácsokat is becsüléssel őrzi. No, de nem a túlzott vagy túlzó szigor, hanem az eszmei hatás volt és marad az elsődleges, az irodalomtörténeti jelentő-

ségű, amely Horváth Imrét elvezeti a *Korunkhoz*. Közismert tény, hogy 1937-ben Salamon Ernő több Horváth Imre-verset küldött el Gaál Gábornak (*Az én istenem* 1937 áprilisában meg is jelent), kevésbé ismert viszont Gaál Gábor válaszlevelének szövege. A levél főként abból a szempontból érdekes, hogy jóllehet a levélíró távolállónak érzi magától a *Hangtalan* beszédből kibontakozó világot („a világ, amit idéz, meglehetősen idegen tőlem“), nemcsak elismeréséről biztosítja a vidéki poétát, hanem miután kifejti a *Korunk* „újrealista“ törekvését, további versküldésre biztatja. („Nagyon örülnék, ha a *Korunk* szempontjainak igen széles vonalán kitartó munkatársa lenne a lapnak.“) A folytatás nem is marad el: a *Korunk* 1939-es antifasiszta lírájában tekintélyes hely jut a *Rémület*, *Nekik jobb*, *Ha egyszer hangod támad* című verseknek, s a folyóirat szerkesztője most már fenntartás nélküli melegséggel üdvözli Horváth Imre legújabb kötetét, amelyből „láng csap ki“ (*Adj, kertem, több virágot*).

A *Korunk* betiltása után Horváth Imre versei, szórványos fordításai az *Erdélyi Helikonban*, ritkábban a *Pásztorúz*ben látnak nyomdafestéket. (A *Nyugatnak* sosem mert veret küldeni — félt a visszautasítástól. Ez a félelme aligha volt indokolt, legalábbis 1939 után.)

Költői pályájának további éveit már a mába torokollnak: harcos, közéleti lendületének, lelkesedésének csak a betegség tudott időnként gátat vetni, a legteljesebb elismerés viszont most már nem is maradt el.

2

Horváth Imre publicisztikájában nem ismerhető úgy fel az „újakra készülő“ költő, mint ahogy Ady újságírói tevékenysége jelezte az *Új versek* közeled-

tét, sok benne a konvencionális elem, a tucattmunka; mégis, e mennyiségileg tekintélyes, identifikálható cikkekből jobban megérthetjük Horváth költői pályájának első szakaszát.

1933 karácsonyán készítette első névvel jegyzett interjúját (az interjú alanya Szántó György), számottevőbb publicisztikai jelenlétéről azonban a Reggelben 1934 augusztusától beszélhetünk: egy éven át ő írta — külön rovatban (*Jó reggelt!*) — a lap gloszszáit. A könnyed csevegés a felületi szellemesség, ismert klisék egyszóval a zsurnalizmus legtöbbjükre rányomja bélyegét, de akad közöttük néhány, az idő próbáját kiálló publicisztikai írás is — bár ezek sem a súlyos korproblémákat őrzik.

Egészen más képet mutat riporterri tevékenysége. Formai csillogásról vagy akár rutin biztosította gördülékenységről, kerekdedségről riportjaiban nem tesz ugyan bizonyosságot, de már a címekkel tudósít az egyidőben született dekadens hangulatú versek „bá-natos“, „bús“, „fullasztó“, „fénytelen“ jelzői mögött rejtőző valóságról: *Őszi vizit egy nyomorgó család házatáján; A legszomorúbb premier; Megnyíltak a munkanélküliek teázói; Szomorú beszélgetés Szunyogh Jánossal, aki megmenekült az idegenlégió börtönéből és most a munkanélküliség rabja; Sok az esküvő — kevés az újszülött* — rendszeresen feltűnő címek a *Reggel* 1934—35-ös számaiban, s nem is igényelnek bővebb kommentárt. Az *Őszi vizit* lelkiismeretébresztő helyzetrajza mégis külön figyelmet érdemel, mert a csupán hangulatinak tűnő ellentéte-zés túlmutat az érzelmes regisztráláson s a polgári jótekonyság szellemén. „A belvárosi utcák útjain nyugodtan sétál a korzózó közönség. A bérházak ablakain vidáman táncol a novemberi napsugár. De a külváros útjai sárosak, csatakosak, a nap itt meddő harcot vív az esőzésekől visszamaradt pocsolyák-kal... A városnak ezen a részén, a segai cigánytelepen, ahol elvéve munkanélküli gyári alkalmá-

zottak is laknak, vannak a tömeglakások, irtóztató, borzalmas nyomortanyák.“ A részletező leírást a „perspektíva“ felvillantása zárja: „És a városháza szegényügy-osztályán nőttön nő a száma a munkanélkülieknek.“

A koldus-kérdésről, a titkos prostitúcióról, a nyomor különféle megnyilvánulásairól szóló tudósítások a riportert is alakítják; az 1936. esztendő tiszteletére, reménységet próbál előcsiholni keserű tapasztalataiból: „El kell hogy jöjjön az az idő, amely szenvedéseinkre enyhülést hoz, küzdelmeinket eredménnyel koronázza. És ez az idő már nem lehet messze, mert a népek gyűlölködéséből eredő rombolás: munkanélküliség, gazdasági válság mélypontjához a bűneiért megalázott emberiség már-már érkezett“ (*Szilveszter éjjelén*).

A glosszák és riportok mellett feltűnnek a *Reggel* hasábjain könyvrecenziói és színházi tudósításai, kritikái. Az aradi lap jó ideig csak a „Palladis“ pengős- és félpengős regényeit ismertette az „Új könyvek“ rovatban, Horváth Imre aktívabb bekapcsolódásától számítva azonban egyre nő az irodalmi értékű műveket népszerűsítő kis-cikkek részaránya. Kiemelkedik közülük a Gáldi László verskötetéről (*Az ifjúság balladája*) szóló recenzió, amely egyben Horváth Imrét is jellemzi — 1934 októberében. A költőbarát-recenzens mindenekelőtt a forma változatoságára figyel fel, aztán — a fiatal Babitsra emlékeztető vágyódással — tulajdonképpen saját elszigeteltségét, élményszegénységét panaszolja fel (amiről egyébként glosszái is tanúskodnak): „Kevés magyar költőnek adatott osztályrészül, hogy világvárosok fényét, távoli tájak szemképráztató színfoltjait ne csupán elmosódó képzeletek, hanem konkrét élmények alapján vetíthessék elénk, mint Gáldi László, aki bejárta Európát, és ennek a nagy sétának impressziói ott bujkálnak írásai között.“

A Szántó Györggyel készített második és harmadik interjúja viszont ellentmondani látszik az elszigeteltségnek, élményszegénységnek. 1935 tavaszán öles cím hirdeti a *Reggelben: Szántó György új történelmi regénye a mai Európa legégetőbb kérdéseire ad feleletet*. És a cím valóban nem egyszerű zsurnalista fogás, mert a fiatal újságíró az *Aranyágacska* szerzőjét így szólaltatja meg cikkében: „A legsúlyosabb mai probléma megvilágítása volt a célom ezzel a regénnyel. Meggyőződése, hogy *csak a keleti népek összefogása tudja megállítani a germán imperializmus beteges vágyát az Ostraum irányában*“ (az eredeti közlés kiemelése). Ehhez fűzi kommentárul Horváth Imre: „Mint Szántó György igazán mély és széles látókörű elgondolásából kitűnik, a történelmi regény nagyon is aktuális.“ Egy évvel később hasonló gondolatot fejt ki az Avram Iancuról szóló Szántó György-dráma kapcsán is, visszautasítva a kor nacionalista szellemét. („Ennek a drámának az a célja, hogy közeledést hozzon létre az erdélyi románság és a magyarság között.“)

A körültekintőbb mérlegelés mégis arra int, hogy ezekből az interjúkból ne vonjunk le túl merész következtetéseket, hisz a műfaj jellegéből adódik a megkérdézett nézeteinek meghatározó befolyása. Horváth Imre ekkor még nem áll a politikai tudatosságának azon a fokán amelyet Szántó György válasza tükröznek. Sokkal jellemzőbb rá a Kosztolányi nekrológ (kettő is jelent meg a *Reggelben*: az első aláírás nélkül, a költő humánusát és nyelvi példáját emelve ki, s ugyanakkor felidézve az 1934-es személyes találkozást az aradi állomáson; a két nappal későbbi írás alatt ott a név: Horváth Imre); mintha ezeket a sorokat is 36-os önmagának jellemzésére szánná: versei „sohasem voltak különösen «aktuálisak», és aktuálisak maradnak mindörökké, amíg az élet-halál fenséges játéka tart“. Még egyértelműbb önvallomás *A költő útja széplelkű dilettán-*

sok és hazug prókátorok között című cikke (alcíme: „L’art pour l’art — vagy korteslíra?“) 1935 decemberében. Mit tehet a mai költő? — teszi fel önmagának a kérdést, s a válasz: azt, amit elődei, évezredekkel előbb: „szépségek verskorsóba öntött italát kínálja a szépségek forrására szomjazó emberek felé... Adja a költő azt, ami van, de amire csak oly kevesen, talán csak a költő és művészek döbbennek rá. Adja a lelkét, adja lelkének magasabb régiókba vágyakozó érzéseit. Ha ezt adja, úgy versében minden szépség életre kel. Mert hivatalok aktái beporozták, gyárkémények befüstölték kezünket, arcunkat, és az eget, de nem mocskolhatják be a lélek szépségeit és az emberi bensőt.“

Ezekkel a tiszta — bár naiv — eszményekkel indul el költői pályáján.

3

Első társa, aki lírai felfedező útjaira elkíséri — a magány. A *Sikátorok* kivertség-érzését fogalmazza újra és újra, sorsának értelmetlenségével mindegyre szembenézve. *Ki ez?* — kérdezi 1932-es énjétől —

„...aki most itt jár egyedül,
roskadt vállakkal, mindenkit kerül
.....
Kórház, csapszék vagy börtön otthona?
Hova tántorog az éjben? Hova ...?“

A megrendítő kérdéssorozat gúnyosan rímeli a közhelyes hiedelemre, amely az induló költőtől csúcsokat ostromló ifjú merészséget várna. Az úttalanság fájó tudatát kapjuk helyette. A szavak — a költőt érő benyomások — pusztán egymás mellé állításával, a versen belül rendet és rendszert teremtő szándék látszólagos hiányával is azt jelzi, hogy a környezet indokolja a költő hangulatát:

*„Utcák... házak... árnyak: sötétek...
Éjszaka van. Nagy csend van. Félek.“*

A „kutyasor“ jellegzetes szókincsét állíthatjuk össze Horváth Imre fiatalkori versei alapján. Névszók (többnyire jelzős szerkezetekben): roskadt vállak; zugutcák; fáradt esti szél; bánatos, barna rét; halálkörös lég; letépett csók; elfonnyadt mosoly; bús írások; lappangó halál; zord, fullasztó, fénytelen falak; bomlott szálú ideg; riadt szemű idegen; kóbor kutyák; gyilkos; bolond; kocsmából kivert részeg; kórház; csapszék; börtön; bűn; nyomor; emlékek; árnyam; útszéli kert magános kazla. Érdemes egy versen belül is megfigyelni, hogy a természetet jelenítő szókincs — amely később annyira központi metaforikus szerephez jut a Horváth Imre-i lírában — itt még csak hangulatfestő funkciót kap, ugyancsak egy általános szomorúság, kiábrándultság kifejezésére szolgál. A vers címéhez — *Új kedvessel az őszi erdőn* — adekvát a felvázolt környezet:

*„Bolond szél sir, száz fa őrjöngve rázza
az alkonyatban vörös fűrtjeit.“*

*Véreső hull a reszkető avarra.
Az erdő tépett ernyője zörög —
s vén tölgyek törzsét dérpatina marja.“*

Nemcsak a névszók — az igék is beszédesek: a már idézettek mellé sorakozik a tántorog, bujkál, kóborol, bolyong, borzongat, elrejtőzik, kintreked, megreszket — leggyakrabban egyes szám első személyben. A mondatfajta stilisztikai elemzése főképpen a kérdőmondatok gyakoriságának felszínre hozásával segítheti e fiatalkori líra teljesebb megismerését. Akár kiegészítendő, akár eldöntendő kérdést tesz fel a költő, nem a válaszra irányítja figyelmünket, hanem magára a kérdezésre; a bizonyta-

lanság, keresés, kétely vagy éppen a kétségbeesés fejeződik ki abban is, hogy a kérdésre kérdés következik, s ha nem, akkor sem kijelentő, hanem felkiáltó mondat zárja a gondolatsort. („Hát élet ez is? élet? / A sorsom egyszer hova dob? / jaj, félek, félek, félek!“)

Mindezek a nyelvi elemek primér élményre vallanak, akárcsak Horváth Imre aradi riportjai. Lehetetlen azonban nem észrevennünk felhasználásukban a játékosságot, a szembetűnő hatáskeresést. Az ilyen alliterációk halmozása, mint „hült, homályos“, „fények fátylazznak“, „kelet kék kikötőt“, „színesüljön száz szomorú“, „barna, bús, bánáti“ s még inkább a figura etimologica („Neved nevet. Úgy leng, mint lenge fátyol“, „Fények fátylazznak selymén, selymes fények“) menthetetlenül gyanút ébreszt, annál is inkább, mert nem csupán a példának kiválasztott *Mariora* című versben találkozunk velük. Ha az első két szakasz olvasásakor még nem erősödne bizonyossággá a gyanúnk, a harmadik már nem hagy kétséget. Akárcsak a *Játék rímmel és szerelemmel*, a *Mariora* is Kosztolányi *Ilonáját* juttatja eszünkbe, ahogyan eljátszik a lány nevével („Ó mennyi mélység, lágy-ság hullámszik a hét betű öblén“).

A másodlagos élmények szerepe Horváth Imre költészetének első szakaszában más párhuzamokkal is alátámasztható. „Az öröm halkán elköszön“ (*Őszi borzongás*), „Jó úszni így a lila levegőben. Utánam szállnak illatsóhajok“ (*Főlemelkedés*) -szerű sorok Tóth Árpád- és Kosztolányi-hangulatot árasztanak, de még 1938-ban is visszakísért a fiatalkori impresszionista iskola: „Ne ujjongj.. illan az öröm“ (*Intés*). A *Lappangó halál* (1934) költője éppúgy elvágódik a tájról, amelyhez sorsa köti, mint a fiatal Babits (*Messze... messze...*), csakhogy a Horváth Imre-vers záróakkordja még lehangolóbb, mint a Babitsé. (Ugyanennek a Babits-versnek indítósoraival

formailag meglepően összecseng az *Őszi borzongás* első szakasza.) Az Ady-reminiscenciák talán még szembetünőbbek, és nemcsak az *Árnyakban* („Erre most csak emlékek járnak: / szent halottak, — kik rámtalálnak.“) vagy a *Köszönöm* című versben (a szerelem mint „ős titok“, „ősi méreg“), ahol a jellegzetesen adys szóhasználat és az Ady-szimbólumok uralkodnak, hanem a más hatásokat ugyancsak őrző több korai költeményben is (*Zászlónak szántam; Kacagó kedvvel ne nézz a őszbe; Tavaszi dal magamhoz; Haláltalan kövek*).

Másoktól kicsiszolt költői nyelv, alapvetően romantikus látásmód (az 1932-ben keletkezett *Romantika* hangvétele nem egyszeri s nem csupán a címhez igazodó) — nem csoda, ha az első két Horváth-kötet igényesebb kritikusai (Korvin Sándor és Méliusz József a *Korunkban*, Kiss Jenő és Szemlér Ferenc a *Helikonban*) nem találnak okot a különösebb lelkesedésre. (A legelmarasztalóbb Korvin recenziója: egy letűnt érzelmiség költőjének nevezi az *Örvény felett* szerzőjét.) Mégsem állíthatjuk, hogy a szomorúság, magányérzés, borús hangulatok a fiatal Horváth Imre esetében költői pózt jelentenek; nem egyszerűen költői példák, nem egy bizonyos írói magatartás átvételéről van szó, hanem a belső indítékok s egy akkor virágzó költészeti irányzat hatásainak találkozásáról. Viszonyát a külvilághoz maga magyarázza *Menekülés a fénytől* című versében:

„...csak ne lássam a fényt, amely
borzalmakra világít.
Nem nézhetek síri füvek
sűrű, sötét sorára:
fedjen vakság vagy örület
hermetikus homálya.“

Gáldi László ugyan itt is közvetlen hatást — a Mallarméét véli felismerni, a „hermetikus“ jelző használata azonban véleményem szerint nem vezethető vissza mechanikusan a *L'azur* költőjére. Az eddig idézett hasonlóságok csupán a zsenyékre vonatkoztathatók, mesterségbeli előtanulmányként regisztrálhatjuk őket, Horváth Imre líráját kevéssé befolyásolták. Az igazi hatások, amelyekkel alaposabban érdemes foglalkozni, nem a zsenyéken mérhetők, hanem a már egyénivé lényegített verseken.

Heine nemcsak első mestere volt — végigkísérte életén. (A dési diák áhítata ismétlődik a váradi munkásfiatalokban, akik szeretettel veszik körül a költőt. „A munkásligetben gyűltünk össze egy padnál — idézi emlékeit egy interjú során —, Heine-verseket olvastunk. El is neveztük a padot Heine-padnak.“) Turóczi-Trostler József irodalomtörténeti megállapítása pontosan ráillik Horváth Imrere is; a Heine-hatás a magyar lírában nem korlátozódik Petőfire, „a fiatal költők százainak oldotta meg a nyelvét“. Horváth Imrét is először romantikája ragadja meg, de tőle kapja az első leckét gondolatiságból, tömörítésből is. S a romantikus szerelmek korszakának lejárta után ez az, ami megmarad: a mélyre nézés, a lényegre törés, az elhallgatás művészete, a világ dialektikus szemlélete — keresni a mulandóban, ami nem múlik el a pillanattal, s az öröknek tűnőben a változót.

Közvetlen tárgyi bizonyítékunk nincsen rá — Horváth Imre érett lírájának szinte egészét fogadhatjuk el annak —, mégis aligha indokolatlan az a feltételezés, hogy a *Memento* bővületében bontakozik ki a váradi költő művészete. Babits 1910 előtt készült, kitűnő fordításában (nyelvismeret hiányában Horváth Imre számára az eredeti nem volt hozzáférhető) a jelzők is valósággal horváthimrésen emelik ki lát-

szat és lényeg ellentétét s a lírát, amely ebből a feszültségből születik:

*„A hajad olyan fekete,
a ruhád oly fehér:
az ifjúság ígérete
az étellel felér.
Ó, csal az ember élete!
ki tudja, mi nem ér?
Ruhád is lesz még fekete,
hajad is lesz fehér...”*

(Endrődi Sándor régebbi fordításában — noha szó szerint hübb a német szöveghez — a romantika elnyomja a dialektikát, a jelzők halmozása, a töltelék-szavak szétrobbantják a tömörséget.)

De bármennyire értékes is ez az élményréteg — letagadhatatlanul XIX. századi. Mint önéletrajzában írja, korai olvasmányai közül „sajnos, teljesen hiányzott a huszadik századi költészet. Nem baj, hogy sokat tanultam a régiektől, de baj, hogy az újabb irodalommal csak jóval később ismerkedtem meg.“ „Az iskolapadban érzelmes Reviczky-utódként kezdett verselni — mondja róla a legközvetlenebb tanú, Gáldi —, és egész ifjúságában szinte érintetlen maradt a Nyugat lírai megújhdásától.“ Szerencsére nem is őrzött meg semmit az ifjúkori példaképtől, ha csak azt nem, hogy ő is jellegzetesen városi költő lett, s Vajda Jánostól is inkább puritánságot, erkölcsi szigorot tanult, semmint századvégi formát.

A *Nyugat* lírai megújhdásával, annak lemérhető következményeivel Horváth Imre költészetében — már bonyolultabb a helyzet. Az egyéniség kibontakozását késleltető, külsőséges hatások, mint láttuk, már 1932—33-ban vagy még korábban jelentkeznek. A *Nyugat* íróival egyébként lehetetlen is volt nem találkozni, hisz nem beszélve a folyóiratokról, csupán a *Temesvári Hírlap* hasábjain is (ahol neki szin-

tén több verse megjelent) 1934 és 1937 között a publicisztika mellett költeménnyel, prózával is sűrűn jelen van mindenekelőtt Kosztolányi, de rajta kívül Juhász Gyula, Babits, Karinthy, Móricz Zsigmond, Szabó Lőrinc, Nagy Lajos, Áprily, Dsida (e vonatkozásban a két erdélyi lírikust is itt említhetjük), Illyés Gyula. A nyugati lírával viszont csak az ő műveik révén ismerkedik valamelyest, s természetes, hogy így két lépéssel maradhat el a kor irodalmának első szintjétől. Főképpen az impresszionizmus alakítja Horváth Imre művészi szemléletét, amely jó ideig elsősorban Juhász Gyula tragikus magányosságával rokon. A *Magános fehér orgona* egy családba tartozik *Az én magányom*-szerű versekkel, bár mindegyik külön-külön, összetéveszthetetlenül utal költőjére. Figyeljük csak:

*„Magánzárkára elítélt fogoly
nem elhagyottabb, mint ahogy ő állott.
Körötte nincs fa, nincsen más bokor:
és mégsem hajtott fekete virágot.“*

(Horváth Imre)

*„Egy nagy magányos élet tiszta gögjét
Mint koronát, úgy hordja homlokom,
Tekintetem a végső ormokon.*

*De minden harcok minden elesőjét
Mebékülő szívemhez emelem,
A szenvedő mind egy testvér velem!“*

(Juhász Gyula)

A Horváth Imre- és a Juhász Gyula-vers mellé viszont harmadikul Kosztolányi költeményét, a *Magányomat* állíthatjuk — hogy a hasonlóságban különbözőséget világosabban érzékeljük.

*„Mint telefon az elhagyott lakásban,
mely éjidőn reménytelen csörömpöl,
úgy jajveszékel itt hiába lelkem,
oly messze az élettől és örömtől.“*

A Kosztolányi-líra jellemző darabja ez. Szerzője még kizárólagosabban a város poétája, mint Juhász Gyula vagy Horváth Imre, de nem kevésbé érzi a magány rettenetét, amelyet a civilizáció nemhogy csökkenetene, hanem még jobban felnagyít (a hasonlat tömören és szemléletesen szól erről). Ennek élményes kimondásával Kosztolányi kétségen kívül korszerűbb társainál — csakhogy nézőpontja sokkal individualisztikusabb, nem is állíthatva a „magános fehér orgonával“ olyan büszkén: „és mégsem hajtott fekete virágot“.

Joggal tarthatja Horváth Imre magához közelebb állónak Szabó Lőrincet, aki az élet mindennapjaiban, a másoktól észre sem vett apróságokban emberi mélységeket fedez fel — tárgyyszerűbb, pontosabb kifejezésre törekedve, mint Kosztolányi —, s fokozott erkölcsi szigorúsággal ítél mindenben, legfőképp önmagán. Városi ember ő is, a természet mégsem idegen tőle, de nem is menekülés, nem elzárkózás, hanem megfogható valóság, amely emberségre (olykor az embertelenségre) ébreszti a költőt.

Ez a jellemzés már nagyon közel jár ahhoz, ami a váradai költőre is ráillik, egy fontos vonás azonban hiányzik még belőle, amelynek erősítéséhez a legnagyobb kortárs, József Attila járulhatott hozzá leginkább. Horváth Imre ma is nagy élményeként idézi fel az utolsó József Attila kötet, a Nagyon fáj verseit, melyeknek közvetett hatása alól nyilván ő sem vonhatta ki magát bármennyire is távolállónak lássék költészetük. A természettől eltanult dialektika itt ért a legmagasabb művészi szinten társadalmivá, egyetlen felkiáltásban tudva a kort fájdalmas

időszerűséggel kifejezni: „te kétmilliárd párosult magány!“ (*Emberiség*). Az egyéni fájdalomból a közösség iránti felelősségérzést előcsiholni — ez az egyetemes érvényű példa a mi esetünkben sem elhanyagolható.

Horváth Imre kritikusi a rokon-lírikusok között a franciákat is emlegetik, Verlaine-t, Francis Jammes-ot, Fernand Greghet; ők inkább magyar közvetítéssel (talán nem is a fordítás, hanem hatásuk útján), leginkább Kosztolányi révén említhetők e vonatkozásban. Maga a költő a román Bacoviát idézi, akinek *Ólom* című kötete már címével megtetszett neki, a versekben kitaruló impresszionista táj korábbi hatásokat erősíthetett.

E felállított párhuzamok nem árnyékolhatják be Horváth Imre líráját: éppen azzal, hogy kiállja az összehasonlítást, a hatásokon felülemelkedő egyéniség igazolódik.

5

1935-ben Horváth Imre úgy látja, hogy a fény csak borzalmakra világít az emberlakta tájon. Magányos, szenvedő, helyüket nem lelő emberekre, betegek, szomorú szerelmesekre. A városi költő, aki borban, nőben, nikotinban kereste a védelmet e látvány elől — eljut a természethez, amely már több is, mint narkotikum: példa a tisztaság lehetőségére — de a metaforák tárháza is; s ezek lassan visszavezetik a legkínzóbb gondolatokhoz. Így alakul ki Horváth Imre költészetének legsajátosabb vonása: a határtalan természetszeretet.

Fa, levél, fű, ág az első versektől jelen van Horváth Imre lírájában; csakhogy ekkor még az „évezredes tetőkön“ nőtt fák „titkok titkát fejtik meg előtted“. A forma szélsőségesen romantikus, mögötte

azonban itt-ott megcsillan már a természet igaza is, mint például a *Jegenyék énekében*:

*„Ily dal nem fakad soha ember száján.
Ily dalt a tűnő hattyúk sem dalolnak.
Csak ők tudják, a fák, kik, örök-árván
tárják fel néha szívüket a holdnak.“*

Még világosabb szövegezésben: „A fák is költők“; „Sorsuk költősors. Hangjuk költő-ének.“

Így már megmagyarázhatjuk, miért szerepelnek oly sűrűn bizonyos szavak Horváth Imre költészetében. A *Hősök hitével* című kötet alapján készített szóstatisztikából ugyanis kiderül, hogy a *fa* 61-szer (ebből 20 versben középpontba állítva), az *ág* 26-szor, a *levél* 25-ször, a *lomb* 15-ször, a *virág* 13-szor fordul elő, amihez még hozzá kellene adnunk a *törzs*, *gally*, *gyökér*, *erdő*, *rengeteg* szavak előfordulásait, a fa- és virágneveket, nem is beszélve a *fű* ugyancsak szembetűnő megterheléséről. E statisztikai számok viszonylagos nagyságáról akkor alkothatunk képet magunknak, ha figyelembe vesszük a versek rövidségét, vagyis az egy versre jutó szavak átlagát. (Az *Őszi remény* kötet még nagyobb eltolódást mutatna a természetet megnevező szavak javára — Horváth Imre egész szókincsének függvényében.)

Valami nagy-nagy tisztaság- és igazságvágyat érzünk ebben a természetimádatban. Az ilyen soroknak, Horváth Imre verseiben nemcsak átvitt, metaforikus, illetve szimbolikus értelmük van: „Fához érni ujjhegygel sem merek. / Fűre lépni álmomban sem bírok“ (*Fűért, fáért*); „Csillag siklott végig a síkos égen — / s ahogy villant, féltőn utánakaptam“ (*Elszánt kötelesség*).

De bármilyen indítékok is eredményezték Horváth Imre költészetének panteizmusát, ha ez eredetét tekintve össze is függ a csalódott és kirekesztett ember menekülésvágyával, mégis az emberhez, az emberekhez, sőt a fejlődés későbbi szakaszán a közösséghez

vezet vissza. A költő sohasem az idillt keresi, nem alakít ki magának egy hermetikusan zárt, idillikus tájat: a természeti jelenségekben, a természet törvényeiben is az emberit ismeri fel. Egy virágos almafa alatt állva, a tavalyi levelet pillantva meg a fán, egy megölt madár vagy a villámsújtotta fiatal fa láttán egyaránt elgondolkozik az emberi élet értelmén s a mulandóságon. Noha a végső kicsengés többnyire azonos, mégsem válik ez unalmas, önisméltó filozófalgatássá, mert úgy építi (észrevétlenül) a költői képet, a lírai helyzetet, hogy abból természetszerűen (és mégis meghökkentően) következik a filozófiai jellegű mondanivaló. Például a *Megölt madár* című négy sorosban:

*„Fölrepült és elérte végzetét.
Most lehúzzák csodált, gyors szárnyai.
De holtan is mintha repülne még...
Ki látta őt gyorsabban szállani?!“*

Erre a versre is érvényes az, amit Csehi Gyula a *Hősök hitével* utószavában így fogalmaz meg: „Az erkölcsi tartás? Érzékenység minden emberi szenvedés, sőt minden szenvedés iránt. Valamilyen miszticizmustól mentes, racionalista panteizmus: szeretet a szenvedők iránt, tiltakozás az ellen, ami az élőlényt, az embert kínozza, megalázza, meggyötri, megtöri.“ Az utolsó sor itt még hozzáad valamit ehhez az érzékenységhez: tünődő kérdés alakjában filozófiai általánosítást kapunk.

Ebben a „racionalista panteizmusban“, filozofikus líraiságban vagy lírai filozófiában van valami az ősi keleti költészet életbölcseletéből. Móricz Zsigmond a magyar Omár Chájjámnak nevezte Horváth Imrét, Korvin Sándor pedig 1940-ben így írt róla a *Korunk*-ban: „Bizonyára a kínaiak s főként Kosztolányi példája hatott rá. Nem a modor vagy az eszközök átvé-

telére gondolunk. Horváth Imre esetében a csattanó formai ráhibázás eredeti készsége, sajátos költői észjárásra vall. Azt mondhatnám: négysorosokban gondolkodik.“

6

Valóban így van — Horváth Imre négysorosokban gondolkodik. Amíg azonban eljutott eddig a gondolkodási módig, hosszú évek teltek el — hosszú versekkel. Pedig mindjárt az induláskor néhány versében a későbbi erények, az ellentétezés s a tömörítés már előcsillannak. A *Nevem* (1933) például, rövid egyszerű mondataival, úgy kezdődik, mint egy négysoros:

*„Nevem fába véstem.
Leírtam papírra.“*

A kötőszavakat, a magyarázkodást kettőspontok helyettesítik, de azután tölteléksorok következnek, a vers impresszionisztikus hangulatképpé hígul. Az ugyanekkor keletkezett *Évek* s a *Hajnal a vonaton* formailag már fegyelmezettebb, a három-három kétsoros szakasz nem hagy lehetőséget a mellébeszélésre. Az *Erdélyi Lapok*ban megjelent *Hajnal a vonaton*t egészében érdemes idézni, mert az átmenetet jelzi az impresszionizmus oldottságáról a lényegre törőbb, zártabb formára:

*„A borzas fák borzongnak fázva:
hull a hajnal hideg homálya.*

*Furcsán rikkan egy rigó füttye
a csend lágy testén sebet ütve.*

*A nap a vén hegyekre rálép: —
megszületett az első árnyék.*“

Pontosan a vers feléig uralkodóak az alliterációk, sőt a jelzők végig impresszionista jellegűek — a vers felépítése azonban már Horváth Imrére vall: a szakasz első sorára a második valósággal rácsap: vagy magyarázza, értelmezi az előző mondatot, vagy (részben a második s tisztán a harmadik szakaszban) a fonákját mutatja meg. A vers végére teljessé válik az ellentétezés is — annyira, hogy az utolsó szakaszt külön kétsorosnak is elfogadhatnánk, akár a tíz évvel későbbi Horváth Imrétől is.

A lényegretörés művészetét az ifjú vidéki költő első alkotásaiban nem a hivatásos kritika vette észre, hanem a poéta egy távoli író rokona. Bónyi Adorján, aki 1933 márciusában írt magánlevelében így biztatja Horváth Imrét: „A legszebb versed — ami egyúttal a legrimitívebbnek tűnik — az Árnyak. Remek vers. Finom, szerény. — És mérhetetlen emberi szomorúság van benne. Ez, látod, a költészet. Nyolc kis egyszerű sorban megírni egész magadat s egy bánatot, mely szíven ragadja azt, aki ezt a nyolc sort elolvassa. Vess le mindent, ami a többi versedben cifrázkodás, hangoskodás, szép, buja szó, tengő-lengő színeskedés — vedd le, ha te ilyen kevéssel ennyit tudsz adni, mint ebben a versben... Kérlek s biztatlak, írd föl ezt a kis verset költői pályád küszöbére.“

Évekig nem hallgatta meg ezt az okos figyelmeztetést. 1938-ban, amikor visszatér a rövid formához, a külső kényszerítő tényezőké a döntő szó. Idegei felmondják a szolgálatot, elhatalmasodik rajta a halálfélelem. Úgy érzi — s ebben Korvin szigorú baráti bírálata is közrejátszik —, hogy még nem csinált semmit, s a hátralevő rövid időben sok mindent kell még elmondania. Nemrég olvasta Kosztolányi pillanatképeit, s ez is ösztönzést ad. (József Attila *Tű-*

nődő című ciklusáról nem tesz említést; minden-
esetre ennek Eperfa címet viselő kitűnő darabja Hor-
váth Imre négysorosainak elődjéül tekinthető.)

Mi jellemzi ezeket az 1938 után születő két- és
négy- (helyenként hat- és nyolc-) sorosokat? Először
is tartalom és forma olyan természetes egymásra
utaltsága, amely ritka esetben valósult meg ilyen
fokon más hazai magyar költők műveiben.

Horváth Imre ezt mondja költői eszményéről:

*„Magas, mint a mennybolt,
és mély, mint a tenger:
egyetlen során egy
évezred mereng el.“*

(*Jó vers*)

E versre talán ráillik, mégsem fogadhatjuk el Hor-
váth négysorosaira vonatkozóan általános érvénnyel
az epigramma műfaji megjelölést, melyet egyes kri-
tikusai sugallnak. Az „egyetlen során egy évezred
mereng el“ valóban az epigrammatikus tömörségre
utal ugyan, nem ítélnénk azonban egyetlen jegy
alapján. Ha összehasonlítjuk e négy- vagy akár két-
sorosokat a többnyire hűvösebb hangú klasszikus gör-
rög epigrammákkal vagy késői utódaikkal, kitűnik
az alapvető különbség: sokkal líraibb — eredendően
lírai versek a Horváth Imre alkotásai. Korvinnal
— és a költő majd mindenik kritikusaival — a japán
és kínai költészetre kell hivatkoznunk (Kosztolányi,
e versek legnevesebb fordítója több mint közvetítő
Horváth Imre számára), amellyel lírai miniatűrjei
közvetlen rokonságot tartanak. (Néhány kínai vers
átköltésére maga is vállalkozott — franciából, ro-
mánból készült nyersfordítás alapján — a *Helikon*-
ban és *Pásztorűzben*.) A rokonság nemcsak a termé-
szetszemléletben, hanem — részben ezzel összefüg-

gésben— kimondottan lírai jellegükben is megnyilvánul. Állítsuk egymás mellé, szemléltetőül, egy XVIII. századi japán költő, Kinsha *Halászsok* és Horváth Imre *Tengerszem* című versét:

*„Hálót vetettek ők már sok-sok
ízben,
de mégse foghatták meg, ott
maradt
a csillagok visszfénye lenn a vízben.“*

(*Halászsok*)

*„Derűs kékjét hogy kő hasítja át:
fölrezen, de nem rejti el magát.
S mélyében, mely tisztán tovább ragyog:
nem változnak az ég s a csillagok.“*

(*Tengerszem*)

Az azonos látásmód, azonos lírai reagálás nem mindig ennyire tettenérhető (a kínai Po Csü-ji *Eperfáját* vonhatnánk hasonlóképpen párhuzamba több Horváth Imre-négysorossal), de nem is azonnali hasonlóságokat kell keresnünk, hisz nem átvétellel, utánérzéssel, hanem egy több évszázados verstechnika megújításával, újra időszerűvé tételével van dolgunk.

Lírai-rationális tömörség valósul meg Horváth Imre négysorosaiban; a japán miniatűröknél általában filozofikusabbak, és talán több lírai elemet használnak, mint egyes kínai versek. Nem „kibeszélt“ költészet az övé: a sűrített kép és gondolat nagyobb művészi gondot, az eszközök biztosabb kiválasztását igényli. Legjobb miniatűrjei egyszerre gondolat- és képasszociációkat indítanak el, s nem marad kétség ezeknek az asszociációknak irányát illetően. A *Megölt madárban* néhány szóval felvázolt képet például ösztönösen, számtalan élmény alapján kiegészíti az

olvasó; a háttér vagy a madár halálának oka — ragadozó madár vagy puskagolyó — a vers szempontjából közömbös, nem is időz itt a szerző. Ugyanígy fölöslegesnek érez minden hosszabb kommentárt, hiszen a kétsoros reflexiót ugyancsak bárki tovább-
szőheti, variálhatja.

De a „Miért szép?“, a művészi hatás magyarázata nemcsak ebben a lírai-rationális sűrítésben rejlik, pontosabban ezt a kettős sűrítést főképpen az ellentétező versszerkesztéssel teszi lehetővé. A szó legszorosabb értelmében vett ars poeticának kell tekintenünk *Párhuzamok* című négy sorosának ezeket a szavait:

*„Végtelenbe ti viztek, bonthatatlan,
szilárd párhuzamok.“*

— s a *Metszést* is, amely még szemléletesebben, szinte már prakticista módon magyarázza a Horváth Imre-i versépítést:

*„Nem díszként lóg
a versem oldalán
a „de!“
Gordiusi csomó
nincs is talán,
mit át ne metszene.“*

A tömörség mellett, ezzel közelít leginkább az epigrammához. A *Párhuzamok* példamutató, lírai szűkszavúsággal utal rá, hogy ebben sem szabad egyszerű formai tényezőt látnunk: legtöbbször ösztönös dialektikus szemlélet érvényesül az ellentétezésben. Párhuzamokban, ellentétpárokban látja a világot: látszat és lényeg, külvilág és a belső világ, az érzések állnak szemben egymással, illetve teljesítik egészszé a két pólust. A *Megölt madárban* a repülő és a holt madár ellentéte uralkodik a versen, s a sorokon

belül is érvényesül az ellentétezés (fölrepült — elérte végzetét; most lehúzzák — csodált, gyors szárnyai; de holtan is — mintha repülne még). Az azonos szóhasználaton belül is ellentétez a költő: a *repül*, illetve *száll* igét két értelemben is használja, így jut el a meggondolkoztató kérdéshez — amely tulajdonképpen állítás: a madárnak ez volt a leggyorsabb repülése, hiszen az élők világából a holtakéba szállt... Más szempontból viszont a feszültséget a konkrét költői kép és a filozofikus reflexió elkülönítése, a vers világos kettős tagolása eredményezi, amit szinte minden lírai miniatűrjében megfigyelhetünk.

7

Ez a meghódított, nagyszerű forma, a pasztell és epigramma határmezsgyéjén helyét megtaláló vers-típus Horváth Imrénél hamar és szerencsésen kapcsolódik össze az új, időszerű közlendőkkel, kirajzolva a szomorúság, a fájdalom, a rettenet körvonalait. 1938—39-hez jutottunk el —a verset író zurnalistából most ugrik elő a költő.

A felismerhetően gyors változást nyilván nem magyarázhatjuk egyszerűen az újságírással való szakítással. A tehetség érlelődése Európa történelmi válságával egyidőben indul meg, s hovatovább össze-szővődik vele. Horváth Imre még Aradon, a *Reggel*-nél van, amikor a lapok (a *Reggel* is) világgá kürtölik a figyelmeztető hírt: Thomas Mannt a fasiszta Németországban megfosztották díszdoktori címétől — s közzéteszik a nagy humanista válaszlevelét, melyet a bonni egyetem filozófia fakultása dékánjának címezett. A fasizmusnak persze nem ez az első veszélyes fenyegetése, nem is a leglátványosabb, de a polgári humánus eszmekörében élők itt kezdhettek rádöbenni a valóságra.

Az eszmélés folyamatát Horváth Imre két 1939-es kötete, az *Adj, kertem, több virágot* s az *Elszánt költelesség* versein mérhetjük. Az előbbiben az *Intés*, az *Őszi borzongás* impresszionista hangvételén (minthogy régebbi köteteinek javát is beszerkesztette) csak néhol üt át a konkrét döbbenet, s még mindig az *Egy perc — riadtan feleszmélek* jellemzi magatartását:

„*Álmodva járok nappal
és álmatlanul éjjel:
játszom szörnyű szavakkal
s vívódom semmiséggel.*“

Verseskönyvét a címadó költeménnyel zárja, noha a jövőbe, lírája fejlődési irányába inkább a *Holdtalan este* mutat: a növekvő félelem okait is megsejteti. „Két patkányszem lett percre lámpám s holdam“ — írja a fény, a tisztaság szerelmese, hogy a vers végén világméretűvé tágítsa a lesekedő borzalmat:

„*Fényénél oly bizonytalanul jártam,
majdnem, mint e bizonytalan világban,
hol annyi nép egymás hátára hág itt
s útjára két patkány szem sem világít.*“

A világpolitikai események gyorsan követik egymást. 1939 tavaszán a hitleri Németország megszállja Csehszlovákiát, s területi követelésekkel lép fel Lengyelországgal szemben is. A fenyegetés valósággá válik: a fasiszta német hadsereg lerohanja Lengyelországot. A lapok napi tudósításokban számolnak be a háború fejleményeiről s a fasiszmus előretörésének hazai vetületeiről is. Nagybetűs címek adják tudtul: a vasgárdisták megölték Călinescu miniszterelnököt. Az *Erdélyi Lapok* 1939. szeptember 26-i számában

olvassuk: „Megkezdődtek Nagyváradon a légvédelmi tanfolyam előadásai“; ezt követően napról napra közlik a tanfolyam anyagát — a még békés lakások ajtajáig hozva el a frontot.

Ilyen körülmények között lát napvilágot Horváth Imre második 1939-es kötete, az *Elszánt kötelesség*. A köztudatban — sőt a szerző tudatában is — úgy él, hogy az anyagiak készítették egy éven belül két versesfüzetet megjelentetni, e másodiknak egységes hangvétele, szerkezeti felépítése azonban ellentmondani látszik ennek. A kötetnyitó vers nem egyszerűen folytatása a *Holdtalan estében* kifejezett tiltakozásnak, hanem elvontságában is határozott program. Ha ugyanis megnézzük a vers alatti kelte-zést (1939. június), s a többi, azonos dátummal jelzett költemény (a *Rémület*, *Nekik jobb*, *Féregsors*, *Horog*, *Péter-Pál*) mellé — és az egész kötet összefüggésébe — állítjuk, akkor ez az „absztrakt“ humánus nagyon is konkrétá válik:

*„Tiszta légy, mint a gyolcs, mit sebre kötnek.
Légy oly szabad, mint a be nem kötött seb.*

*S oly igaz légy — ha egyszer hangod támad,
mint gyárszirénák szavában a bánat.“*

Nem véletlen szóképeinek alapanyaga: a háborút s a háborúval szembeszegülő dacot egyszerre érzékelteti. És nem hiányoznak az 1939-es év verseiből a még félreérthetlenebb utalások sem, amelyek egy fasiszta katonai törvényszék előtt kimerítenék a nyílt lázítás ismérveit.

*„Ugye te is unod már
e kort, mely nem világít,
mint a katonák marsát,
mint a papok imáit?“*

(Ugye te is unod már?)

A költő politikai tudatosodását igazolja és egyben magyarázza, hogy kötetében — három másik fordítás (Lamartine: *Vitorlák* és a román G. Tutoveanu két verse) mellett — ott találjuk egy Sergent Maurice Fombeure-ként megnevezett francia költő művét is, *Kis nocturno a háborús időkből* címmel. E vers, melyre Csehi Gyula hívta fel Horváth Imre figyelmét (a nyersfordítást is ő készítette), több, mint háborús dokumentum — a leíró részeket éles hangú szakasz zárja:

*„Sírok, itt, hol árny és magány honol.
E számtalan harcos közt bélyeget
ütött reám a sors — mely elsodor.
De reggelre mégiscsak felkelek.
Elszánt vagyok. És békés. És komor.“*

Ugyanezt az „elszánt kötelességet“ érzi, vallja Horváth Imre, ugyanez a dacos „de“ ad értelmet az életnek, írásnak.

Az egyszer leütött hang a fasiszta diktatúra idején így teljeseedik a bánat, rettegés, majd a tiltakozás és harcvállalás motívumait megszólaltató dallamsorrá. (E dallamsor legtisztább akkordjai a *Korunkból* hangzanak föl, az antifasiszta fronton rendkívül fontos szerepet betöltő *Korunk* visszhangozza először — bírálataiban is — a költő új igazságát: a *Rémület*, *Nekik jobb* és *Ha egyszer hangod támad* című verseknek először Gaál Gábor adott teret.) Persze, e tiltakozást és harcvállalást nem mérhetjük a korabeli közlési lehetőségektől, a külső és belső feltételektől függetlenül, mai mércével. A „hanggá vált borzalom“ kikiáltása, még ha e borzalmat a költő egyéni sorsán méri is, politikai tettnek minősül e korban:

*„Rabnak is jobb, ki bitóra ítélten
az óráit már ujjain számlálja.*

*És annak is, ki koporsóban éled,
érzi, betömi a föld szemét, száját,
mert vélem s véled szörnyűbb is történhet:
oly idő vár rám és oly idő vár rád.*“

Nem keresünk mindenáron párhuzamokat, mégis önkéntelenül Radnóti Miklós megrázó antifasiszta lírájára — például a *Decemberi reggelre* —, főként pedig a benne megnyilvánuló költői tartásra emlékezünk a *Nekik jobb* olvastakor. Horváth Imre éppúgy tudatában van a veszélynek, amely az egyes embert s éppen a költőt fenyegeti, ő is kilátástalannak látja egyéni sorsát, akárcsak Radnóti. A *Ha egyszer hangod támad* viszont a magatartás egy másik közös vonására is felfigyeltet. „Ó, költő tisztán élj te most“ — kiált fel Radnóti a borzalmak láttán, s aztán a kitartás, a végsőkig harcolt harc motívumával egészíti ki a felszólítást: „S oly keményen is, mint a sok / sebtől vérző, nagy farkasok“ (*Járkálj csak, halálraitélt*). Horváth Imre a tisztaság s a harc gondolatát — mint idéztük — művészetének önálló nyelvén, sajátos, zártabb formájában, váratlan kép- és gondolattársításokkal fejezi ki.

1939 és 1944 között írt költeményeiben ez a kettőség: a szembenézés a rettenettel s a jövő reménye (mert lesz, aki megéri ezt a jövőt!) váltakozik. A szomorúságot, rettegést kivetíti a tárgyakra, a természetre is. A nap minden szakát a bánat jellemzi: a reggel hozza az első kiábrándulást, mert halottsárgán jön világra; délben a Nap „derékba töri a nappal gerincét“; „az este — árva, fekete leány“; a hajnal gyilkos, mert megöli a költő ártatlan álmát (*Egy napom*). Minden szín a reménytelenség érzetével társul: a zöldet „a tűnt remény eldobta“, a rózsaszínek „a földön nincs is keresnivalója“, a sárgát porladó csontokon lesi meg (*Színek a palettán*). A holnapi nap félelmét mondatja el a békával (*Kutykuruty*) és fecskehangon is (*Ébredés*):

*„s úgy ujjongnak, hogy jön a fény, melegség,
mintha tudnák, hogy megérik az estét.“*

A külvilág fenyegetése és a költő betegsége együttesen magyarázzák ezt a hangulatot. Pontosabban: a betegség elhatalmasodása is nagyrészt a nap mint nap látott embertelenségek, átélt igazságtalanságok következménye. Nagyszerű verseket hívhatunk tanúnak: a *Láz*, a debreceni idegklinikán 1944-ben keletkezett *Gyűrű* véres víziói után *A sárga házban* ötvöződik a legmagasabbrendű művészetté a kint és bent egyaránt megbillent egyensúlyú világ. Noha a fegyverzaj már elcsitult, amikor ez a rendkívüli ciklus születik, a költő változatlanul a pusztítás szellemével hadakozik, mert nem tud szabadulni az emlékektől. A legapróbb élmény is, a beteget körülvevő minden élőlény, tárgy a közelmúltat idézi vissza. Így örökíti meg például Mókus kutyát:

*„Sorstárs, sőt több; elvbarát ő velem.
Ha lövést hall, hát felveti magát
és a levegőt marcangolja fenn...
A háború torkát harapja át.“*

Kipróbált módszeréhez (vagy inkább látásmódjához) itt sem hűtelen: bár pillanatképet készít, ezeket úgy emeli a gondolatiság szintjére, hogy az ellentétpárok az egyes négysorosok szembeállításával megvalósuljanak — a ciklus egészén belül. A Mókus kutya kapcsán idézett háborús víziót így egészíti ki dialektikusan a VII. rész — pedig látszólag ez is csupán pillanatsfelvétel a „sárga házból“:

*„S jönnek-mennek ápolók, orvosok:
köpenyeik széle is orvosod.
Köpenyeik széle is tejfehér
s e színben a végtelen béke él.“*

És minél több asszociáció vezet el a közeli rettenet letagadhatatlan s nem egykönnyen kitörölhető mozzanataihoz, az embertelenség válogatott eszközeihez (félreérthetetlenül utal a fasiszta haláltáborokra, krematóriumokra is), annál kérlelhetetlenebbé válik a hangja, annál jobban megvilágosodik tudata, amely már korántsem az elmebetegre vall, hanem a nehéz próbákon tanult társadalom nevében ítélkezik:

*„Itt nincs bolond, itt nincs csak pár beteg,
nem ölnék ők, föl mit se gyújtanak...
Kint, kint keresd a tébolyultakat!“*

Mint ahogy *A sárga házban*, a negyvenes évek elejének verseiben sem fogadja el változhatatlannak a bánatot, a fájdalmat, az emberirtás korát — hinni szeretne. A legmagasabb művészi szinten, mert a legtermészetesebb költőiséggel, két sorban panasolja el az érzést: hinni szeretne, de mindegyre a kétségbeesés keríti hatalmába.

*„Zölden fújt le a szél egy levelet.
Boldog levél! — holtig reménykedett.“*

(Boldog levél)

A vissza-visszatérő reménytelenség mégsem bénítja meg akaratát, nem készíti tétlen szemlélődésre. Akárcsak néhány évvel korábban József Attila, elakadó lélegzettel ő is levegőért kiált: „Hogy meg ne fülj, feszítsd fel az eget“. Hiába törtet hízottan, nem diadalmaskodhat a féreg, „nem fúrhatja át a Földet!“ Olykor önmaga, az egyén számára is talál vigasztalót, ha másutt nem, a természetben — a holdfényben álló gesztenyefák itt tartják szépségük erejével. Valójában azonban nem azért „halasztja holnapra“ a halált, hanem mert kötelességének tartja hangos szóval hirdetni:

„itt élni fűnek, fának joga van,
akár völgyben sarjadt, akár hegyen.“

(Füért, fáért)

Bátor kiállítás ez az 1944-es vers, szimbolikája világos, hangja Horváth Imre régebbi költészetében szokatlanul éles. Aki nem ismeri a váradi költő lírájának kép- és gondolatrendszerét, annak számára is felismerhetővé válik a költői szándék az ilyen sorok olvasásakor: „meghallgattam mindenki nyomorát, / s szívem velük szövetséget kötött“; „s hernyók, birkák, hatalmak, elemek / ellen mindig mellettük harcolok“. A „nyomor“, a „hatalmak“ itt nyilvánvalóan nem a természetre, hanem a társadalomra vonatkozik. Ezt hangsúlyozza a „harcolok“ is és az utolsó szakasz második sora: „követelem, hogy igazuk legyen“. Most írja le először a költő ezt a szót: követelem. Egyetlen szó, mely — miközben hosszú fejlődést sűrít magába — új értékrendszer kialakulását jelzi.

Horváth Imre következetesen humanista, sőt olykor harcos humanista magatartást tükröző antifasiszta versei hivatást töltöttek be, a kortársak megéreztek és megértették a költői üzenetet. A szélsőséges diktatúra közepette kényszerű ezópusi nyelven, így ír erről a később mártírhalált halt költőtárs, Korvin Sándor, a *Korunk* utolsó, 1940-es évfolyamában: „A kor gyűlöletes jelenségeire célzó verseiben (Féregsors, Horog) a fojtott emóció az allegória személytelen szigorába öltözködik, de az álöltözetű versekből csak úgy sziszeg a titkolhatatlan megvetés.“ Ezekkel a műveivel váltotta valóra azt, amit 1942-ben *Az utolsó mohikánban* fogadott meg („Az erdő ég? ... Én benne békém őrzöm.“) — s amit a *Vérrel és korommal* ciklus „1944. július“ keltezésű darabjában ismét kimondott: „Puszta létem legyen lázító botrány“.

Hogy megérthessük Horváth Imre költészetének felszabadulás utáni változásait, röviden ki kell térnünk a költői magatartás verseire. A kérelhetetlen tisztaságigényt — melyet a természethez való viszonyának kapcsán említettünk — elsősorban önmaga iránt támasztja. Az embertelenségek felismerésekor azért áll az antifaszizmus táborába, mert csak ezzel a „hattyúi“ hittel tud élni: „még az árnyad is fehér legyen!“

A magatartás és következetesség kérdése azóta is mindegyre foglalkoztatja. Noha a *Köztetek élek* című versében tévedéseivel igazolja emberségét, mégsem a tévedések jellemzik emberi és művészi tartását, hanem a *Parittyá* miniatűr-ciklusának egyik darabja (*Hogyan viselhetném*), amely egyúttal megvilágítja Horváth Imre 1945 előtti és utáni költészetének kapcsolatait is:

*„Inget váltok — s közben
agyamon átlobban,
hogy életet én még
soha nem váltottam,
s bennem ez a kérdés
mind izzóbbá válik:
hogyan viselhetném
tisztán mindhalálig?!“*

A nagy történelmi fordulón Horváth Imrének valóban nem kellett életet és költészetet váltania, mert addig is tisztán viselte mindkettőt. Nem is tapasztalható nála hosszabb-rövidebb hallgatásban vagy hirtelen hangváltásban kifejeződő megrázkódtatás. Az új körülményeknek és új igényeknek megfelelő, zökkenő nélküli folytatást az *Én, ki a telet legyőztem* valósítja meg a legközvetlenebbül, hisz a *Fűért, fáért*

költője szólal meg benne — most már szabadon. A régi rezignáltság, lassú fásultság helyébe ujjongó lendület lép, a *Fűért, fáért* követelése után már magabiztosan ad számot erejéről, sőt meg is fenyegeti az ellenséget. Sokatmondó a vers szerkezeti felépítése is. Az első szavak („Élek! Élek...“) még kimondottan egyéni örömet sugároznak, a fenyegetés tágabb körre vet fényt („Jaj azoknak, / kik martak, téptek“), az utolsó szakasz pedig egészen újat hoz Horváth Imre lírájában:

*„Így zúg a fa.
Zúg fenyegetve.
Zúg, mint a Nép.
Nap süt felette.“*

Ebből a szakaszból tudjuk csak meg, hogy mindazt, amit közvetlen vallomásnak hittünk, szimbolikusan, költészetének a fasizmus éveiben kialakult formanyelvén, a tavaszt megérő fával mondatja el. De itt a szimbólum csupán művészi eszköz és nem óvatosság, védekezés, ezért is érezzük annyira közvetlennek a verset. És nemcsak a régi eszközök újfajta felhasználására eszmélünk az utolsó versszakaszban, hanem valami forradalmian újra is e finom metaforák és szimbólumok költészetét tekintve: „Zúg, mint a Nép“. Antifasiszta lírájában is a népért emelt szót — akkor is, amikor egyéni fájdalmát panaszolta, s még inkább a *Fűért, fáért* soraiban; ott azonban még csak a saját nevében, egyedül követelt. Most már az örömet és fenyegetést sokadmagával hirdeti, tömegek állnak mögötte: megjelenik költészetében a nagybetűs Nép. (A nagybetűknek külön súlyt ad, hogy a kiemelésnek ez a formája egészen szokatlan nála.)

Forradalmian újat, nagy változást említettünk. Valóban, csakhogy ez nem az előző minőség tagadásával

jött létre. A költő most is hű régebbi önmagához: a természet szavára hallgat, a tavasszal lombot hajtó fára, s teszi „amit az idő parancsol“. Miközben azonban az új feladatokra készül, nem szabadulhat a vérrel és korommal írt múlttól. (*A sárga ház* mellett a Zátyonyban csap legmagasabbra a közelmúltból visszakísértő fájdalom: „de akiben egy világ összedül, / áll fájdalma — s fénylik időtlenül“.) Mégis, ez a múltidézés előremutat, amennyiben kötelez, hogy nagyon vigyázzunk a kivívott szabadságra (*Szabadság*), hogy szüntelenül sürgessük a jobbulást (*Eső*).

Az azonnali közéleti feladatok korparancsként értelmezett versbe foglalása aztán másabb, szembetűnőbb változásokat is hoz, tartalomban, formában egyaránt. A humánus, az erkölcsi tisztaság egykor magányos hirdetője, a gyémántosan csiszolt négysorosok szerzője a közvetlen építés, az aktív politikai harc szolgálatába áll; 1948-tól gyorsan, már-már régi önmagát feledtetően bontakozik ki alkalmi lírája, az ő békeharcos és hazafias versei szerepelnek a leggyakrabban, szavalatként vagy tömegdal-feldolgozásban különböző ünnepélyeken, művészi műsorokban. A politikum ilyen jelentkezése természetesen nem hagyja érintetlenül verseinek formáját: a lírai-racionális jelzések zártabb költészete fellazul, „ki-beszélt“ költészetté válik.

A fasizmus borzalmait ismételten idéző *Öt éve* című versében az emlékek, feltoluló érzések, a lelkiismeret szavai feszítik szét a négysorosok zártságát. A költő nem elégszik meg a jelzéssel, az asszociációk elindításával; bár nincs miért bűnösnek éreznie magát, önvádoló részletezéssel mondja el a gettórendelet kifüggesztése utáni találkozásait a megbélyegzett áldozatokkal, arcokat villant fel, amelyek — úgy tűnik — ma még jobban vádolják. (Horváth Imre felszabadulás előtti lírájában egészen ritka az arcok felvillantása; régi verseinek tulajdonképpen két hőse

van: a költő és a természet.) A mondanivaló lényegét azonban itt is egyetlen, az utolsó, önállósítható szakaszba tömöríti, ebben a néhány sorban csattan a költői gondolat:

*„S hogy nem öl meg e ház előtt a szégyen?!
Hallom, hogy zúg „fajtiszta” félénk vérem,
mi lett volna — bennem ez kavarog —,
ha válaszul sok zavartnak, zsványnak,
— kik akkor annyi csillagot kívántak —
felvarrjuk mind a vöröscsillagot?!“*

Amikor nemcsak a törvényszerűséget akarja megvilágítani, amikor a körülötte zajló életet akarja rögzíteni, hiteles hangulatával, sokszínű figuráival — szükségszerűen lép ki a négy sor biztosította másfajta lehetőségek világából. Így született a pillanatképnek készült, de a pillanatot túlélő, kitűnő *Nagy-piac*, Horváth Imre talán legjobb nem-horváthimrés verse.

Mert hosszú sora van a költő 1948 utáni életművében ezeknek a hosszú-verseknek. Lírai leltárt készítve az ország napfényes földjéről, a tőle megszokott zárt szakaszok természetszerűleg ismét beszéd-szerűbbé (néhol retorikusabbá), könnyen ömlővé oldódnak. Egyetlen felkiáltás- és örömfolyam ez a vers, s nemcsak határtalan optimizmusával tűnik ki, hanem a képek és rímek csiszoltságával is. Mégsem érezzük rajta Horváth Imre költői kézjegyét.

Nyilván nem feltétlenül a régi, sajátossá alakult formai jegyeket óhajtjuk számon kérni tőle — az új tartalommal együtt születő új formát, annak új elemeit vagy csíráit szeretnénk megtalálni a versben. Ez a keresés azonban nem jár eredménnyel. Horváth Imre meghódította a szélesen hömpölygő kifejezési formát is, anélkül azonban, hogy rajtahagyta volna költői egyéniségének nyomait. Így csak akkor tudjuk megkülönböztetni ezeket az alkotásokat más, a költői

eszközöket hasonló biztonsággal kezelő versírók műveitől, ha egy-egy régi horváthimrés formái, versszerkesztési sajátosság tűnik elő bennük. Leginkább az ellentétező fordulat ilyen figyelmeztető jel: „...Győznek még gyalog is a bátrak! / A gyáváknak hiába van lovuk!“ (*Fegyver helyett*); „A bányában lent a bányász az úr, / s nem marad már többé fent sem alul“ (*Hősök hitével*).

A *Hősnél többek* az, a nagyobb lélegzetű új költeményei közül, amelyik igazán Horváth Imre-vers, amelyben a régi és új sajátosságok egységbe ötvöződnek, s amelyet nem téveszthetünk össze más költők lírai alkotásaival. A tágabb formát ebben is eszmei-politikai indítékok teszik szükségessé. A költő társadalmi látóköre kitágult, szélesebb összefüggéseket akar megmutatni, a négy soros felvillantó-jelző műfaját tehát nem használhatja változatlanul. Változtat, anélkül azonban, hogy eldobná a régi formát. „Az epigrammatikus szerkesztésmód jellemzi az 1948-ban írott *Hősnél többek* című ódát, melynek szinte minden strófáját külön, lezárt, önmagában jelentős költeményként olvashatjuk“ — írja Csehi Gyula. Valóban jól megfigyelhető a szakaszonkénti hangsúlyozott tagoltság, de a vers ennek ellenére egységes, nem hull mozaikokra. (A mozaik-megoldást egyébként korábban és később is szívesen használta Horváth Imre.) Ezt elsősorban az eszmei-logikai egység biztosítja: minden szakasz a munkásosztály hőseinek más-más jellemvonásával szolgálja az összképet. Felismerhető a költő szándéka a vers szerkezetében is: azonos az egyes versszakok felépítése, az első sorok (kérdő vagy kijelentő mondatban) vázolják az új vonást, illetve új szempontot, amely lehetővé teszi a munkáshősök emberi nagyságának új oldalról való megvilágítását. Végül a zárószakasz összegezi az egyes vonásokat, megválaszolja a vers elején feltett kérdéseket, s benne csúcsosodik a *Hősnél többek* eszmeisége:

*„Hősnél többek: győztesek voltak.
Győzelmüknek jele a Holnap, —
állj sírjaiknál sorfalat,
s hol titokban fedték el őket,
köszöntse fény a temetőket,
s e hurrázatlan holtakat!“*

Régi és új ötvözete az ellentétező versépítkezésben is érvényesül, a szakaszokon belül is. Ezek az ellentétpárok egyrészt abban különböznek a megelőző korszak verseiben használt ellentétektől, hogy nem mindig kizáró jellegűek, hanem gyakran kiegészítik egymást („Nézd meg inkább *kifent kaszádat / s a tollat, min csak tinta szárad: /* ezekkel harcolt valahány“), másrészt pedig abban — és ez a lényesebb —, hogy az ellentétpárokat alkotó képek általában nem természeti, hanem társadalmi jellegűek. Ez a társadalmi jelleg, a kifejezettebb politikum, pártos tartalom nemcsak a kép jelentésében, hanem nyersanyagában is megnyilvánul („*s zászlójuk, — mely harcukról hírt ad — / pár lázadó, rongyos papírlap, / s a riadójuk a remény“; „s hol titokban fedték el őket, / köszöntse fény a temetőket / s e hurrázatlan holtakat!“*). Hazai magyar költőink közül mindmáig senki sem fejezte ki meglepőbb egyszerűséggel a párt igazságához való eljutás folyamatát:

*„s mert a termést másoknak hordták,
és mást táplált az ócska ország —
hazájuk hát így lett a párt.“*

Ritka egyensúlyt tükröz ez a vers Horváth Imre korabeli közéleti lírájában, amelynek szókimondását olyan lelkesen köszöntötte Gaál Gábor 1949-ben, az Amit az idő parancsol című kötet bevezetőjében. Iro-

dalmunk fejlődésének egy szakaszát jellemzi ez a verseskönyv elé írt köszöntés és bírálat. A „tyrtaiosi kérdések“ jogos előtérbe állítása kapcsán Gaál Gábor lényegében a „lobogónk Petőfi“ jelszóval (Majakovszkijra is hivatkozva) szembesíti Horváth Imre költészetét, örömmel üdvözölve a közelebbi konkretizálást „annak az értelmi szemlélődésre hajlamos költőnek“ a műveiben, aki került „a kimondás verbalizmusát“: egyértelmű fejlődésnek fogja fel, hogy a „jelek és szimbólumok“ lírikusa „a maga sajátos két- és négy sorosai »medáliáiból«, a maga pont-terjedelmű külön világából kilépve a való világba, verssorai- ban, strófaiban is megnő, mint ahogy minden megnő és kiizmosodik benne s minden elmosódott konkrété lényegesül“.

A *Hősnél többek* szerzőjének merev szembeállítása azonban a *Magános fehér orgona*, a *Féregsors* költőjével — nemcsak formailag vitatható, hanem eszmeileg is. Sokszorosan igaza van Horváth Imrének, amikor saját útjának különböző állomásait a már többször idézett határtalan tisztaságigénnyel magyarázza, azzal a nyíltszívűséggel, amellyel a valódinak bizonyuló vagy csupán vélt igazságok mellé odaállt — mindig az emberre gondolva. Tizennégy év távlatában sem veszítette időszerűségét (még ha eszközei meg is kop- tak) a *Bírálóimnak* ez a négy sora:

*„S nem hazudtam, ezt rámfogni ne merjed!
De akadt perc, mely rúttul becsapott,
hibám csupán, hogy én hittem e percnek
s tükröztem a hamis hangulatot.“*

Mert Horváth Imre költészete sem mentes a tévedésektől, sőt van olyan kötete, amely — kétségbevonhatatlanul tiszta szándéka ellenére — mára már időszerűségét csakúgy elveszítette, mint annak idején többé-kevésbé reálisnak bizonyult mozgósító erejét,

sodrását. Mégsem marasztalhatjuk el a rövidlátás bűnében azt, aki már írás közben tudta:

„*Írok halomra verseket,
a tollam szinte vágat,
de nem íródnak e sorok
a halhatatlanságnak.*“

(*Fiaink dolga más legyen*)

A *Békét követel az élet* című Horváth-kötet szenvedélyes, a szitkozódásig élesített hangját a nagy antifasiszta versek (például éppen *A sárga ház*) hitelesítik: ilyen értelemben nincs is törés ezek és amazok között, hisz mindenik mélyén rálehetünk a pusztításra nemet kiáltó humánusra. A különbségek inkább művésziek: a *Boldog levél* két sorának megalkotója nem mérhető a 215 soros bálcești-i riport (*Így élünk itt*) írójával.

Pedig a költői erőfeszítésnek ebben a szakaszban is tanúi vagyunk. Az *Egy napon*, a *Félelmek*, *Színek a palettán* mintájára Horváth Imre kísérletet tesz saját eszközeivel megragadni a pillanatot s ugyanakkor a teljességet, az izzó jelszavak mélyén rejlő gondolatot kutatva (*Jelszavak fegyverével*). Néhány kivételtől eltekintve azonban alkalmi költészetének sikerült darabjai a négysorosokhoz vezetnek vissza.

A „visszá“-t itt — pozitívan kell értékelnünk: a népköztársaságot köszöntő *Neked tiszteleg* keletkezésének műhelytitka is ezt igazolja. Horváth Imre hosszabb verset írt a köztársaságról, de a kész művei nem volt megelégedve. S akkor észrevette, hogy a befejező részben „van valami“. Így született meg a ma ismert és becsült négysoros:

*„Királyság volt, s most Népköztársaság van.
Mit jelent ez? Figyeld az éneket:
a réginél még te álltál vigyázzban,
az új himnusz már neked tiszteleg.“*

A régi forma — megújított jegyekkel. Dialektikusan a hétköznapiak tűnő esemény mögé lát, két pólust villant fel, s ezzel a módszerrel a történelmi változás lényegét ragadja meg — tudományos pontossággal és lírai hitellel. A „vissza“ tehát a fejlődést, a továbblépést jelenti, amelynek eredményességét olyan versek tanúsítják, mint a *Forradalom* s a költő új és legújabb termésének nem egy darabja.

9

A mához kötöttség, a költői időszerűség sokkal bonyolultabb jelenség, mint ahogy azt Horváth Imre kritikusai 1949 és 1954 között vélték, s ahogy ez a kritikusai igény rímes publicisztikába formálódik e szakasz költészetében. A művészi igazság *Ha nem érzed* (1955) című négy sorosában szegődik ismét s most már tartósan Horváth Imre mellé, ilyenformán:

*„... Félek, ha az elmúlást nem érzed,
azt sem látod, ami született!“*

Ha így, ezzel a dialektikával nézzük a költő „őszi verseit“, amelyek mennyiségileg is súlypontot képeznek új termésében, nem érzünk már antagonizmust közöttük és a *Hősnél többek*, a *Neked tiszteleg*, a *Forradalom* lírája között. A hulló levelek nem a régi téma egyszerű variációiként tűnnek újra fel négy sorosaiban: a költő őszi reményét hivatottak az

ellentétzéssel erősíteni. Mert a költő nem hallgat hívásukra.

*„Tudom, tudom, lehulló levelek,
illene most elmenni veletek,
s érzem, érzem a roppant haragot:
haragusztok, mert én még maradok.“*

(Illene most...)

És nem kevésbé korszerű és életigenlő a szembenézés az elmúlással, ha az ilyen művészi mértéktartással s mégis közéleti emelkedettséggel társul:

*„Nyugodt halált nem ad
csak nyugtalan élet.“*

Egyáltalán, pesszimistának minősíthető-e az a vers, amely nemcsak a távozó, hanem a maradók szemszögéből is nézi a halált? Lehet-e az igazsággal számotvetést pesszimistának vagy akár csak magánügynek is nevezni? S ugyan ki tagadhatná a Kétféle sors igazságát?

*„Ha a lombok
a fáról leválnak,
azért ugyan
egy ág le nem szárad,
új lombot hajt
a fa nemsokára —
de a lomb már
nem talál új fára.“*

A fájdalmasba forduló utolsó szavak éppúgy hozzátartoznak az élet teljességéhez, mint a *Körhinta*, a *Csupa titok* életvidám, friss, játékos kedvvel teli képei, vagy a viszonylag ritkán felbukkanó szerelmes

versek, mindenekelőtt *A hűség versei*, amely dialektikájával („Ahogy az ág szerette a szelet, / melyben kettétört, úgy szerettelek“), a lírai helyzetek, érzelmek tudományos-művészi boncolgatásával („Felelek belőled: felajzott / a te földöntúli földrajzod“; „Bölcsleted báját kitárva / rátérek geometriádra“) olyan lehetőségeket s megvalósult szépségeket rejt magában, hogy már-már József Attila *Ódája* mellé állíthatjuk.

Képalkotásának ezt a modernségét, a Horváth Imre-i világ kiterjesztését folytatja néhány legújabb alkotása, ahol — a *Neked tiszteleghez* hasonló módon — már nem a fák és füvek hordozzák a politikumot, hanem a legmaibb frazeológia, s mégsem kísért a frázis veszélye — otthonosan, a váradi költőnél érezzük magunkat. A magyarázat egyszerű: ugyanaz a humánus hevíti ezeket a miniatűröket, amely maradandó antifasiszta líráját megteremtette, s a felfokozott felelősségérzet, a nagyobb tudatosság nem annyira horizontálisan, mint inkább vertikálisan érvényesül. A *Gépzene, Térkép, Afrika, Internacionálé* című négy sorosaira gondolunk, anélkül azonban, hogy fölébe akarnánk helyezni őket az olyan, hagyományosabban horváthimrés verseknek, mint a következetesen szocialista erkölcsiséget hirdető és számon kérő *Önfegyelem, Jelbeszéd, Nevetni* vagy a *Fergeteg*. Az emberséget kevesen nevezték meg szebben, találóbban, mint ő ebben a két, puritán egyszerűségű sorban:

„Minden üvölt versenyt a fergeteggel.
Dúltan nem tud suttogni, csak az ember.“

Ebből a gazdag emberi-művészi tapasztalatból táplálkozik az az erkölcsi imperatívusz, amelyből sem a *Horog*, sem az *Önfegyelem* költője nem enged.

Ioanichie Olteanu, Horváth Imre fordítója, akit ezekért a románul is szép versekért írószövetségi díjra érdemesítettek, beszámol arról, milyen küzdelmet kellett vívnia, hogy a fordításban is érvényesüljön az egyszerűség. Mert „a költő eszközei rendkívül egyszerűek, szinte már kopottak is az évezredek használatától: a fű, a falevelek, a tűz, a víz, az ég és a kövek, a szél és a fák, a nap, a villám, a föld, a madarak s a virágok — egyszóval mindaz, ami a mindennapi észlelésnek keze ügyébe akad, s ami a legrégebb kultúrákban is anyaga s közege volt a költészetnek és a gondolkodásnak“. A metaforák, hasonlatok és jelzők csaknem teljes kiiktatását tapasztalja az érettebb versekből — a gondolat pontos megfogalmazása lényegesebb számára a hiú díszítgetésnél. Gáldi azt állapítja meg Horváth Imréről, hogy új szóegyedekkel jóformán sohasem kísérletezik — újításai elsősorban szókapcsolatokra vonatkoznak.

Mi hát a titok kulcsa, hogyan éri el azt a hatást, mintha (a fordító szavait idézve) a vers olvasója előtt maga az élet tárná fel igazságait?

Elsőül: az ellentétezést, az antonimák révén megvalósuló antitézist kell említenünk. Szóltunk már róla, hisz enélkül nincs igazán jó Horváth Imre-négysoros, s nélküle nem érthetjük meg a költő művészetét, fejlődését. De harminc év alatt az ellentétezésnek, az ellentétes értelmű szavak felhasználásának olyan rendszere alakult ki ebben a lírában, amellyel feltétlenül külön kell foglalkozni, hogy a titok megfejtéséhez közelebb jussunk.

Természetszerűleg, legsűrűbben az antonimák látzat és lényeg eltérését, vagyis a világ teljesebb megismerését, racionálisan lírai tükrözését szolgálják. A fasizmus éveiben azonban Horváth Imre köl-

tészetében olyan új funkciókhoz jut az antitézis, ami már több, mint dialektikus szemlélődés: politikum. Idézzük a *Modern szerelmes verset*, 1938-ból:

„Jó vagy, mint mások kenyere.
Szép, mint a szó, mit titkolok.
Hű vagy, mint a gyűlölködés.
És híres, mint a gyilkosok.“

Négy sor — négy hasonlat. Csakhogy az öröknek hitt erkölcsi renddel ellenkezik minden alany-állítmányi kapcsolat, minden hasonlított és hasonló: a kenyér a másé, kimondás helyett elhallgatják a szót, nem a szeretet és a barátság a hű, és nem az emberiség jótevői a híresek. Íme, a kor „modernsége“. Jóllehet itt nem antonimák, egymással ellentétes értelmű szavak kerülnek szembe, a főmondatok és a jelzői mellékmondatok ellentétes jelentésével egy feje tetejére állított társadalmat tesz nevetségessé-gyűlöletessé.

A korról árulkodik az *Egy napon* (1939) összefüggő metaforarendszere is, amely a halál állandóan ismétlődő ceremóniáját tudja kifejezni. De ezt a metaforasort is az ellentétezés teszi igazán hatásossá, sokatmondóvá, mert ezzel sugallja: abban a világban minden, aminek az életre, fényre kellene emlékeztetnie, a halált idézi. „Mint gyermeket a bába“, kémleli a költő a reggelt, de az „elterül sárgán, élettelen“; s az utolsó sor felkiált: „milyen nap ez, mely holtan jött világra?“ A dél sem hoz jobbat: a Nap „derékba töri a nappal gerincét“; a hajnal pedig „véres kezét az ég leplébe kente“ — megölte a költő ártatlan álmát.

A példák sorát szaporíthatjuk — akár a pasztellek (*Kutykuruty*, *Magános fehér orgona*, *A Nap* stb.), akár a közvetlenül kort idéző versek (*Öt éve*) anyagával.

Ez utóbbiak közül is kiemelkedik a *Vérrel és korommal* egyik négysorososa, kérlelhetetlen logikájával:

„*Boldog az ég, ha fent ragyog a Nap?
Boldog a föld a békés ég alatt?
Boldog az Élet, ha kalásza áll?
A háborúban boldog a halál?*“

Az első három verssorban rokon hangulatú szavak szerepelnek, a kérdésre az igenlő válasz természetes; de ezzel csak a negyedik sort készíti elő a költő, e sor szavainak ellentétes atmoszférájával szuggesztíven érzékeltetve a háború borzalmát — lényegét. Erre a negyedik kérdésre nem merjük rávágni a logika megkövetelte igent, mint ahogy az a premisszákból adódna. És a racionális, rokonértelmű és rokon hangulatú szavakra és antonimákra épülő szerkezet tiszta lírává oldódik.

Az embertelenséggel szembeszálló dac („még az árnyad is fehér legyen“) s a tudatos harcvállalás is az antitézisben találja meg legjobb önmagát. Amikor Horváth Imre azt írja: „és lázítok a béke érdekében“, vagy máshol: „kiben a sír undora / mérhetetlen mély lett, / oldaladon esik el, / győzedelmes élet!“ — akkor fogalmilag is, Lírailag is a leglényegre tapint. Ugyanez az eljárás, az ellentétes pólusok szembeállítására emeli ki az alkalmi versek sorából a *Neked tiszteleg* négy sorát: a királyság és népköztársaság antonimajellegét e fogalmak megszemélyesítésével s a részletekben is végigvitt ellentétezéssel sikerül ódai szárnyalású versében bizonyítania.

„Így láss mindent“ — biztatja olvasóját 1947-ben, s a változás dialektikáját szintén antonimák sorával jelzi. Egyik szatírjában (*A kulák*) az antitézis a

gúnyt, a leleplezést erősíti: „Gazdagodott / a terhedre, / most károdra / szegényedne.“ Itt nemcsak a gazdagodik-szegényedik áll antonimaként szemben, hanem az igemód és igeidő (jelentő mód — feltételes mód, múlt idő — jelen idő) is.

Az antitézis nyújtotta sokféle lehetőségre aligha idézhetnénk jobb példát *A sárga ház* egyik négysorosánál, ahol az antonimák a beteg ember kételyeit, nyomott hangulatát, a kilátástalanság érzetét keltik:

*„Kár felkelni, nem vár ma semmi jó.
Ez csak a reggeli depresszió.
Kár feküdni, oly jó volt élni ma:
ez csak az esti eufória.“*

Hasonló erővel szólal meg a „sárga ház“ betege egy másik részletben is; itt az antonimák sajátos elhelyezése, az ismétlés megemeli, élményszerűvé, döbbenetessé teszi a hatást:

*„Éjjel-nappal vendégeket kapok:
éjjel az éjet, nappal a napot.“*

Persze, nem mindig ennyire funkcionális az antonimák beépítése a versbe. Olykor — igaz, elég ritkán — csupán hangulatot fest, a játékosságot emeli ki, mint a Csupa titokban („E víz titkát / ismerem már / s átadom: / ki belehull, / nem ússza meg / szárazon.“), de az is előfordul, hogy a közhelynél, a felszínen marad („Mi ma álom, az holnap már való!“).

Most már nem a funkció, hanem a nyelvi megjelölés szempontjából vizsgálva Horváth Imre antonimáit: ebből is többféle tanulságot (szabályt — ha a lírában ilyesmit állítani lehet) vonhatunk le. A leggyakoribb, hogy a költő külön-külön felvillantja az ellentéteket, hogy utána rámutasson kölcsönös fel-

tételezettségükre, kiemelje a dialektikus egységet. Mindezt a líra műfaji követelményeinek tiszteletben tartásával:

*„Az egyik fény, a másik árnyék. Nézem:
mind a kettő elfér egy falevélen.“*

(Fény és árnyék)

A nyelvi játék — amely a tudatosság rangjára emelkedik az elemző szemében — még megkapóbb a *Csóka a havon* négy sorában. A példa azért is figyelemre méltó, mert itt tettenérhetjük, hogyan lesz a pasztellből — éppen az antonimák, az ellentétezés segítségével — feszes erkölcsi tartást sugalmazó Horváth Imre-miniatűr.

*„Félek tőle, oly fekete a csóka.
Nyugtalanít, olyan fehér a hó.
S hogy alászállt c csúf madár a hóra,
ez is, az is milyen megnyugtató.“*

A táj két elemét exponálta, egy bizonyos minőséget emelve ki mindkét esetben, hogy szembeötlő legyen az összebékíthetetlenség érzete; aztán egy nagyobb egységet keres, amelybe mindkét pólus besorolható (itt ez az egység nem logikai, hanem lírai alapon teremődik), és helyreáll az egyensúly. (Nyelvtanilag a kapcsolatos, kettős kötőszó — *ez is, az is* — képezi a copulát.)

Az „őszi versekben“ ez a kapocs: többnyire a költői én. A *Lombhullásban* például kifejezetten meg sem jelenik a vers tulajdonképpeni alapját képező antonima, amennyiben az *én* csak az egyes szám első személyű igeragok formájában van jelen; valójában

azonban mégis erről van szó: a lombhullató fákat figyelő költő szembesítődik a mindenséggel.

Nem készíthetünk itt teljes leltárt Horváth Imre antonimáiról, még néhány sajátosságra azonban ki kell térnünk. Találunk rá példát, hogy az ellentétezés egy hasonlaton belül fordul elő (ez másoknál is gyakori: „esőtlen felleg“); jellemzőbbek viszont azok az esetek, amikor a vers vagy strófa csak hangulati ellentétezésre épített („sétálok én, akármilyen sár van / ... / egy madárláb csillagos nyomában“), vagy pedig asszociatív úton teremtdik meg tudatunkban az antonima („Kell is itt az éjben / ez a kemény őrszem — / mivel a sötétség / mindig *felelőtlen*“). Gyakran sikerül a vers egészen végigvinnie az antitézist; persze, a teljes antonimák váltakoznak a hangulati értékű antonimákkal vagy a rokon értelem alapján ellentétként felfogható, antonimaszerű szavakkal, szópárokkal (*Memento, Jó vers*).

Idézzük utolsóul az 1938-as Intést, amely — noha az impresszionista hatás még bizonyos kiforrotlanságra utal — túlmutat az antonimák problémáján.

*„Ne ujjongj... illan az öröm,
Ne üvölts... elporzik a bánat.
Üvölts: a bánat visszajön.
Ujjongj: az öröm száll utánad.“*

Azonos felépítésű összetett mondatok: a mondatok első része felszólító jellegű, amihez kötőszó nélkül kapcsolódik az okhatározói mellékmondat; pontosabban: az első két főmondat tiltó, az alatta következő kettő felszólító mondat. Ez a négysoros feszültségének első forrása. De a szerző a mondatrészeket is variálja: a főmondatok állítmányai, illetve a mellékmondatok alanyai ölelkezőrím-szerűen térnek vissza, a mellékmondatok állítmányai pedig, szinonimaként (illan—elporzik, visszajön—száll utánad), párosrím-

szerűen következnek. A költői játékot kiteljesíti a fő- és mellékmondatok állítmányainak, illetve alanyainak antonima-jellege (ujjongj—üvöls, öröm—bánat), s végeredményben az említett szinonimákat is (illan—elporzik, visszajön—száll utánad) ellentétes jelentésű szavakként fogadhatjuk el.

Formailag tehát rendkívül érdekesen felépített ez a négy soros — bár mondanivalója kissé közhelyesen impresszionista: az élet változandóságára, öröm és bánat szétválaszthatatlanságára int. Az impresszionista inasévek azonban gazdagon kamatoztak a későbbiekben, s például a mondatfajták megválasztásával, a kérdőmondatok potenciájának sokrétű kihasználásával (*Megölt madár, Kórházi versek, Hősnél többek*), a rövid, tömör — és hosszú, sok bővítményes mondatok váltakoztatásával (*Napfényes föld, Körhinta*) hangulatot teremt, jellemez vagy asszociációt indít.

Ritmus- és rimvilága már nem ennyire változatos. Egyik kritikusa a keresztrímek prioritását vélte felismerni Horváth Imre költészetében, mondván, hogy ez keményebb kötés a négy sorosok vonatkozásában. A keresztrím valóban szorosabban kapcsolja az egymásra következő sorokat, az igazság azonban az, hogy e négy sorosokban is legalább annyi páros- és ölelkezőrímet találunk.

Jambusai szabályosan lejtenek, de nem törekszik különösebb bravúrra. Horváth Imre néhány eredeti, funkcionális értékű ritmusmegoldására Mózes Huba mutatott rá, így a sormetszet helyének váltogatásával elért hatásra (*Béke*) s a sorátlépés nagyszerű alkalmazására (*Az idő könyvében*). Alapjában véve azonban Horváth Imre lírájának zeneisége ösztönös, de ezek az ösztönök jó irányba vezetnek.

Nem a mennyiség, nem is a megvalósítás művészi szintje miatt — hanem mert a költő fiatalságát jelzi — kell megemlítenünk több új kísérletét a szabadvers terén. Az a költő, aki a hatvanadik év küszöbén, olyan sikerekkel a háta mögött, amilyeneket Horváth Imre mondhat a magáénak, még mindig hajlandó a kísérletezésre — nem zárható be régi könyveinek lapjaira. Hiába jár nyomában az este, árnya nem éri el.

KÁNTOR LAJOS

Versek

KÜLDETÉS

Szavakból szőtt kámzsámat felveszem.
A költészet, szigorú szerzetem,
nagy útra küld s én küldetésemet
teljesítve, mind messzebb lépkedek.
Facipóm és faragatlan botom
átkopog majd szétrobbant korokon,
s az Emberségre, terjesztve hitem,
utódainkat is megtérítem.

1964

SIKÁTOROK

Az életem ma éjszakába hajlott.
Üres, kihalt lett minden utcásor.
Egy halk éneket messziről még hallok:
az emlék messze... messze még dalol.

De egyre halkabb, némább lesz a város...
Két fáradt lábam, tudom: célt nem ér!
A kezem, arcom, a homlokom sáros,
de a szívem, a szívem az fehér...!

Megyek, mint kivert részeg tántorogva.
Elém tárul száz fekete torok:
s amíg szélvihar port szítál nyomomba,
elnyelnek komor, vad sikátorok.

1929—1932

ALKONY VÁRAD FELETT

Lila ködbe szúrt szemekkel
várom: másképp mikor lesz már...?!
Gonosz sorsom, mért temetsz el? —
Messze, messze foszforeszkál

annyi csoda, szépség, mámor...
— Itt az ősz sír és a bánat. —
Örömtől tiltva, — távol —
vergődöm, mint sebzett állat.

Nincsen senki, ki szeressen...
Nem kell senki, aki szánjon!
Csókolni is elfeledtem
a váradi éjszakákon...

Nappal a halk temetőket,
este a sötétet búvóm:
meg nem állít szeme nőnek
e céltalan, sivár úton.

Amit teszek — majdnem semmi:
bénaszárnyú akarások.
...Jó volna most menni, menni,
küzdve, bízva úgy, mint mások...

Nem így ülni tört ideggel,
zsibbadt aggyal, félig holtan:
nézve, előttem ki ment el...
keresve azt, aki voltam...

...Mert nem élet rossz rímekbe
róni itt a Kőrös-parton,
hogy könny pereg a szívemre.
s haldoklik a beteg alkony.

1932

ARANYPOR

Címerek... csipkék... ósdi bútorok...
Az antik-órán fáradtan forog
— s éjfél jelez a cifra mutató.

A falon képek: csupa, csupa jó
nemes vonású, régi emberek...
(A ráják szélén aranypor remeg.)

Az őszám képe szánón, szelíden
tekint le rám. — Megdobban a szívem. —
...Szobám parányi, büszke, bús sziget:

a múlt-tengere pár gyöngyöt kivet
ide. E gyöngysort felveszem:
erős leszek — s eltöprel a jelen.

1931—1932

KOLDUSSORS

Egy fáradt koldus jár, bolyong az éjben:
borús társam a néma szenvedésben.

Ruhája rongy, bús, meggyötört az arca,
haját kitepte a lét láza, harca.

Szemében könny... Már koldulni sem restell:
Ki tudja, mikor, merre, mért esett el?

— Senki sem kérdi, senki sem kutatja:
Köszöntöm őt egy bús garast hullatva.

Köszöntöm őt — én halk, magános koldus —
s eltűnődöm: Nekem egy garas hol jut?

Lelkem tépett, mint koldus rongy ruhája:
Örök sebeit ki nézi? — ki látja?...

1932

KI EZ?

...aki most itt jár egyedül,
roskadt vállakkal, mindenkit kerül,
zugutcák sarkán túl oda kiér,
ahol nincs más, csak fáradt esti szél
dobol a bomlott-szálú idegen:
ki ez a riadt szemű idegen?

Gyilkos? Bolond — vagy kocsmából kivert
részeg, akit csak az útszéli kert
magános kazla fogad éjre be?

Vajon milyen lehet az élete?

Tudom: volt ő is mosolygó gyerek.
A sors bántotta — vagy az emberek?
Ki volt? Hol, merre bolyongott előbb?
Imádkozott-e — és csókolt-e nőt?

Kórház, csapszék vagy börtön otthona?
Hova tántorog az éjben? Hova...?
Emlékek úzik? Bűn? Bánat? Nyomor?
Ki ez, ki most mellettem kóborol?
Az árnyam tán, mely utamra fagyott?
Ki ez?
 nem én, ugye nem én vagyok?

1932

ÁRNYAK

Utcák... házak... árnyak: sötétek...
Éjszaka van. Nagy csend van. Félek.

Erre most csak emlékek járnak:
szent halottak, — kik rám találnak.

A kövön apám botja koppan.
Elrejtözöm egy mély sarokban.

A hangom elakad rekedten:
Ne tudja meg, hogy kintrekedtem...!

1932

ŐSZI BORZONGÁS

Szeptember. Csend. Csillageső...
Bánatos, barna rét:
fonnyad már a fényt kereső
utolsó margarét.

Hideg szél bujkál a hegyen, —
mint rossz gerinc körül
borzongás, ha rejtelmesen
az esti láz örül.

Sorvadás sápad mindenütt,
törött az ég szeme.
A föld sóhaja szíven üt.
Tűnő tücsök-zene.

Az öröm halkán elköszön.
A lég halálkörös:
s október vár a küszöbön, —
mint kapzsi örökös.

1932

OKTÓBER

Vérrel erezik tört nyilak
az ég sima azúrját:
fenyők ezüst dárdáikat
lila felhőkbe szúrják.

Bókol a barna hársfasor
rezes sörényét rázva:
a város felett átdalol
a színek orgiája.

S a felvillanó hegykőrön
hó csillámlik fehéren:
mint dermesztő, konok közöny
szép kedvesünk szemében.

1932

ÚJ KEDVESSEL AZ ŐSZI ERDŐN

Borzongva bujkál erre titkolt láza
a múltnak, mikor mással ültem itt.
Bolond szél sír, száz fa őrjöngve rázza
az alkonyatban vörös fűrtjeit.

Véreső hull a reszkető avarra.
Az erdő tépett ernyője zörög —
s vén tölgyek törzsét dérpatina marja.
...Ki velem jársz a holt mezők között

hangtalan suhanj, kedvesem, a ködbe,
vigyázz, hogy bánatokba ne botolj: —
mert itt les reánk a nyomunkba szökve
sok letépett csók, elfonnyadt mosoly.

Furcsa félelem sodort össze minket. —
Nehéz a gyászban árván állani!
Titkon keresve tűnt kedveseinket,
vagyunk egymásnak mások árnyai.

1932

NEVEM

fába véstem.
Leírtam papírra:
könnyelműn, merészen,
mosolyogva, sírva...
Falakra firkáltam
unalomból, lomhán —
s női nevek mellé
a liget porondján.

...A tűz elégette.
...A víz messze mosta.
Vele tűnt el minden:
napok fénye, rosszsa...
Most újra leírom,
fáradt kezem reszket:
hozzá gondolok egy
korhadtt fákerezstet...

1933

TÁVOLI FÉNY TÉLI TÁJON

Az éj fagyos odvába
fázósan bújt a város.
Az utcák mély homálya
szomorú volt — és álmos

béke borult a hóra
s a dermedő kövekre...
Gondoltam: „Most jó volna,
ha egy hű eb követne...”

Kutattam a tűnt holdat,
a koldussal beszéltem,
már mindegy volt: a holnap
rosszul köszönt vagy szépen...

Már lemondtam titokban. —
És ekkor messze, messze
fény szökött fel pirosan
a hallgató hegyekre.

Kigyúlt kiszínesedve
és lobogott és lángolt...
a holt tavasznak lelke
vagy eljövendő nyár volt?

1933

AETERNITAS

Most kél a hold. Megreszketek
és mély rímekbe róva
gyűjtöm, amit lepergetett
huszonnégy hosszú óra.

Tündöklő, tarka mozaik
a tintafoltos asztal:
verseket hintek rá grafit-
sötétségű szavakkal.

Borzongat a sok hült papír,
nőnek a bús írások. —
Hány hajszállal mélyült a sír,
mit öntudatlan ások?

1933

HAJNAL A VONATON

A borzas fák borzongnak fázva,
hull a hajnal hideg homálya.

Furcsán rikkan egy rigó füttye,
a csend lágy testén sebet ütve.

A nap a vén hegyekre rálép:
megszületett az első árnyék.

1933

ÉVEK

Lestem, hogy színes-e az égbolt:
ezerkilencszázhuszonnégy volt.

...És nem hoztak hajnalt az évek:
ezerkilencszázhuszonhét lett.

Virrad...? nem virrad...? Ma is várom.
Ezerkilencszázharminchárom.

1933

MÁRCIUS

Megborzongnak a fáradt rétek...
Megborzongnak a vén hegyek...
Hátukra könnyű szellő lépett. —
A naptól aranyfény pereg...

Kinyílt az ég, mint selyemernyő:
a színe szelíd tejopál —
Fehéren fodrozza lágy felhő...
Piros bogár, barna bogár

bujkál a felriadó fákon —
s szívünkbe zendül: március!
A város zaja most ne fájjon!
Szűk utcákból ma messzi fuss...!

Ibolyákkal hímezett földpárnák
körül ezüstös víz szalad:
Fuss! — a béke már régen vár rád
a virágpelyhes fák alatt.

1933

ÖRVÉNY FELETT

Hosszú az út két tér között a hídon.
Ma közepénél megingott a lábam.
A folyó sirt fel hozzám halkán, hívón:
és sárga szemén sötét sorsom láttam.

Az éjszakának sokszínű selymébe
takarva tarkán milliónyi cél van...
(Gyászhimnusz zeng a fellegek zenéje
s a híd karfáján lihegek aléltan.)

Cél nem világít... Elszorul a torkom...
Kis élelem majd mély örvénybe fojtom...
Elheverek, jeltelen sírba dőlve...

A Kőrös duzzadt, lágy, vörös homokján
virág sem nyit és csillag sem lobog rám:
az ismeretlen, tűnő temetőbe...

1933 v. 1934

ISTEN RÁMSÚJT

Nem borítanak
termő virágok:
mint korhadt fát,
a sors kivágott.

Nem ölel lány,
sem asszony karja:
ledőltem az
őszi avarra.

Lehullt rólam
lomb, gyümölcs, kéreg:
az emberek
keresztüllépnek.

Isten rámsújt —
s mint ács a fából —
a lelkemből
koporsót ácsol.

1933 v. 1934

ÉS AZ ÉLET ITT FELEJTETT...

A hold vére sárgán csurran —
és hidegen hull ma rám:
vén fa búsul földbe fűtan,
benn a kórház udvarán. —
Ködbe fúlt a lámpa fénye,
mint az arcom, oly fakó, —
s mélyfehéren már az éjbe,
messze, messze hull a hó...

Búsan bong a beteg utca,
hűlt kövén a tél tipeg.
Borzongok mély csendbe bukva,
szívem dobban: félni kezd...
Tört mosolyba könnyet rejtek...
Néma ablak néz vakon. —
...És az élet itt felejtett
egy magános fapadon.

1933 v. 1934

LEPKÉK HALOTTI TÁNCA

Hogy hullanak a levelek, a lepkék...
 hogy hullanak a tűnő csillagok...
A halott lepkék halványan belepték
 e halk utat és minden kis padot.

Őszi gondokkal nézem elmerengve
 az égi rét csöndjében, mint kaszál
aranykaszával csilló lengé rendbe
 csillagokat a játékos halál.

A fákat már a rozsda mind beeste...
 A sorvadó nyár sírjába rohan...
Én élek — csak én egyedül az estbe:
 kicsit búsan — és kicsit boldogan.

1933 v. 1934

MAGÁNYOM

Mint riadt-szemű, rémült kisgyerek,
kit mostohája egyedül hagyott:
ki körül ezer veszély kavargó:
kit szorítanak a végtelen terek...

Mint lázas ajkú, sóvárgó kamasz,
ki nőre szomjas, álmatag, fehér:
akit a hajnal mindig ébren ér:
kit elsorvaszt a forrongó tavasz...

Mint vén remete, ki ül tar hegy ormán,
úgy tengek minden kéztől eleresztve:
nyom életemnek hármaz zord keresztje:
mert élek félőn, vágyón és mogorván.

1933 v. 1934

JEGENYÉK ÉNEKE

Figyelj, figyelj a jegenyék dalára!
Minő hatalmas és minő fenséges
kórus dalol a komor éjszakába...
Fülel a fű és elsápad a fényes
esti csillag... A tücsök is elhallgat.
Madár se szól, lepkék szárnya se lebben.
Csodás varázsa van a titkolt dalnak,
ha kél az éjbe s csapong egyre szebben.

Ily dal nem fakad soha ember száján.
Ily dalt a tűnő hattyúk sem dalolnak.
Csak ők tudják, a fák, kik örök-árván
tárják ki néha szívüket a holdnak.
Figyelj, figyelj a jegenyék dalára,
mert titkok titkát fejtik meg előtted
e fák, — kik állnak, mint fekete fáklya —
kik évezredek temetőjén nőttek...

1933 v. 1934

HALÁLTALAN KÖVEK

Ó, kőnek lenni!... Kő, kemény, konok,
élettelen, érczenéjü darab:
ki gőgös daccal tűr száz ostromot —
s morzsává zúzva is csak kő marad.

Testét tündöklő színre színezi
a tűz, a fény, a szél és a folyam:
zord ezredévek titkát viseli,
felhőkbe tör és tárnákba rohan...

El nem kábítják kínok és csodák:
kínok és kéjek nem gyötrik soha: —
és hűvös hátán sosem csattog át
az elkocsizó halál ostora...

1933 v. 1934

ÖRÖK VÁNDOR

Ki kopog a kapunkon? — Örök vándor,
ki hosszú útról hozzánk érkezett.
Virágot lopott a mandulafákról
és lecsókolt sok kiégett szemet.

Érintette havasok hűvös ormát:
sok szőke szénakazlat átkarolt:
porból felhőt, tengerből tornyot formált,
nyárnak, télnek egyaránt társa volt.

Víg városokon száguldott keresztül —
és átbotorkált sírkereszteken:
kapunk kilincse most kezébe rezdül...
A szél kopog. Szólj: beereszthetem?

1933 v. 1934

LAPPANGÓ HALÁL

Mért éppen itt, e zord,
fullasztó, fénytelen
falak közt tengetem
fenséges életem?

Ó mért hogy nem néhány
országnyival odább,
hol összehajlanak
virágos pagodák?

Roppant vizek színén
csillog ezer sziget:
itt párás pázsitok,
Ott hókámzsás liget.

Ájtatos tengerek
mormolnak mély imát —
s a vándorok szeme
végtelen messzi lát.

És mindenütt akad
egy fél falat kenyér: —
s a lappangó halál
egy zugban is elér.

1934

KUTYASORBAN

Ha magamnak társat keresnék,
karon fogom a komor estét.

Vagy megölelném, mikor sápad
a lomb, a szeptemberi fákat.

Fütyyentenek a fellegeknek...
Ám tőlem békén elmehetnek.

Jobb egyedül. Baktatok csendben.
Kóbor kutyák értenek engem.

1935

MARIORA

Olyan meleg zengése szép nevednek,
hogy ha kiejtem, kéjesen remegnek
e hűlt, homályos nyárutói utcák,
melyeknek útján megborzongva futsz át,
hol magadba hullsz minden órán árván —
s az őszre gondolsz. — Mariorám, drágám.

Neved nevet. Úgy leng, mint lenge fátyol
Isztambul mélyén izzó nők hajáról.
Csupa szín. Csupa tarkabarka élet...
Fények fátylazznak selymén, selymes fények,
mintha kelet kék kikötőit járnám,
mikor kimondom. Mariorám, drágám.

Mariora... Ó, mennyi mélység, lágyság
hullámzik a hét betű öblén. Fátylát
kibontom: neved szálljon át a tájon!
Színesüljön száz szomorú fűszálon,
az egész barna, bús bánáti földön: —
hol elsápad a hold is, mikor följön...

1935

MENEKÜLÉS A FÉNYTŐL

Az éj burkából gőgösen
a pohos nap kipattan
s kövéren fénylik. Jaj, e fény
undor... kibírhatatlan.
Szertefröccsen az égi zsír,
becsorog minden házat —
s felfénylenek a börtönök,
a tébolydák, kórházak.

A forróság a falakon
s az ember bőrén átég —
és fut és fut az ég felé
ezer fekete árnyék.
Sok vén hegy nézi az eget: —
fényét már rég megunta. —
Leperzselt, rőt mezők felett
elnehezül a munka.

A fény, a fény, jaj minden kint
élesen megvilágít:
látom, mint görnyed a beteg
és a földön mint mászik

a koldus — testén rovarok. —
Hát élet ez is? élet?
A sorsom egyszer hova dob?
jaj, félek, félek, félek!

Bort, nőt, nikotint adjatok!
Mérget, mámort, — akármit, —
csak ne lássam a fényt, amely
borzalmakra világít.
Nem nézhetek síri füvek
sűrű, sötét sorára:
fedjen vakság vagy örület
hermetikus homálya.

1935

SZÉTSZÉLEDT NYÁJAM MÉGIS ITT HAGYOM

Úgy fénylik sorsom felhős égívén
új megváltást jelentő kék szemed,
mint Jézus jöttét jelző égi fény
jelent meg hajdan Júdea felett.

Utamra fényed új reményt dobott. —
A remény minden esett emberé. —
Ballagok, mint a jámbor pásztorok
ballagtak békén Betlehem felé.

Fényed talán már félúton kiég.
Szétszéledt nyájam mégis itt hagyom. —
Jó néha hosszan elmerengni még
egy messzi, messzi, messzi csillagon.

1935

LENGŐ FÉNYEK AZ ŐSZI KERTBEN

Gőzöl a fojtó levegő,
mint óriási lila katlan:
a fák levele belefő —
és lehull a lomb siratatlan.

A lelkek is így hullanak,
lehullanak lassan kiégve...
Ó lelkem, írd fel most magad
a véghetetlen semmiségre.

Írd fel, most itt e fák között
járt Horváth Imre fáradt teste:
azt kereste, ami örök —
s épp temetett az őszi este.

Írd fel, hogy zengő fájdalom
és gyönyörűség elkeverten
úgy élt bennem, mint árnyakon
lengő fények az őszi kertben.

S írd fel: — a semmi Istene
e kontrasztba tán beledöbben:—
Éltem szépségekkel tele,
ezerkilencszázharmincötben...

1935

HAJNALI BÚS ÍGÉRET

Kis kurta szókat mondogatva
ülök a kiürült kocsmában.
Ha most fölkelnék — ördögadta! —
tán el se bírna már a lábam...

Sört, bort, pálinkát összeittam.
Fejem, agyam, szívem nehéz lett...
Olyan nehéz, mint álmainkban
feljajdulni — és, mint az élet,

olyan nehéz... És olyan könnyű
elkallódni így észrevétlen...!
Szemembe lassan lomha könny gyűl:
be kár, hogy percre észre tértem!

Friss bor csillan a mély pohárban.
Míg fölhörpintem, furcsán fázom...
Ma éjszaka síromat láttam —
és elmerengtem az anyámon.

Hittem akkor: nem züllök többet.
S holnap...? Újra itt hálok! Mért ne?
E mámoros, mély percek többek,
mint az élet.

Nekem megérte!

1935

ZÁSZLÓNAK SZÁNTAM

Volt egyszer egy keleti város,
hintóján átkocsizott rajta
kelet királynője; opálos
szemét fénylő fátyol takarta.

A város népe kisereglett...
Zászlók lengtek és kürtök szóltak...
Ujjongás verte fel a csendet
s ezer átizzott röpke szótag

röppent szét... A tűnő királynét
útján ezer áldás kísérte.
Rommá roskadt a város már rég,
de mondják, egy kiugró bércre

tűzött zászló tépve, kopottan
századok múltán is hirdette,
hogy királynő járt hajdan ottan —
s a kis zászló, mint kék szigetke

— örömsziget — emelkedett ki
a házak hamutengeréből.
Ma is ott leng tán e keleti
város felett. — A tűnő fényből

be jó, ha megmarad egy fényfolt.
...Zászlónak szántam ezt a verset,
hogy lelke fehér városában
egyszer királynőt ünnepeltek.

1935

A LLOYDSORON

A Lloydsoron sétáltam tegnap este
transzparensék vad versenye alatt;
kék, lila, sárga betűk fénykeresztje
bizarr fátylakba vont a bronz hajad.

Ó, köszönöm a kedves véletlennek,
hogy arra vitt épp tévelygő utam,
hol ezüstrókás, remek nők kerengnek
s villámosok víg serege suhan.

Csak véletlen kék szemed kék emléke —
s hogy sorsom a lét jobb partján futott:
állhattam volna ott is, hol az égre
szórják szitkaik szörnyű koldusok...

1935

EGY PERC — RIADTAN FELELSZMÉLEK

Álmodva járok nappal
és álmatlanul éjjel:
játszom szörnyű szavakkal
s vívódom semmiséggel.

Megölelem a rosszat...
Megriadok a jótól...
Örömök ostoroznak —
s a bánat lopva csókol.

Aki keres, nem lel meg.
Kik félnek: rámtalálnak.
S kifosztanak a percek:
kis kincsei a mának.

S e szomorú világba
olyan riadtan nézek,
mint aki zsolozsmázva
szennyos kocsmába tévedt.

1935 v. 1936

JÁTÉK RÍMMEL ÉS SZERELEMME

I

A lila út, lám, hogy szalad...
s a lila fák a lila úton...
Lilázó sugarak alatt
fenséges, lila lényben úszom.

Évszázados romantikát
libegtetnek e lila fények.
Száz szerelem rohant itt át —
a lila fák róluk mesélnek.

Olyan kedves e lilaság,
mint az emlékek mély lilája —
s úgy emlékszem, kedves, ma rád,
ahogy Csokonai Lillára.

Illik hozzád, hogy Lilla légy, —
lázás lelkemnek Lilla-álma:
e tájon, hol lilásan ég
az ősz örök romantikája.

Játékos verset írtam hozzád,
lány szójátékba keveredve. —
O, kedvesem, most mosolyogj hát
rám, e játékban megesettre.

Bocsásd meg, hogy a lila fényt és
a Lilla nevet egybe zártam
s rádfontam egy különös mély és
távoli képzettársulásban.

Úgy történt, hogy lilásan égett
és szint játszott az ég csillárja
s hittem: átjátszhatom az éjet —
a Jóisten is ezt csinálja.

1935 v. 1936

AZ ÉN PADOM

Itt árnyat vet a liget lombja,
jőjj, kedves, ülj az én padomra.

Az én padom, mert így kívántam,
pedig csak vendég rajta vágyam.

Enyém, mint te és mint az élet,
mint minden, amit el nem érek.

1935

DÚLT KÉRDÉSEK

Kinek agyában született meg,
hogy véget vessen szüreteknek,

aratásnak? Száz vigalomnak
kezdetén zord végszót ki kongat?

A hulló rózsákra ki lépked?
Ki kuszál szerte minden szépet?

Hunyó tűz lángját ki tapossa,
ki fojtja el? Ki a gonosza,

tolvaja kis örömeinknek?
Ki szomorít örökkön minket?

E dúlt versben kihez kiáltok —
s ki vállalja az esti átkot,

hogyanyszor egy szép perc leng el:
szenvedjen úgy, — akár az ember?

1935

PERCEK SZIKRÁI KÖZT

Kéken, lilán, vörösen
szikráznak el a percek.
Opálos tűzzel fénylik,
mely épp felettem serceg.

Szertelen pattan széjjel
számtalan pici szikra —
s percnyi léte, ha elszáll,
nem tér e létbe vissza.

Míg éltem, hatvan percet
óránként eltemettem: —
s a percek élni fognak,
ha meghalok, felettem.

1935

SZÓLHATNÉK BÁBEL MINDEN NYELVÉN

Elzúgó évezredek óta
tartják e csillagok a rendet,
kiket e fénylő éji óra
sugárzón fejünk felett lenget.

Szólnék Hozzád: Húzódj hát mellém...
S elhal a szó éneke számon.
Szólhatnék Bábel minden nyelven:
szavaknak nincs értelme, látom!

Szavak nélkül karomba veszlek,
míg körülünk vén szelek szállnak
s lengetik titkait a legszebb
sok ezredéves éjszakának,

mikor még szavak nem is voltak,
csak győzedelmes ősi ösztön,
melynek most vad sodrába vonlak —
s a lelked benne megfürösztöm.

1935 v. 1936

A FÁK IS KÖLTŐK

A zengő nyárfák, hárfahangú hársak:
ők is költők, a fák is — költőtársak.

Virrasztanak és vigyáznak az éjben.
Vigasztalan virrasztanak — sötétben.

Sorsuk költősors. Hangjuk költő-ének.
Figyelj: most is mély verseket zenélnek.

Versük tele van új hanggal, új színnel...
A nyárfa hangja a hárséra rímél,

mikor a szél tavasszal összefonja.
Figyelj, mit súg a sötét ciprus lombja?

Versbe kezd — s elakad a ciprus-ág:
nem találja a remény ritmusát.

1936

CÉLTALANUL

Mibe nézel szemem? mibe?
— Nézek a fénylő semmibe.

Mit motyogsz ajkam tétova
szavakat? — Azt mondom: soha.

Kire simulsz kezem, kire
becézön, lágyan? — Senkire.

Hova viszel lábam? hova?
— Megyünk szaporán sehova.

1936

AZ ÉN ISTENEM

Ó, testvérem, nagy a te bölcsességed,
ki ismered az Istened, tudod:
örök az élet — s elméddel felméred
a koránt, kátét és a talmudot.

És te talán még bölcsebb vagy, testvérem,
ki hirdeted, hogy nincs más, te magad
sem vagy egyéb, mint a végtelen térben
fénylő elektromosság: Ősanyag.

Én testvérem, lásd, pirulok miatta,
de nem tudom, kis életem ki adta —
és a halál célját sem ismerem.

Nem ismerem sem magamat, sem téged —
s e mindenható ismeretlenségek
roppant örvénye: az én Istenem.

1937

BOTOM

Mást akart ő is, amikor kihajtott,
mint büszke nád. Most öröm és rabom.
Hogy hajnaltájban hazafelé tartok.
rároskadok — és megsimogatom.

1938

NINCS TISZTESSÉG E FÖLDÖN

Nincs tisztesség e földön?
Nincs égi tisztaság?
...Én apám arcát őrzöm.
Hallom anyám szavát.

1938

HALOTTAK

Én visszavárnám őket.
Ők várnak engemet?
Ők vissza sosem jönnek.
Én bizton elmegyek.

1938

INTÉS

Ne ujjongj... illan az öröm.
Ne üvölts... elporzik a bánat.
Üvölts: a bánat visszajön.
Ujjongj: az öröm száll utánad.

1938

MODERN SZERELMES VERS

Jó vagy, mint mások kenyere.
Szép, mint a szó, mit titkolok.
Hú vagy, mint a gyűlölködés.
És híres, mint a gyilkosok.

1938

KÉRDÉS

Ki ádáz ellenséged?
— Ki oktalan dicsérget.

S ki véréadó barát?
— Ki elborzad, ha lát.

1938

MARADJ SZOBOR

Ha szólnál, badarságot mondanál,
tudom. S ha megmozdulna most kezed:
elrontaná harmonikus, remek
vonalait. Meg ne moccanj, csak állj,

mint szobor, kit nagy szobrász faragott
s kinek fenségét gazdag múzeum
őrzi féltőn. Szemem így meg nem un,
ahogy nem unja az álló napot

s az álló eget sem unja szemem.
Légy mozdulatlan, mint a végtelen —
és végtelen-mozdulatlan: örök.

Vigyázz, ha szemed rebben, már elég:
szoborszép tested szép szobormezét
pilláiddal pozdorjává töröd.

1938

VERSSOROK

Hallgatsz, lélek, mint a sok égitest,
kinek néma-zengését hallgatod:
harsány „hallgatásod“ ki érti meg,
ha egy tücsök erőtlen dalba fog?

*

Gyufám lángja szobámnak se elég,
pernyi lángja mégis megégetett —
s a hold nem süti meg ujjam hegyét,
bár fénye átfog világrészeket.

*

Látom siklani a lomha csigát
s a kis golyót, mit fegyvercső kilőtt:
ám nem látom, hogy vágat a világ —
és nem látom az iramló időt.

1938

ADJ, KERTEM, TÖBB VIRÁGOT

A túlvilági rózsák
és liliomok szebbek.
Adj, kertem, több virágot. —
Sírom, adj kevesebbet.

1939

UGYE TE IS UNOD MÁR?

Ugye te is unod már
e kort, mely nem világít,
mint a katonák marsát,
mint a papok imáit?

1939. február

EGY GAZDAG NAP TÖRTÉNETE

Mondtam a grófnak: nemes úr vagyok.
Roppant hatott rá, mert kezét adott.

Aztán magyarhoz mentem, mint magyar:
jól tartott ízes tanácsaival.

S hogy több is jusson e gazdag napon,
felkerestem végül kegyes papom.

A kegyes pap épp kalácsot szegett,
megette — és megáldott engemet.

1939

HA EGYSZER HANGOD TÁMAD

Mint híd alatt háló áldott szegények,
oly szegény légy. Vagy náluk is szegényebb.

Tiszta légy, mint a gyolcs, mit sebre kötnek.
Légy oly szabad, mint a be nem kötött seb.

S oly igaz légy, — ha egyszer hangod támad,
mint gyárszirénák szavában a bánat.

1939

RÉMÜLET

Iszonyú hang. Hanggá vált borzalom.
Ím, ő üvölt, a megrettent szamar,
ki törtetve bozontos utakon
megtorpant, mert a tér viharra vár.

Szörnyedt hangja fülemben megmarad,
így, ahogy most utamon harsog át.
Bec ülöm őt, a böggő szamarat:
ő hirdeti a rémület jogát.

1939. június

NEKIK JOBB

Jobb a bénának, kinek rossz gerince
e percben épp a halk műtőben roppan.
Jobb, ki testére iszonnal tekintve
senyved a gennyes lepratáborokban.

Jobb a vénnek, ki mindenkitől éhen
pusztulhat el. Nincs inge, ágya, fája...
Rabnak is jobb, ki bitóra ítéltén
az óráit már ujjain számlálja.

És annak is, ki koporsóban éled,
érzi, betömi a föld szemét, száját,
mert vélem s véled szörnyűbb is történhet:
oly idő vár rám és oly idő vár rád

1939. június

FÉREGSORS

Pár friss levelet még lerág,
a gyökeret is elpusztítja.

Aztán tömör sötétbe vág:
csalja őt a sírvermek titka.

Halottak hasán csúszik át,
fölpuffad és hízottan törtet...

Feszíti rózsás, rút inát. —
De nem fúrhatja át a Földet!

1939. június

HOROG

Aljas — bár, mint a kard! — acél.
Vészt remél, hogy kicsalja részét.

Szennyes vizek sodrában él,
hol bambaság és hóhér éhség

hajt hegyére friss halakat.
Én kilestem s undorral láttam,

mint lapul meg az ár alatt,
férges állnak szolgálatában.

1939. június

PÉTER-PÁL

Lassabban lendülj, irgalmas kasza!
És ti, sarlózó, friss derekú lányok, —
míg fojtogat az új kalász szaga —
a sarlótok most alig forgassátok.

Halkuljon le a munka üteme,
mely ünnepli a búzát, hogy beért ma...
Ez jó, csak ez, míg nincsen más zene,
mint aratódal, s míg kalász a préda.

Maradjon ez a dolgos nap örök,
számunkra talán végső aratónap...
Pendül a kasza már fejünk fölött —
és learat minket is, aratókat.

1939. június

ELSZÁNT KÖTELESSÉG

Csillag siklott végig a síkos égen —
s ahogy villant, féltőn utána kaptam.

Nem értem el. Szégyellem gyengeségem,
de már tudom: dac volt e mozdulatban.

Hósi erő és elszánt kötelesség:
menteni azt, mi mindörökre veszve, —

s míg gyászolom egy égi fény elestét —
visszhang felel bátran a hősi tetre.

Ez a visszhang jutalmam. Harsonázva
kísér kopár, zord életemen végig:

mint zengő áldás, áldó villanása
a csillagnak, — mely már sehol se fénylik.

1939. október

MAGÁNOS FEHÉR ORGONA

Magánzárkára elítélt fogoly
nem elhagyottabb, mint ahogy ő áll ott.
Körötte nincs fa, nincsen más bokor:
és mégsem hajtott fekete virágot.

1939

AHOGY A HATTYÚ

Ahogy a hattyú hasít a tavon,
úgy húzz át tiszta, mély életemen.
A fejed mindig fönt hordjad nagyon —
és még az árnyad is fehér legyen!

1939

ÁLLATKERTBEN

Ha hívó vagy, vess keresztet s egy percre
hökkenve nézd az apró ketrecet,
melynek sűrű rácsa közt bentrekedt
a kis mókus — s a roppant erdők lelke.

1939

GYEREKHANG

Ó, élőket példáznak mind a tárgyak.
Ha ezüst peng: apámra gondolok.
Sötét csipkék idézik jó anyámat —
s a tanítót a táncoló botok.

1939

VIRRADAT

Villan a Nap, Isten aranycsizmája,
és hirtelen a gyöngye, harmatos
mezőkre hág. Barmok nyakára gázol —
s hajcsáraik hátán is áttapos.

1939

NYÁRI TŰZ

Tűz van. Kigyulladt a szénakazal,
mintha példázná az égő nyarat.
Csapdos a láng. Roskad a széna. — Jaj
ő, vagy a nyár hamvad el hamarabb?

1939

ŐSZI NAP

Oly halovány, mint a beteg gyerek,
mindjárt meghal, olyan erőtlen ő.
Vigyétek karotokon remegő
testét — és ringassátok, emberek!

1939

MINT KÖDÖS ŐSZI REGGELEN

Örök álmra hunyni két szemem
oly céltalan és csaknem oly nehéz,
akárcsak ködös őszi reggelen
nyirkos ágyamban a fölébredés.

1939

ALFÖLDI TÉL

Tenyérnyi fagy. Ez itt a sarkvidék;
rátűz a nap s olvad a percnyi hó.
Lakából egy zömök veréb kilép —
s tipeg-topog. Ő itt az eszkimó.

1939

DIVINA COMMEDIA

Perdül a Föld: szeszélyes, csonka kocka.
Véle az ég terén pihenni dőlt
arkangyalok egymás közt dévajkodva
ütik agyon a végtelen időt.

1939

IDEGEN NŐ

Hideg vagy, mint a héber temetők.
S homlokod fehér márványa alatt, —
mit hajad sötét indája benőtt, —
titokzatos halottak nyugszanak.

1939

EGY NAPOM

Reggel

Úgy kémlelem, mint gyermeket a bába,
s hogy elterül sárgán, élettelen,
titkolt mély borzalommal kérdezem:
milyen nap ez, mely holtan jött világra?

Dél

A Nap, az ég féktelen tigrise
tágult szemmel félelmesen tekint szét,
széles mancsa menten lecsap ide
s derékba töri a nappal gerincét.

Alkony

Előbb rózsás, aztán lila színek
felhője száll s az ég alját belengi,
fodruk, mint a finom selyem zizeg,
köntöst cserél a semmivel a semmi.

Este

A csillagok a Nap ravatalán
gyorsan hulló parányi gyertyacseppek;
s az este — árva, fekete leány —
mély gyászban áll és könnyezik és reszket.

Éjszaka

Bundás sötét lappang a vén verandán,
ő most a ház elszabadult ebe,
széttépne tán, ha ágyamat elhagynám,
őrzi házunk: ember se ki, se be!

Hajnal

Véres kezét az ég leplébe kente
s mint a gyilkos, nem tétováz sokat,
üzötten fut az üszkös végtelenbe,
mert megölte ártatlan álmomat.

1939. november

FÉLELMEK

Folt a falon

Kerek folt ingott a kopár falon.
Most már tudom: az esti mécses árnya.
Öt évemnek iszonyú hatalom.
Féltem: e folt megfojt majd éjszakára.

Az iskola

Rajzó kas volt a füledt iskola,
s kis társaim zendülő, mérges méhek.
Nem repültem rajukkal ki soha,
de a fullánkjuk néha ma is éget.

Tüdővész

Sándor meghalt, bár nem is köhögött.
Hogy ne érjen két rettegő szem tetten:
elbújtam a súlyos könyv mögött —
s a zsebkendőmön vércseppet kerestem.

Jó rum

Nincs félelem, mit ő le nem igazhat,
de elpárolog hirtelen a jó rum.
Fölém nőni látok egy sárga házat —
Saluti et solatio aegrorum.

1939

BŰNTUDAT

Mint vasfogó, a vád
friss szívembe harap:
megöltem, én cudar,
egy jámbor bogarat.

Futnék helyette most
túl völgyön és hegyen.
Vétkem ki oldja fel?
Vétkem le hol tegyem?

Törvény nem büntet és
pap nem ró rám imát.
Nem mentem fel magam
Gyalázzon, aki lát!

1939

HOLDTALAN ESTE

Elbújt a hold és megpattant a lámpa,
s hogy rezzentem, rémlett: valaki látta.

Egy besurrant, ösztövért patkány nézett.
Rádöbentem: a szeme éles fényt vet.

S míg kutattam, gyufám van-e és hol van —
két patkányszem lett percre lámpám s holdam.

Fényénél oly bizonytalanul jártam,
majdnem, mint e bizonytalan világban,

hol annyi nép egymás hátára hág itt
s útjára két patkányszem sem világít.

1939

A FÉLELEM

Fürge madár. Óvom, hogy el ne szálljon,
mert kincsem ő. Nincs semmi egyebem.
Rég gyűlöltem. Már lassacskán imádom.
oly hű barát: itt gubbaszt mellemen.

1939

MEGKÉSETT RÓZSAFA

Kertünkben egy megkéssett rózsafa
szirma hull, — bár nem tépi kéz, se szél.
Megkéssett ő, virága, jószaga...
Megkéssett, — mint ki rózsákról beszél.

1939 v. 1940

MÉRT SÍRSZ, KISFIAM?

Vak közönyöd fel nem tört csigaházad,
melynek mélyében meghúzod magad.
Csalogatlak, mint hajdan a csigákat
kertünk komor platánjai alatt.

De nem mutatod meg magad. — Mit bánod,
ha sírni kezd a meggyötört gyerek,
ki már annyi ezerfélével játszott —
csak eggyel nem játszhatott még: veled.

Pedig úgy egy játékát sem szerette,
ahogy téged — új játékát — szeretne
s nem akar mást, bár bábu annyi van...

Számára nincs más és már anyja sincsen,
ki patakzó könnyeire tekintsen
s riadtan kérdje: — Mért sírsz, kisfiam?

1940

SIRALOM

Hét napon át búslakodtam azon,
hogy egy fénylő félórám elveszett.
Most átbúsult hét napom siratom
addig, amíg magam is elveszek.

1940

BARMOK A POCSOLYÁBAN

Nézd: lomhán és hízottan heverésznek...
(Téged innen mély undor hajt tovább.)
Mily bölcsek ők: kin átömlik az élet,
mért kerülné a napos pocsolyát?

1940

OKTÓBERI TÁJ

A fogyó fény alig egy ujjnyi fenn.
A táj csendje oly mély, hogy szinte zengő —
s a ritka dér felette úgy pihen,
mint holt szemén a könnyű csipkekendő.

1940

NYULAK

Áldottan és regélve jobb korokról
áll az erdő, e kincses, vén kolostor.

S hol a homály kék füstje mindent átfog,
ott élnek ők, mint Ferences barátok.

S ha nesz hallik, távolban puska csattan,
meglapulnak, vagy szétfutnak riadtan.

Szétfutnak, és odahagyják a tájat,
hol békeességben, szelíden tanyáztak.

Gyávák? Ne hidd! Menteni kötelesség
életüket, a legszentebb ereklyét.

1940 tavaszán

DERENGÉS

A katonás nyárfasor tiszteleg.
Ki az, ki jön? Az utca belereng, és
szétfröcskölve a sűrű, friss tejet,
szamárkocsin bedöcög a derengés.

1940

HALOTT BARÁTOM

Ilyen vagy hát. Körültopoglak félve
és úgy pillantok rád, halott barátom,
mint riadt szűz pillant titkon nénjére,
ki rejtély, mert átlobbant már a nászon.

1940

SZÍNEK A PALETTÁN

(Zöld)

A túnt remény eldobta, s most az árnya
lágyan simul virágra, füre, fára.

(Rózsaszín)

Gyöngéd, akár a neve: mint a rózsza.
A földön nincs is keresnivalója.

(Sárga)

Hivalkodik, hogy a Nappal rokon:
Meglستم őt porladó csontokon.

(Szürke)

Rátaposok, és ő az út porában
elém borul. És csókolja a lábam.

1940

ELAKADÓ LÉLEGZETTEL

Hörögsz. Elakad a lélegzeted.
Megfojt a Föld... levegőtlen lakod.
Hogy meg ne fülj, feszítsd fel az eget —
ezt a csukott, közönyös ablakot...

1940

BÖLCSŐ AZ ÉGŐ HÁZBAN

Kigyúlt házban elhagyott, béna bölcső
testem. Benne már nem játszik-nevet,
de bömböl minden kis zugot betöltő
kínna l elkem, a bentégő gyerek...

1940

MÉRLEG

Fent — látod, hogy a fű lassan leég.
Lent — nem látod, hogy zöldülnek a lankák.
Az élet és a halál mérlegét
így zárja le az Igazságtalanság.

1940

MOMENT MUSICAL

Felölti pávás köpenyét,
aztán — mámort kínálva bőven —
a hangok hintójára lép
lábujjhegyen, selyemcipőben.

1940

EGY VARJÚHOZ

Nemes madár, fogadd alázatom!
(Varjú nem ássa ki varjú szemét.)
Áldott legyen lábad, bármerre lép —
s lábad nyoma a havas ágakon...

1940

A BOLDOGSÁG

A nyelv kenyér. Friss, ízes és meleg.
A boldogság egy kis morzsája csak.
Fölcsípi, hogy szájamról leperreg —
s szállnak véle a merész madarak.

1940

EGY VIRÁGOS ALMAFA ALATT

Lám, hódolón keresi kedvemet.
Csupa szín és csupa virágözön.
S én kedvére jutalmul mit tegyek?
Legszebb ágát kegyesen letöröm.

1940

TAVALYI LEVÉL A FÁN

Hogy társait elfújta mind a szél,
ő volt az ágon az élet jele.
S hogy felszállt mellé a sok új levél,
mintha most a halálra intene.

1940

ALKU AZ ÁLOMMAL

Hány percet kérsz, hogy felüldítsd pillámat?
Hatvan elég, vagy száz perc kellene?
Kevés ez is... Mily hitvány uzsorás vagy:
zsákodba hull az életem fele.

1940

A NAP

Látni fogja, tudom, ha meghalok.
A földbe vetnek, s nevet majd felettem.
S én hányszor láttam őt hegyek, habok
sírjába hullni — s én hányszor nevettem?...

1940

GYŰLŐLET

Bontsd ki hajad és oldd meg az öved:
meztelenül kívánlak — Gyűlölet!

1941

BABONA

E hangyához kötöttem sorsomat.
E hangyához, mely itt fut kezeden.
Vigyázom víg s változó arcodat:
Ha megölnéd...
Irgalmazz még nekem!

1941

HULLÓ CSILLAG

Az ég melléről letépte magát,
hogy a tettétől döbbenő sötét
éjt megbámult csillagként fussa át.
Most élvezzi a bukás gyönyörét.

1941

ALJASSÁG

Belátom, ha már ily magasra hágott,
becsülnöm kell a bátor Aljasságot.

1941

LEMENŐ NAP

Látott mindent, ami itt lent folyik,
hökken arcán pirosság ömlik át.
Látott mindent hajnaltól alkonyig —
s most helyettünk is szégyelli magát.

1941

AZ ÁLMODÓ

Az álmodó — e vakmerő turista —
merészen hág az éj szikláján át.
De megcsúszik és iszonyút kiált:
egy szörnyű kép a mélységbe taszítja.

1941

KUTYKURUTY

Buggyan a víz: a bő hínár alatt
beszél a tó két nyugtalan lakója.
Az egyik szól: „Végre fölkel a Nap!”
A másik szól: „És fölébred a gólya...”

1941

ÁZOTT VIRÁG

Hogy rettegett a vihartól szegény...!
S hogy kellett a halálos fény neki...
Esőcsepp ül most minden levelén —
s az irtózat emléke élteti.

1941

FECSCKE A FELHŐS ÉG ALATT

Tegnap még fent szállt az égen:
ma lent száll, egészen mélyen.

Mert az ég még más volt tegnap —
mássá tette ez az egy nap.

Tegnap kék volt. Kéknél kékebb.
Ma: szürkénél szürkébbé lett.

S hogy köpenyt forgat: a fecske
nem pártolja az eget se...!

1941

VITA NÉLKÜL

— „Jobb lesz holnap!“ — Hogy mondhatna neked
ellent, aki még meg sem született?!

1941

A TŰZ

Ki adta őt, számára célt adott:
pusztuljanak általa a gazok.

S ő itt és ott esztelen lángra gyúl:
s mi pusztulunk lángján — ártatlanul.

1941

TANÁCS

Ha a víz kiárad
s ellep utat, rétet,
ha a tűz házakat,
falvakat feléget;

Tüzet fojtsd a vízbe,
vizet tűzre vessed:
egymást pusztítsák el
a célttévesztettek.

1941

EZER VOLT

Fölöttem fut a drót ezer volttal teli —
s bennem a gondolat: meg kell érinteni.

1941

MEGŐLT MADÁR

Fölrepült és elérte végzetét.
Most lehúzzák csodált, gyors szárnyai.
De holtan is mintha repülne még...
Ki látta őt gyorsabban szállani?!

1941

SZŐLŐK KÖNNYE

Szüreti zaj. Sírnak a szőlőtőkék.
Szőlőszemek könnye kádba pereg.
Ha borra forrt — lehet szőkénél szőkébb:
Szomorító s nehéz, mint a hegyek.

1941

TENGERSZEM

Derűs kékjét hogy kő hasítja át:
föltrezen, de nem rejti el magát.
S mélyében, mely tisztán tovább ragyog:
nem változnak az ég s a csillagok.

1941

AZ IDŐ KÖNYVÉBEN

Milyen véres, ijesztő fejezet,
hol az Idő dermedten abbahagyta
az olvasást... Jaj, féltem lelkemet,
mely levélként ráesett épp e lapra!

1941

TALÁLT TOLL

Hiányzik-e a madárnak a toll,
mit elejtett? Én megleltem a sárban.
E tévedt tollal most milyen jó volna
jelentkezni ott délen: Megtaláltam!

1941

FELADAT

Azzal kérkedsz, hogy bátor vagy s erős.
Emeld fel hát az árnyamat, — te hős!

1941

BIZTATÁS

Félsz? Fogad is vacog, hogy éj lett?
Kaptad hátadra a bő sötétet.
Úgy, mint az út, mit éj lepett meg
s már nem fél — sőt félelmetes lett!

1941

MAGAS C

A legszebb hang
a magas C talán.
Hogy cseng, amint
hangod hulláma árad...!
Milyen csodás!
Ha soká hallanám:
megőrülnék.
Vagy csak megfojtanalak.

1941

KONFLISLOVAK

Konflislovak ügetnek föl-le,
az esőben fényesre áznak.
S homlokukra úgy hűl a bánat,
mint sóhaj az ócska tükörre.

1941

FÁZÓ KISFIÚHOZ

Te tűzre gondolsz, ugye kisfiam?
Én ilyenkor a fákra gondolok.
Fa az erdőn s a hegyen annyi van.—
S ma éjjel mind fejszével álmodott.

1941

ÉBREDÉS

Hajnalodik. Oly hangosak a fecskék,
— csoda, hogy a dobhártyám nem reped szét! —
s úgy ujjongnak, hogy jön a fény, melegség,
mintha tudnák, hogy megérik az estét.

1941 v. 1942

KI TÜNTETETT KI?

Mennyi csillag, megannyi érem
csillog, ó Éj, sötét mentéden.
S érmeid közt, élén a sornak
megpillantom az ezüst Holdat.

Megpillantom s hosszan csodálom:
Hol szerezted, melyik csatádon?
S véle milyen emberfeletti
hőstettedért s ki tüntetett ki?

1941—42

NAGY TÉT

Tavasztól ősziig kártyáznak a fák.
A szél elszánt, hazard ellenfelük.
Tarkítva a mező zöld asztalát,
sok levelet, sok jó lapot leüt.

Ritkul a lomb. Az őszi ág hegyén
csak pár levél, pár kártyalap marad.
A tékozló erdő ültőhelyén
egyre veszít: eljátssza a nyarat.

S ha egy levél marad majd, semmi más?
Egy kártyalap könnyen döntő lehet!
Erdőm, minden leveledre vigyázz:
egy levéllel a játszmát megnyered.

1941—42

ÁPRILIS

Ő tudja csak: hogy-mint csinálja,
de széppé lesz minden hibája.
És hibás lesz minden szépsége...
Ez Április! Tekints az égre,
nézz a Földre: akármit is láss:
most még a halál is hamiskás!

1941—42

SZEPLŐ

Ezerkilencszáznegyvenkettő.
A tavasz incseleg veled.
Orrod hegyén kiüt a szeplő —
Es nem úgy lesz, mint képezed!

1942. február v. március

NAGYÚRI LÁTOGATÁS

Nagyúr az ősz, s a fák is nagy urak!
Felöltöztek — látod? — vörös-aranyba
s úgy fogadják a leskelődő, sanda
Halált, mint ahogy úr fogad urat.

1942

NAPLEMENTE

1

Az árnyaklat még élteti a fény.
Két ikerfa kimérten lép elém;
elém lépnek, kínálják árnyukat,
annyit érnek, amennyit árnyuk ad.

2

A drótokon a feszes, csendteli
fák pózát néhány pózna mímeli,
s a drótokat megszálló madarak
latolják: mi fut lábaik alatt.

3

Még örködik egy elszánt fecske fenn,
de a nyáj már ballag le a hegyen;
kétségtelen: itt van az este, itt...
bivalyháton felénk ereszkedik.

A rétnék valahány virága van,
megilletődött és tanácstalan,
s a napraforgók, hogy leszállt a Nap,
nem tudják, hogy merre forduljanak.

1942

EMLÉKEZÉS

E fa lombja szinte a földig ér le
s így lombosan sem hagyta el a bánat:
ki tudja, már hány lombja volt e fának —
s ő emlékszik még minden levelére.

1942

BIZONYTALAN

Esteledik, kong a bizonytalan.
Jaj, hány tornya és hány harangja van!

1942

MARASZTALD

Marasztald, fogd itt a bukó Napot.
Ne mondd, hogy vesztén semmi nem segít!
Menthetetlen, mint a Nap minden itt —
s az ember mégis kapkod és dadog.

1942

ELMERÜLŐ

A levegő, mint tág ezüst folyam
most épp olyan.

Az ősz már belevetette magát, —
hogyan ússza át?

Mind mélyebbre és mélyebbre merül,
de még jelül

vörös haja kibomlottan lebeg
az ár felett.

1942

ÁLDÁSOS ŐSZ

A fényt kitartón követi az árnyék,
s most úgy ragyognak az őszi hegyek,
hogy rájuk pillantva megdermedek:
fényük nyomán mennyi sötétség vár még.

Ám e szőlőfürt ott még az enyém.
Ki inná meg a borát, ha nem én?
Én iszom meg a mustját és borát,
szinte már a torkomon lángol át.

Palackokat pincémbe nem dugok.
Hordóimon pókháló nem suhog.
Italomból mámort más nem csapol:
hadd fogyjon el, míg fiatal a bor!

Áldásos ősz! Állok a hegy alatt
s érzem, vallom ebben az isteni
fényben: fenékgig kell üríteni
minden csordultig töltött poharat.

1942

NOVEMBERI KERTEK

Mosolyognak, akár a szenvedők,
kiket az ég vak büszkeséggel vert meg.
S ha vesztett is szépségük már erőt,
még hódítók a novemberi kertek,
mint a nők, kiknek lábai előtt
ifjúkorukban királyok heverték.

1942

ŐSZI SZABADULÁS

Irgalmas Ősz! kezed feloldott.
Uralmad bölcs, és néped boldog.
Mi is, a fák szabadult lombjai,
ujjongunk, bár mindenki szánva szán:
mert jobb szerényen lent aranylani,
mint gőgösen zöldellni fent a fán.

1942

VIGASZTALÓ

Szívem, melyből kiszállott az öröm,
üres, akár egy téli fecskefészek.
De oly igaz, hogy lesz még örömöm,
mint hogy egyszer a fecskék visszatérnek.

1942

CSÓKA A HAVON

Félek tőle, oly fekete a csóka.
Nyugtalanít, olyan fehér a hó.
S hogy alászállt e csúf madár a hóra,
ez is, az is milyen megnyugtató!

1942

TAVASZI ÁG

Villám nem ért, és nem tört le a szél.
Elkerültem a villogó fejszékét.
A fán hagyott a nyár, az ősz, a tél...
Jött a tavasz — s egy szerelmes letépett.

1942

PLETYKA

Így beszélnek: Szerelmes volt a lány,
és egy szeles tavaszi éjszakán
a kútba ugrott. A fél falu látta,
de szétfutottak mind az emberek...
S a zöldhínárú mélységbe utána
a Hold dobott csak ezüstkötelet.

1942

ELSŐ VILLÁM

Fiatal volt. Frissebb fa nem volt nála.
És elérte a nyár első villáma.
Fiatal volt... Tudod, mily fiatal fa?
Mint a villám, amely csak őt akarta.

1942

A BOLDOGOK

Beszélhetek bármennyi badarságot,
ha lány szélben ébrednek a virágok,
bólintanak felém a bolyhos kelyhek:
a boldogok lám mindent helyeselnek!

1942

CSILLAGOK

Van csillag, mely fennen azért ragyog,
hogy csillogtassa az alázatot.

És van csillag, amely a Messze Úr
nevét azzal ünnepli, hogy lehull.

1942

ÖRÖK KÖNYV

A csillagok síromon átragyognak.
S az ég könyvét — mi dolgom lenne más itt? —
kiolvasom a gyors feltámadásig,
míg helyettem a szél fürgén lapozgat.

1942

BÉKE

Egyiken van, másikon nincs levél,
egyik a nyár, a másik már a tél.
S míg fáról fára lendül át a szél,
fejem fölött a két ág összeér.

1942

KECSKÉK

Olyan fürge a lomhaságotok,
amely lomha a fürgeségetek.
Egy pillanat a bércre hágnatok,
s időtlen út a völgybe érnetek.

Peckesen álltok a hegy peremén,
tartásotok végtelen hősi gőg,
s a szavatok akadozó, szerény,
birtokotok csak egy fűszálnyi zöld.

Vénült szakáll verdesi melletek,
s víg szarvatok ifjan magasba vág.
Így békül ki íme tibennetek
a bölcsességgel az ostobaság.

1942

AZ UTOLSÓ MOHIKÁN

Arany fénylett fülén s orrlikán.
És fénylettek fején a tarka tollak.
S egy hang hördült távol: „Nagykígyó, hol vagy?
Menekülj már, utolsó mohikán!“

S ő lassan szólt és ünnepélyesen:
„Az erdő ég?... Én benne békém őrzöm.
Nőm s fiam vár a Nagy Vadászmezőkön —
s a Nagyszellem szólít már nevemen.“

S Nagykígyó — a vén indián — maradt.
Égő fák közt a haját rendbe szedte.
... Gondolj te is az égő rengetegre,
halványarcú, s szedd rendbe a hajad!

1942

BALLADA

Hogy szülőanya a fekete Föld,
erre gondolt a lilium — s letört.

1942

FEKETE MACSKA

Simogatom a szép fekete macskát.
Szőre olyan, mint az éj, vagy a vakság.
Mevakulni milyen borzalmas volna.
A borzalom itt setteng dorombolva.

1942

MAJOMSÁG

Egy majmot kértem kétéves koromban.
S amit kaptam, nem volt egyéb, csak rongybáb.
Vágyamban most egy eleven majom van, —
s számomra itt már minden csak majomság.

1942

TÖRVÉNY

Törvény, hogy a nagy folyó mindig lomha.
Hogy nyáron a tücsöknek semmi gondja.
Hogy a felhők mindig magasan szállnak.
És hogy mindenki meghalhat vasárnap.

1942

BOLDOGSÁG

A boldogság íme jelentkezett.
Felhevülve és lelkesen fogadtam.
S elrémültem, hogy megöregedett:
míg vártam rája, vak lett és fogatlan.

1942

KANÁRI

Kiszabadult a szerencsés madár,
s most énekéből érthetően cseng ki,
míg fáról fára, ágról ágra száll,
hogy életével nem törődik senki.

1942

LÁTOMÁS

1

Egy éjszaka most észrevétlenül
a levegő, a föld, a víz lehül,
és olyan lesz az ég, akár a szem,
melyben nincs láng, csak hideg értelem.

2

Ki jártál nemrég réten és mezőn,
ott csatangolsz majd a hegyekbe fönn,
nem vonz többé, lehangol a lapály, —
gondolatod is a magasba jár.

3

Zöld csipkéit most veszi el az ág,
s beledobban a fa rémült szíve —
hogy a nyárnak szépítette magát,
s a féktelen ősz vetkőzteti le.

Aztán elszáll az utolsó madár.
És leszáradnak sorban a füvek.
És sárga lesz, jaj, sárga lesz a táj,
mint a holtak és mint az örület.

1942. augusztus 31.

BOLDOG LEVÉL

Zölden fűjt le a szél egy levelet.
Boldog levél! — holtig reménykedett.

1942

HALÁLFÉLELEM

Halálfélelmem — ez a vén tükör —
felém villan, töretlen tündököl,
s árulkodó fényében nézhetem,
mily gyönyörű vetkőző életem.

1942

HALAK

Fölbukkanó kis halak, nagy halak,
hajmeresztő a hallgatásotok.
Hát illik ez? Mit gondoltok, szabad
a mélységre így árulkodnotok?

1942 v. 1943

VILLOG MINDÖRÖKRE

Ügyelj nagyon minden kis mozdulatra.
A pillanat az időbe faragja:
ha virágot törsz, időtlen töröd le —
s mit megvillogtatsz, villog mindörökre.

1943

IFJÚ NYÁR

Te a fát és az erdőt kedveled.
Én a fában felpezsdlő nyarat.
Fa és erdő megvénülnek veled —
s az ifjú nyár mindig ifjú marad.

1943

HALASZD HOLNAPRA

Halaszd talán holnapra a halált.
Hiába akarsz meghalni ma éjjel.
Holdfényben állnak a gesztenyefák:
itt tartanak szépségük erejével.

1943

NYUGTALAN LELEK

Imáiddal ne zavarj az eget!
Várj sorodra, te nyughatatlan lélek:
imádra most nem figyel istened,
mert a reszkető füvekkel beszélget.

1943

SÓHAJ

Ha elérném azt, hogy a boldogságot
érezhetném annyival közelebb,
amennyivel, ha lábujjhegyre hágnék,
közelebb vélem látni az eget!...

1943

NŐK ÉS MADARAK

Csevegnek és csinos kis fészket raknak.
S a fészkek egyszer ledől majd magától.
De ki lenne ezt megmondani bátor
a szép nőknek s a nyári madaraknak?

1943

CSILLAGHULLÁS

A gazdag ég csillagait dobálja:
arany-, ezüst- és rézpénzt osztogat —
s hull, hull a pénz végtelen tarsolyába
a világűr vak vándorainak.

1943

MIT VÁLASZTANÁL?

Legyen olyan életem, mint az álom.
Álmom legyen olyan, mint a halál.
S mint az élet, olyan legyen halálom.
E háromból te mit választanál?

1943

VESZÉLYES ESTÉK

Érzed, milyen veszélyesek az esték?
Gyanús szél fúj, minden a mélybe süllyed,
de a letépett harcos levelek még
egy pillanatig felfelé repülnek.

1943

NEVESSETEK

Szeretném, hogy hajam fehér legyen.
De vágyaim sorsát már ismerem.
Mint vén madár, olyan kopasz leszek:
sími tudnék, — ti meg nevessetek!

1943

MÁMOR

Minden terhét ölembe dobta —
s száll a mámor, száll a magosba!

1943

UTCA

Lábam előtt az utca tekereg.
Látom fejét, az óriás teret.
Vadul sziszeg, zöld szeme rám mered.
A torka mély, s a terve már kerek.

1943

TORONY

Intő jelként áll a tetők felett.
Kongat reggelt, kongat, ha este lett.
S a neve roppant egyszerű: Torony.
És sokkal magasabb, mint gondolom...

1943

MÁS FÁN DALOL

Ma is feljött és rám ragyog a Nap.
Leveleim sorban kihajtanak.
De fénylő ágam már hiába van,
mert más fán dalol az én madaram.

1943

SZÉGYEN

Homlokomhoz kapok,
előntött a szégyen.
Ha kigyúlt a lángja,
láthatón hadd égjen.
Hadd piruljak úgy, mint
a haldokló lombok,
hadd utánozzam a
bukó napkorongot,
s a szüzeket, kikről
katonák kezének
durva markolása
már mindent letépett.

1943 v. 1944

OLVADÁS

Lehet folyónk a hólétől sárga,
fröccsenhet a homlokomra mocska,
tudatomban él még tisztasága,
s az, hogy egyszer szomjamat oltotta.

1943—1944

HOGY ÁRNYA SE LENGJEN TÖBBÉ FELETTEM

Bevallom hát — bár ötolve, hatolva —,
hogy én minden madarat kedvelek.
Kedvelem azt, melynek kihullt a tolla,
s azt is, melynek a hangja elveszett.
De egy madarat sohasem szerettem:
a vérengző, a barna keselyűt!
Hogy árnya se lengjen többé felettem,
feldúlnám a nyomát is mindenütt.

1943—1944

JOG ÉS IGAZSÁG

Én nem tudom: a jog valamit ér-e?
De nem bíznám macskám se mérlegére,
mivel azt látom, hogy paraszti padkán
ül az Igazság, — épp a Jog alapján.

1943—1944

ÉRETT GYÜMÖLCS

Vigyázz! csak egy vékony szál tart az ágon.
Az ért gyümölcs sorsa az, hogy leváljon.
S ki vitatja, hogy nedvem már megérett?
Kapt fel te lány és tárd alám kötényed,
hogyan én, e fán a legszebb aranyalma,
zuhanjak e hófehér ravatalra.

1943—1944

ÜRES KERET

A Nap nevetve, a Hold mosolyogva
a világot vidám keretbe fogja.
Ebben az arany és ezüst keretben
itt álltál egyszer Te is. Hihetetlen.

1943 v. 1944

FEHÉR BOT

Felhőt a szél, de jaj, ki vezet engem?
Öblös sötétség és falak, falak.
Fehér bot voltál tétova kezemben,
hogy baktasson bottalanul a vak?

1943 v. 1944

LÁZ

A láz, e vakmerő vörös majom,
ereimen, mint könnyű ágakon
ugrándozik, és himbálja magát.
Még egy ugrás — és elpattan az ág.

1944

FELELET

Feleljetek, madarak, levelek:
életben boldog még lehetek?
Felszállnak erre mind a madarak,
és a levelek mind lehullanak.

1944

GYŰRŰ

Félálomból rebbenve ébredek.
Fontoskodón ver a foszforos óra.
Minden tagom ólmosra vértezett,
s forogni kezd agyam bolond-orsója.
A képzelet most képet képre vált.
Éjemnek mind élesen ismerőse.
A holtakat idézi s a halált,
és fényt villant a téli temetőkre.

Egyik sírban hős nagyapám pihen.
A másikban meg egy félénk leányka.
Pihen, így mondják, és ha nem pihen?
Képzeletem a földpaplant lerántja,
s látom, amint apám bajusztalan
nevetgél... oly groteszk így komoly arca.
Nénémnek meg földből bajusza van.
Mily rémítő a régi mosoly rajta.

S így fekszenek ők is, barátaim,
s Viktória vékony zsorzsset-ruhában,
melyben épp e temető tájain
bujkált velem. (Emlékszem, hogy csudáltam.)

Két izgalmas szeme most unalom.
Változó arca megváltozhatatlan.
Úgy kavarog bennem e képhalom,
mint sodort tárgyak viharzó patakban.

Ugrálnak a bolhányi idegek.
Az izmaim megfeszülnek és rángnak.
Nincs kibúvó, remény nem hiteget:
látom árnyát egy gyöngö fűzfaágnak,
s látom égni az erős csillagot,
amelynek fénye az úrben ott ér el,
hol asszonyom játszik jéggé fagyott
csontujján az anyám kék gyűrűjével.

Debrecen, idegklinika, 1944. február

MINDHALÁLIG

Tudja a fa, hogy lehull levele,
mégis mikor megérzi, hogy tavasz van,
minden ága lombokkal lesz tele:
levelet hajt halálig, hajthatatlan.

1944

RUHÁK SZIMFÓNIAJA

Ahogy megyek a szeles hídon át,
felfújja magát a vézna kabát.

S a nadrágom két szára is lebeg:
kabát, nadrág kifecseg engemet.

Sálam, az nincs. Még tavaly itthagytott.
A nyakkendőm félrecsúszott, dadog.

De alatta a szürke, szennyes ing
zsörtölődik, hogy kilátszik megint.

És a kalapom is perel velem,
mert mindenki előtt megemelem.

A cipőm meg így recseg: Ostoba,
te nem taposol senkire, soha!

1944

FŰÉRT, FÁÉRT

Fülembe súgtak a sovány füvek,
és a fák is panaszkodnak nekem,
hogy nap s eső veri a testüket,
és a sorsuk száraz és fénytelen.

Sírtak: hernyó lepi el levelük,
a réten meg nyomorult nyáj legel,
s ha társukba a villám beleüt,
az emlékét nem őrzi semmi jel.

Éjjel-nappal, minden évszakon át
jártam magam fák és füvek között,
meghallgattam mindenik nyomorát,
s szívem velük szövetséget kötött.

Fához érni ujjhegyel sem merek.
Füre lépni álmomban sem bírok,
s hernyók, birkák, hatalmak, elemek
ellen mindig mellettük harcolok.

Füért, fáért halljátok hát szavam:
követelem, hogy igazuk legyen:
itt élni fűnek, fának joga van,
akár völgyben sarjadt, akár hegyen.

1944

ESŐCSEPP

Felhő volt ő, felhő volt még egy perce.
Majd viharként az ágakat tördelte.
Nem vihar már: erőtlen kicsi csepp lett —
s felhők jöttén a falevéllal reszket.

1944

KÍNAI LÁNY

Teste sárga, sárga és meztelen.
Éjjel-nappal incselkedik velem
s kacagva gyújt agyamba rőt tüzet...
Kínai lány, — a neve: Őrület.

1944

FÁK ÉS MADARAK

Fa nélkül egy fillért sem ér a táj.
S üres a fa, ha nincs rajta madár.
Én azt hiszem, nem kelne föl a Nap,
ha nem volnának fák és madarak.

1944

NAP A HAVON

Az ember itt sok meglepőt megérhet.
Például, mikor a hó és a Nap,
a kíméletlen, ádáz ellenségek
rózsás kedvvel egymásba omlanak.

1944

ÉN, KI A TELET LEGYŐZTEM

Élek! Élek...
S én, kit az ősz nem
győzött le, a
telet legyőztem.

Lombom kihajt,
bő nedvem érik.
Erős vagyok
csúcstól gyökérig.

Jaj azoknak,
kik martak, téptek:
jaj az ősznek,
jaj, jaj a télnek.

Így zúg a fa.
Zúg fenyegetve.
Zúg, mint a Nép.
Nap süt felette.

1945

NYÁR

Piros vagy, tápláló vagy és meleg,
ó Nyár!
Bevallom, hogy te éltetsz engem.
Kedveseimet is te élteted —
és illatod él minden idegemben.

Az ősz fanyar és a tél keserű.
A tavasz meg éretlen,
de te édes, lágy vagy és forró,
mint foszlóbelű cipő,
amit mohón szorít szívéhez,
ha hozzájutott, felnőtt és gyerek.
Boldog a szám, mely betelten majszol ma
s vigyázón, mint kapás a kenyeret,
hogy el ne vesszen belőled egy morzsa.
Érzem, ahogy erősít és javít
a te időd, és ijedezve nézem,
hogy oly gyorsan fogynak el napjaid,
mint a kenyér az éhesek kezében.

1945

ÖRÖK BARÁTAIM

Ti koldusok, kiknek nincs ingetek!
Rongyos felhők a rozszant híd felett!
Rút verebek a fák tört ágain!
Fagyos ágak — örök barátaim!

1945

SZEPTEMBER

Lelkem, mint szappanbuborék —
szivárványos, könnyű, kerek.
Szeptember, sárga szalmaszál,
átfúvom rajtad lelkemet.

1945

GYILKOLOK

Gyilkolok, a hű pókot megölöm,
ha elhessenem tőle a legyet.
És megölöm magam, ha bőrömön
a viperának megkegyelmezek.

Gyilkolok hát, inkább hüllőt, legyet,
de gyakran, ha olyanba ütközöm,
ki akkor is öl, ha felesleges —
gondolatban még azt is megölöm!

1945

AMI ELVESZETT

A könyvet, mit otthagytam egy padon,
ki olvassa? Én még olvashatom?

S mit elhagytam szintén, kié a toll?
Ki forgatja, lázadó vagy lator?

Az elhagyott sétabot merre lép?
Ki rongyolja kesztyűm jobbik felét?

S a zsebkendőm, mely szintén elveszett —
könnyet törül fel, vagy vércseppeket?

1945

FÉNY ÉS ÁRNYÉK

Az egyik fény, a másik árnyék. Nézem:
mind a kettő elfér egy falevélen.

1945 v. 1946

SZABADSÁG

Szabad a szél, az elgurult dió,
a vándor, a dal, az utcagyerek.
És a rigófütty is és a rigó...
Szabad a vad. Szabad a rengeteg.

A tűz, a tó és a tavaszi rét.
A fény, — amely rabokra is ragyog. —
A folyó, midőn medréből kilép.
És szabadok a hulló csillagok.

A győztes, s a legyőzött-hontalan.
Ez is szabad, — látod? — s az is szabad.
A Szabadságnak sok álarca van —
s jaj nekik, kik rosszul választanak.

Ügyelj te, ki választhatsz szabadon
a szabadság és szabadság között,
hogy szabadságod ne legyen vadon,
vagy szabadon választott börtönöd.

Példád legyen, kit nem terhel nyereg.
Föl ne nyergeld, le ne pányvázd magad,
áradj, akár a titkos tengerek,
melyek hajótlanul hullámzanak.

1945

FOLYÓ

Hegyről fakadt. Keskeny volt és sekély.
S hogy több legyen: folyó, csak erre vágyott.
Most már folyó. Széles, a medre mély:
s visszasírja a veszített magasságot.

1945

LÁNY

Illatozott, ringott előttem.
Az árnyékát szemmel letörtem.
Ez az árnyék hogy felcifrázott:
viselem, mint sötét virágot.

1945

ÁTKOS A FÖLD

A föld drága, de még drágább az élet.
Az élet sok, de több a becsület,
s átkos a föld, hol bitangok henyélnek.
s ahol vértől kövérek a füvek.

1945

TIED E FA

Tied e fa csúcsa és gyökere.
Tied e fa gyümölcsökkel tele.
A Nap nedvét számodra érleli —
s neked híznak százával férgei.

1946

FÜVEK

Figyelted már rezgését a füveknek?
Az életéért mind egyformán reszket.
S minden fűszálban, mely egyedül dől le,
meghal a rét. s a rét végtelen zöldje.

1946

A SÁRGA HÁZ

I

Ez is csak ház, a híres sárga ház,
fény itt is él, árnyék itt is tanyáz.
De nem érti a fény, hogy ért ide —
s nem emlékszik az árnyék semmire.

II

Te is itt élsz e szűk, zárt udvaron.
Te is itt élsz, mi urunk, Unalom,
s ha árnyadat magamról elverem,
te felborongsz fűn, fán, falevelén.

III

És nézd, itt sétál Nagy Napóleon.
Ne hidd, hogy a híreből tán levon,
hogy napjait nem jelzi semmi tett:
Élt-e császár, ki többet épített?

IV

És felvillant téged egy kártyalap,
tegnap meg a sakktáblán láttalak,
e könyvből meg felrepül most neved —
s az ég felettem fellegtelenebb.

V

Nyugágy, miben nyugtalan heverek,
s ki mellettem heverész, senki más:
Mókus kutya. Érte is reszketek:
kicsi, fehér és epilepsziás.
Sorstárs, sőt több: elvbarát ő velem.
Ha lövést hall, hát felveti magát
és a levegőt marcangolja fenn...
A háború torkát harapja át.

VI

Kár felkelni, nem vár ma semmi jó.
Ez csak a reggeli depresszió.
Kár feküdni, oly jó volt élni ma:
ez csak az esti eufória.

VII

S jönnek, mennek ápolók, orvosok:
köpenyeik széle is orvosod.
Köpenyeik széle is tejfehér,
s e színben a végtelen béke él.

VIII

Várad már nincs. Mióta itt vagyok,
elseperte az idő Váradot.
Így érzem itt, de hallga... ez a hang
úgy szól, akár a váradi harang.

IX

Nem kétes már, hogy a rab mit kíván:
Rád gondolkó szegény Lélián —
s egy verssorod gyakran meglátogat:
„Mivé teted az ifjúságodat?”

X

Fent a hegyen fénylik az idegosztály.
Tavasszal még te is ott fent napoztál —
s most, mint árnyék lebegsz a zártosztályon.
Hitted-e, hogy Isten így kirostáljon?

XI

„Vétkezel, ha szíved itt háborog,
voltak ennél vészesebb táborok,
voltak nálad kínozottabb Krisztusok...“
Keresztfáknak erdeje így susog.

XII

Ki jön hozzám? hány rokon? hány barát?
Hány ismerős? hány drága, drága láb?
Éjjel-nappal vendégeket kapok:
éjjel az éjet, nappal a napot.

XIII

És néhanap az élet bekopog.
Míg ideért, a színe lekopott.
És néhanap bekopog a halál —
s itt ő is mintha haldokolna már.

XIV

Ha az őrült rémtette érdekel,
ne jöjj ide, csak nézz az égre fel,
az égre, hol ezernyi harci gép
emlékeid ködéből ím kilép,
hogyan bombázzon a békés táj felett.
Itt nincs bolond, itt nincs csak pár beteg,
nem ölnek ők, föl mit se gyűjtanak...
Kint, kint keresd a tébolyultakat!

1946

SZALMALÁNG

1

Hajam hajadhoz ért s már egész más ma.
Kapzsi olló fűrtjeit sose bántsá!
Hosszan, őszülten és égnek meredve
hajad emlékét rikoltsa, remegje!

2

Fülembe súgtál és milyen csodás:
azóta minden csupa suttogás.

3

Ringat a csók,
mint a csónak.
Csobog a csönd,
átkarollak.

Vonjuk be az
evezőket,
vigyen az ár,
ha erősebb.

4

Láthatjátok: lázba estem.
Lázasan les két meleg szem
s csak dadogunk együtt ketten
s értjük, ami érthetetlen.

5

Szalmaláng csak, azt mondjátok?
Láttatok már szalmalángot?
Nincs e tűznek nagy hatalma,
de szálíg elég a szalma.

Ha szalmaláng, ami éget,
mint a szalma, szálíg égek —
soká leszek sötét pernye:
velem ég, ki felseperne!

Szél volt, ami elfújta engem.
Meggyújthattok majd szélszélben.
De ha lángom szelet érez,
csak kialszom, — vagy tűzvész lesz!

1946

ÜRES BESZÉD

Leült mellém, felvonta vállait
s nevetve szólt: „Most mondjon valamit!“
Megszólaltam, már csak a csend miatt,
s ő várta, hogy most lesz valami „nagy“,
tavaszt támaszt szavam, vagy tán tüzet,
vagy legalább lehull a feszület.

De nem történt abszolút semmi sem.
Nem is csoda, hogy nem történt, hiszen
sem varázsló, sem vátesz nem vagyok,
csak egy férfi, ki félszeg és dadog;
kitűnt: még nem is görögtűz szavam,
s kínlódásom egész hiába van.

S szavam nem lett se szebb, se szaporább.
Végül is idéztem Delacroix-t:
„A tehetség nem olyan, mint a Nap.
amely felkél, ha török, ha szakad.“
Költői szó, becses szó, ritkaság —
s szavam zörgött úgy, mint a száraz ág.

Ő mosolygott, s azt mondta: „Érdekes.“
De láttam, hogy szeme elrévedez.
Majd hallottam: a szomszéd szék nyiszog.
Felállt. Felálltunk. Bántón ásított.
És elkészönt. És magamra hagyott.
Eltűnt, mint a „kegyetlen angyalok“.

... Most nem egy nő, egy egész nép figyel.
Kit kápráztassak el? hogyan? mivel?
Nem találok se szótót, se ragot,
most se sügnak semmit a csillagok;
nem hintázik helyes szó nyelvemen, —
azért mégis könyörgök: Figyelem!

Szétkiáltom, bármily üres beszéd:
Elvesztette egy ember az eszét,
s szerelmében egészen szétesett.
Ne döntsétek még fel a székeket...
maradjatok! hallgassatok ma rám!
Titeket is megölne a magány.

1946

ÉPÍTEK MAJD...

Építetek majd, meglásd, egy olyan házat,
hol nem találsz se kilincset, se zárat,
parasztlak lesz, parasztlak, vagy csak pajta,
de a szegény is ki-be járhat rajta.

És kerítetek e ház köré egy kertet,
kicsit ugyan, de tisztára separtet,
s a kapuból kiáltom: Ide gyertek
mind, akiket a kastélytól elvertetek.

Lesz néhány fám és gyümölcs minden ágon,
s a termést majd köztetek szétkínálom,
de aki jön, hogy egy fát itt kivágjon,
átkozzák ki árnyát is, azt kívánom.

Jaj lesz annak, ki nálam füre lépett,
ki egy levelet oktalan letépett,
kik a védtelen fatörzsbe faragtak, —
s nem hajtanak térdet a bogaraknak.

Követelem: ha morzsát hoz egy hangya,
köszöntsék őt, mint megkívánja rangja,
s a fű közül, ha víg tücsök szökken ki,
köszöntse őt is illően mindenki.

De fussa el, ki sáskát lát, a méreg.
És ne higgye a hitvány, falánk féreg,
ki földemet turkálja tekeregve,
hogy felfúrhat még ő is az egekbe.

1946

IGAZSÁG

A fejsze ölt, és az ács felmentette.
...S ha ítélnének az erdők felette?!

1946

A HŰSÉG VERSEI

I

I

Szívemben a föld vérző szíve dobban,
szomorú, de szeretlek egyre jobban.
Szavaimban századunk szava reszket:
félek, hogy füled mellett elereszted.

2

Tépdestem és forgattam ecsetem,
mert nem tetszett egyetlen színe sem,
és közben egész vak este lett.
Ne csodáld, ha sötétre festelek!

3

Csókolgatnak téged a csillagok.
Csókol a Nap, a Hold, és te hagyod.
Jaj, ne hidd, hogy mind csak téged szeret!
Megcsókolnak ők minden porszemet.

Hú vagyok, mint északhoz a hideg,
 mint délhez a napfény, narancs, dió,
 mint kényelemhez a keletiek
 s nyugathoz a civilizáció;
 mint a tavaszhoz hű az áradás,
 a nyárhoz a negyven fokos meleg,
 vagy mint az őszhöz a vörös varázs —
 s a tél azokhoz, kiket eltemet.

Ha nincs senkid, itt vagyok én: ebed,
 verj és uszíts, járj velem réteket.

Vadássz velem, ha időből telik.
 Őrzöm házad, álmod, emlékeid.

S ha valaha elvesztenéd magad,
 fűttyents egyet, s már visszahoztalak.

S ha megvesznék és kezded megmarom,
 ne hívj sintért, te dorongolj agyon.

6

Keresheted, hiába keresed
a csillagot, mely egyszer leesett.
S százszor lehullott, mégis fent ragyog
az én egemen a te csillagod.

7

Ahogy az ág szerette a szelet,
melyben kettétört, úgy szerettelek.

II

1

Tanulatlak több mint egy éve,
tudlak is már, csaknem betéve.
Szép lecke vagy, talán a legszebb.
Felmondalak a fellegeknek.

2

Felelek belőled: felajzott
a te földöntúli földrajzod.

Recitálom angyali nyelved,
tündéri és vad történelmed.

Bölcseleted báját kitárva
rátérek geometriádra.

Egy tudatalatti, halk hang szól
a párhuzamos vonalakról.

S a szám végül rólad beszámol,
mint irracionális számról.

3

Cikázom, mint sötét pont föl-le,
de mint körhöz körben a görbe,
tehozzád mindig visszatérek,
te legvonzóbb köre a térnek.

4

Jobbat tudnék gyűlölni nálad.
Szemem szebbeket megutálhat.
Tudnék megenni okosabbat.
Hazudtam már hány igazabbnak.

Nem mint aki csatában forgott,
de mint ki dinnyehajra lépett,
oly félszegen estem el érted,
hanem azért hősként mosolygok.

Hát egy évig harcoltam érted, és
más csókolt meg. Nemvárt kitüntetés:
egy csók! A helyét úgy mutogatom,
mint ordóját az ócska zubbonyon
a hős, aki hitvány érmet kapott —
s érzi, — nem éri meg a holnapot.

1946

LEHULLT VIRÁG

Él még a fa, és ép még minden ága.
Az is, amelyen én szöktem virágba.
S méh döng a fán és méh minden virágon:
hiába is hazudnám, hogy hiányzom.

1946

ZÁTONY

Erdőt, mezőt híven szerettem én,
s hittem, hogy rajtuk fű, fa az enyém.
De már látom, hogy fű, fa becsapott:
jobban szeretik nálam a Napot.

Hűtlenek ők, mint kicsi madaram,
aki helyett csak egy kalitka van
s lakót már e kalitka sem remél,
hiszen ő is csak emlékemben él!

Jaj nem vagyok én se cukor, — se tej.
Csoda-e, hogy a kutya se kedvel?
Hat macskám volt, s mind a hat megszökött:
vándorra váltak, vagy boldog dögök.

A föld kicsúszott a talpam alól.
Az ég csak más háza fölé hajol,
s nevesetek, ti rangosak, nagyot:
az utolsó rongyom is itthagított.

Elszoszogtak a csalódott szülők,
hogy ne lássák, mily korán őszülök:
s hogy ne kövessen tébolyig nyomon:
még korábban megörült asszonyom.

Jobban szereti ő a temetőt,
jobban a sírt, mely besüppedt, bedőlt —
s jobban szerette sok drága barát
a harcteret és a gázkamarát.

Jaj, mit tegyek, jaj mit? Feleljetek!
A felhő sem áll meg fejem felett.
A szél is másnak tépi a haját,
még a villám is mindig másba vág.

Felhők után hiába kapkodok.
Elvillannak viharok és korok.
de akiben egy világ összedül,
áll fájdalma s fénylik időtlenül.

S túl minden időn és minden koron
sötétlik e világítótorony
s hajók, harcok, zászlók elé mered:
„Ez itt zátony, — ne erre, emberek!”

1946

VÉRREL ÉS KOROMMAL

1939. március

Itt egy piros, ott egy sárga plakát.
Puskaporos a levegő. Nahát...!
Háború? De ki fog harcolni most?
Pazarolni kár a sok papirost.

1941. június

Ma vagy holnap, ha behívót kapok,
nem kések én, csak egy-két hónapot

—

s hőshöz illőn egykettő elverem
ellenségem: tulajdon fegyverem.

1941. július 31.

Egy káplár előtt is megremegsz.
Tessék:
Így kezdődik a híres hősiesség.

1944. január

Ki küldte ránk ezt a kemény telet?
Farkascsordák tárt torka fenyeget —
s a fogcsattogató, falánk halál,
akár a farkasok, csordába jár.

1944. március 20.

Hívtál csendőrt? Kértél te katonát?
Szúnyog adjon számukra szalonnát,
a szél szállást, a villám meleget —
és mind e jókban bővelkedjenek.

1944. június

Hadd lendüljön helyre a ferde
mérleg:
Lássák most a lelkeim is feketének.
Kergessen kard. Csapjon le gumibot
rám.

Pusztá létem legyen lázító botrány

—

s rémüldözzön a „Rend“ rajtam,
kívánom,
mint én, e vérben vajúdó világon.

1944. augusztus

Az fél, kinek van vesztenivalója.
Akinek nincs, az bátor: sose fél.
S nekem annyi vesztenivalóm
volna?...

Úgy reszketek, mint a nyárfalevél.

1944. szeptember

Futok, futok, de jaj, a félelem
nem marad el, versenyt rohan velem.
Most megállok: előzzön meg,
hagyom —

s nem előz meg: itt áll a talpamon.

1944. szeptember

Építs újat, ha leégett házad.
Ha kigyulladt, tépd le a ruhádat.
S ha nem házad, ruhád: lelked
lángol,
sikoltozz és fuss ki a világból!

Sikoltozz, mint a kés, ha késhez ér,
mint fekete alapon a fehér,

mint a tenger, ha egyre szelesebb,
mint a kalmár, ha kincse elveszett,
mint az, aki váratlan mélybe lép,
mint a bikától kergetett cseléd,

mint sötétben sápadt, sovány gyerek,
s mint szülő nők s növekvő harcterek.

1944....

Vállald sorsát a hulló leveleknek,
akik ma vagy holnap már leperegnek.
Én közük számolom rég magam:
boldog, kinek még egy-két napja van.

Kelkezés nélkül

Látunk minden lehulló levelet,
ha egyenként hullnak a levelek.
De ki látja, ha lehull egy levél,
amikor fákat csavar ki a szél?

Kelkezés nélkül

Boldog az ég, ha fent ragyog a Nap?
Boldog a föld a békés ég alatt?
Boldog az Élet, ha kalásza áll?
A háborúban boldog a halál?

1945. március

Ez még nem Nap, de mintha hajnalodna.
Lesz itt Nap, de árny is a fény megett,
hogy a letűnt iszonyatos napokra
ma is, holnap is emlékezzetek.

1947. január

Aki tegnap háborút hirdetett,
nekem szánta a halált és neked.
Aki holnap háborúért hevül,
haljon meg hát nélkülünk, — egyedül!

1939—1947

A NYÁJ ÉS A PÁSZTOR

1

Minap egy birkával beszéltem.
Megkérdeztem: Mi hír a réten?
Azt felelte: boldog a nyáj ma —
s a pásztort pokolra kívánja.

2

Ezután a pásztorral szóltam.
(Láttam, szemében is savó van.)
Dühöngött: „Sok a kerge birka!“
Túrót falt — és a nyáját nyírta.

1947

MÉRLEG

Itt a mérleg. Mi több?
Egyik oldalára
hulljon minden érték:
föld, erdő és bánya.

Másik oldalára
csak egyetlen vércsepp, —
mit a hadvezérek
soha le nem mértek.

1947

FELMUTATLAK

1

Felvettelek s szinte álom,
súlyod olyannak találom,
s töretlennek tiszta fényed:
forgatlak, fél szemmel nézlek,
s mint ki a porban kotorva
aranyat lelt, olyanforma
érzés fog el, míg a Napnak
két ujjam közt felmutatlak.

2

Sav vagyok: fémed feloldom.
Vadász vagyok: vezess sólymom.
Húsom vagy, és én a csontod.
Zászló vagy: kezem kibontott,
s csúcsra tűztem veled — látod —
a szerelmi szabadságot.

Immár hozzám tartozó vagy,
mint folyóhoz a futó hab.
Titkos órák vernek: tik-tak,
összegyűrlek, kisimítlak,
s hallom, amint így szól: Jól van,
hab vagyok hát a folyóban,
télben befagyok, s ha nyár van,
elapadok az aszályban,
s áradok, ha a víz árad —
szakadnak máris a gátak,
s pusztul, mi pompázón pangott.
... Félreverik a harangot.

1947

A GYALAZATHOZ

Ellened a világ fellázadt.
Szobrod négy égtájon ledőlt.
Párizsban, mint ebet leráztak,
Berlinben elpattant erőd.

Rómában árnyadból csak rom van.
Im a Balkán is ellened:
ám nagy vagy még, nagy Spanyolhonban...
Ki itt nagyá tett, ne feledd!

Légy hálás Franco tábornoknak!
Gyalázat, mentője te légy!
Eljövendő, szelíd koroknak
egyedül te őrizd nevét.

1947

CSILINGELJ, BÉKE

I

Karácsony jön. Jó vagyok — s megint
gyermek.
Gyötörnek a felesleges intelmek,
s kirakatok tövében ácsorogva
emlékezem kövér karácsonyokra.

II

Körvasutat kaptam és képeskönyvet,
cilinderes majmot, aki köszönget,

hajót, kőkockát és társasjátékot,
cukrot, amely a gyertyafényben szétfolyt,

no és egy nagy-nagy karácsonyfát persze,
hegye hivalgón a plafont seperte —

s végül bevallom: még kardot is kaptam...
Szégyenkezem miatta szakadatlan.

III

Es jött azóta sok karácsonyeste,
jártam szótlánul és szemet meresztve
üres zsebekkel telt kirakatokra —
s árvább voltam, mint a táj bármely bokra.

IV

Sok gazdag, szegény karácsonyt lezárva,
nem vagyok már se becézett, se árva —
s kértem: Mit hoz e kéretlen karácsony?
Csilingelj, Béke — legdrágább barátom!

1947

A NAP

Ma is ő kelt a legkorábban.
Hajnalban kint volt a mezőn.
Legkorábban ő volt a gyárban
s hogy a munka szünetelőn

elpihent az ebéidőben,
ő még akkor is dolgozott.
Heverhetett ma sok, de ő nem,
a Nap nem! Estig lobogott.

Így nem csoda, ha ilyen fáradt
s a tyúkokkal pihenni tér.
Táj, vess neki jó széles ágyat.
Ringasd el szépen, esti szél.

1947

AMIT AZ IDŐ PARANCSOL

Tavasszal a fa nem halasztja
a lombnyílást másik tavaszra.

És nézz a költöző madárra:
ha ősz van, ő elindul már ma.

Pontos ő is, mint a természet,
kiben köröd keringő rész lett.

Tévedhet az okos is: Ő nem!
Tudja mit tesz, minden időben.

Hallgass te is, ha ily parancs szól —
s tedd, amit az idő parancsol.

1947

KÓRHÁZI VERSEK

1

Ma éjszaka azt hittem, meghalok.
Hagyakozzam? hallod-e? akarod?
Tollba mondom a testamentumom.
Tied mindenem... (Semmim sincs, — tudom)

2

A gazdagnak hat-hét vendége van.
A szegényhez bizony egy sem rohan.
S ha jön is egy, nem jön felhőtlenül —
s kitessékelik mielőtt leül.

3

Nyílt az ajtó, de megint nem te jössz.
Órjögésem most arra ösztönöz,
hogy kifussak, sikongva hívjalak...
Mivel bátrabb a beteg, mint a rab?

4

Hányszor jössz még? Jössz, míg meg nem
halok?
Hallatlanul hosszúk a hajnalok.
Előbb-utóbb te is csak elmaradsz —
és síromat felveri majd a gaz.

5

Pap járt nálunk. Szánom a jó papot,
kinek ha gyónnék, csak így gyónhatok:
Istennél, ki bír földet és eget,
jobban szeretem a szegényeket.

6

Csend, — majd megszólal az egyik beteg
(szája száraz, a szeme kimered)
„Kend-e vagy én? ki hal meg hamarább...“
És látjuk mind a hullakamarát.

7

Ki betegebb, felgyógyulhat előbb.
Kezel s megáll mindenik ágy előtt.
„Hát jobbulást... no az Isten velük...“
S nem is sejti, hogy a szava megüt.

Jó mégis, hogy van, ki innen kijut.
Jó tudni: van minden bajból kiút —
s a munkát, mit megkezdtem, — van remény!
—
bevégez más. Kicsi baj, hogy nem én.

1947

KÖZKÚTNÁL

1

Közkútnál mosdom mostanában.
Tenyerebben, mint csorba tálban
csobog a víz, zeng szakadatlan.
Habzik a Nap, mint aranyszappan.

2

Kapaszkodj, csak kárálj, küszködj te!
Én leülök itt a küszöbre.
Hogy nem ülnek mellém kifentek?
Fő, hogy e küszöb megpihentet.

3

Pihenek és verseket költök.
Kenyér nélkül eszem gyümölcsöt.
Papírból is friss a cseresznye.
Cserepes ház, ne is eressz be!

Párolgók és fők fedetlen,
mint a tej, mit nem fed fedő sem.
Amit főztök, kifut majd rátok, —
kozmás lesz még a vacsorátok!

Pihentem, s felkelek pihenten.
Az óra még nincsen kilenc sem.
Járok-kelek lyukas zsebekkel:
mit elejtek, érték mind, — vedd fel!

1947

ÍGY LÁSS MINDENT

1

Lám, az ördög veri a feleségét.
Süt a nap és esik az eső. Nézz szét:
a vidéket nap és eső páholja,
olyan ez most, akár a világ dolga.

2

Eszembe jut a tücsök és a hangya.
Bizony rakott a hangyaboly barlangja.
De a tücsök csak cirpelt egész nyáron:
ki nem tücsök, az tücsökül ne járjon!

3

Dolgoznak és dülöngnek a hegyekben.
Száz fa szedett, de ezer szedetlen.
Rothadt a gyom és érnek a gyümölcsök —
s bárány béget ott, hol farkas üvöltött.

Így láss mindent, mint most én: változónak.
Nem lesz tán nap, de esni sem fog holnap.
A táj kiürül, és gyorsan kivénhed, —
de megcsodálják majd rakott pincédet.

1947

AKI SOPÁNKODIK

Kinek az ajtaja
madzaggal van zárva,
sose sopánkodik:
büszke a bajára.

S aki sopánkodik,
hogy semmije sincsen,
csak úgy fénylik annál
a zsír a kilincsen.

1947

ILLENE MOST

Tudom, tudom, lehulló levelek,
illene most elmenni veletek,
s érzem, érzem a roppant haragot:
haragusztok, mert én még maradok.

1947. szeptember

EGYETÉRTÉS

Veletek vitázom.
De (ez nagyon rám vall!)
egyetértetek minden
énekesmadárral.

A torkukban kincs van,
s nem fizetnek vámot. —
Hát a határokra
én is fittyet hányok.

1947

TÁVOL ESTEM

„Fájától az alma nem hull messze egy sem.“
Harcos őseitől mégis távol estem.
S a fa, melyen nőttem, nem fa már, csak
álom,
de én: ért gyümölcse, a Jövőt táplálom.

1947

EZ IS TÖRVÉNY

Ez is törvény. Te is tán ismered:
Szél hajt felhőt — és nem felhő szelet.
Gyenge: legyen gyenge! erős: erős!
Jaj a szélnek, mit felhő megelőz. —

1947

MULANDÓSÁG

Mulandóság... az Idő mord cselédje.
Rettegjed őt, rettegjed, — de ne nézd le!
Felé árad az ég, föld minden piszka —
s a világot tisztára takarítja.

1947

FÉNYLŐ SZAVAK

Nem magáért ragyog a Hold s a Nap.
Nem magukért csillognak e szavak.
Azért fénylenek, mint a Hold s a Nap,
hogy itt mindent bevilágítsanak.

1947

VISSZHANG

Visszhangzik a szavad,
s hiszel a visszhangnak.
Hátha te magad is
csak hitvány visszhang vagy?!...

1947

MARASZTALÓ

Indulok, s urai e háznak
marasztalón elém nem állnak.

Ahol háltam és ahol ettem,
ágy és asztal mukkot se reccsen.

Kitehetem bátran a lábam:
a barom sem bődül utánam.

Csak egy tüskés faág tart vissza —
s kabátomat kettéhasítja.

1948

NAGYPIAC

Mint a vasat ragadja meg a mágnes,
úgy vonzott engem mindig a piac.
Ámultam: milyen sajátos világ ez,
hazudozó s azért mégis igaz.
Hol itt, hol ott füleltem, hallgatóztam,
itt egy gebe megcsúszott, elesett,
amott meg a rendőr állt ócska pózban:
vallatott egy „veszélyes“ gyermeket,
ki belenyúlt a nagykosárba mélyen...
a károsult üvöltött s ragyogott,
míg a tettől felszított, tüzes téren
recsegték a romlott gramafonok.
Sorra jártam a sátrakat, bódékat,
s könyvek előtt tartottam szünetet,
szántam azt, ki fércmunkáért jó pénzt ad
s ki fitymálja a remekműveket.
Láttam, amint polcon trónolt a ponyva,
de hátul a pult mögött s pult alatt
láttam olyan olvasmányt is naponta,
melyre bátran rásüthetett a Nap.
S találtam sok talányos furcsaságot
— sok kirakott középszerű között —,
egy nő kötött, másik meg magot rágott —
s egy giccs végül látkörömbe köpött;

menekültem, hogy más velem ne nézze,
de konokul visszatértem ide:
vonzott a kör s a körhinta zenéje
s eltökéltem: kerüljön bármibe,
én felkapok a körhintára egyszer
és magamat úgy meghintáztatom
a viharzón visongó cselédekkel,
hogy boldog lesz bennem minden atom.
De jött idő, hogy üres volt a hinta,
és az egész térség félig üres,
s az árusok dugárujuk kacsintva
kínálgatták pár üresszebűnek.
Nem különös, hogy végül elmaradtam,
csak a kocsmát vigyáztam messziről,
s putikbeli pálinkáspoharakban
megkívántam én is azt, ami öl.
De ma kiszöktem megint a piacra,
s lángost láttam, nem is véletlenül,
a vak férfi újságját mind eladta,
hamisan már társa sem hegedült,
lábam elé egy lányka epret ejtett,
s míg néztem a pompás piros nyomot,
a tolongok kis híján elsepertek,
s egy telt kosár jól oldalba nyomott;
sütött a Nap sok „félig felvarrt“ gombra,
nevetett még az is, aki komoly
s a Nagypiac kedvelt okos-bolondja,
hallottátok? — új indulót dobolt.

1948

TÖRTÉNELMÜNK

Tüként szurkált az unalom. Csupán
négy óra volt. Télvégi délután,
s egy betegtárs évődön kérdezett:
„Szerkesztő úr, vár ma vendégeket?”
Legyintettem: „Nem jön a fene sem!...”
S jöttél. „Horváth elvtársat keresem.”

Körülnéztél s kérdezted: Még bírom?
Puhatoltad: Van-e még papírom,
könyvem, s elég-e a kórházi koszt.
„Kéne már a sok rosszra egy riposzt!”
— mondtad végül — s én néhány versemet
mutattam meg s kémleltem: Tetszenek?

S húsvétkor hoztál ebédet nekem,
s én elmerengtem egy kis kék eren,
mely ott derengett a bőröd alatt...
Sokszor szállt le mögöttünk így a Nap;
meleg volt már, az este is meleg —
s inyemre volt, hogy Illyést ismered.

Később, hogy a kórház is kivetett,
nálad leltem egy langyos szigetet,
s láttam, hogy más alig is látogat.
Megvarrogattad a kabátomat —
s szemembe tűnt szokatlan zavarod:
észrevettem, hogy te is akarod...

S kiittalak, mint egy pohár vizet.
„Nem adtam még magam így senkinek“,
mondtad, arcod dugdosva azután.
Én rendbe szedtem kapkodva ruhám,
majd megvitattuk a „Gyár ostromát“,
s száguldoztunk egy Szabad nyáron át.

Népünnepély nem egy volt. Vittelek.
„Ni! egy vörös rakéta sistereg...“
mutogattál; s e szép jelkép fölött,
úgy éreztem, ott táncol örömöd.
Biztattalak: „Nézd, ide ülj, ne félj,
lesz még ennél nagyobb népünnepély!“

De más jött. Ősz. Láhattad, hol lakom.
Nem volt kályhám, kabátom, ablakom,
s a mag, — mit még egy más világ vetett —
kikelt, de ma nem vész el, ki beteg.
Már várt reám egy új kórházi ágy.
Kórházba tett a Kommunista Párt.

Jó kórház volt. Láttad, nem lázadok,
de te nem bírtad a kórházzagot,
fintorogtál: „Ti ezt nem érzitek...”
s házad, hazád egy hibbant mozi lett,
hol feledték, André Gide ma hol áll —
s épp pergett a Symphonie Pastorale.

Elvekről már szó köztünk nem esett.
Nem is láttam benned több nemeset,
mint hogy kedveltél pár „nyamvadt” kutyát,
kiket kívüled mindenki utált,
szántam én is e pár züllött ebet —
s féltem: náluk is lejjebb süllyedek.

S bár békénkre szerelmem örködött,
kirobbant a botrány kettőnk között.
Szétmentünk — és összecsődült a nép.
Láttam, rikkancs rikkancs lábára lép,
füleltem: mind mirőlunk kiabál?
S felujjongtam: Lemondott a király!

1948

FÖLÉBE NŐSZ...

„Háború!“ Ki ezt kiabálja,
ne félj, nem nagy (csupán a szája).
„Béke.“ Csöndben te csak ezt mondd,
s fölébe nősz minden toronynak.

1948

NEM ÍGÉRET

Kitisztult, de nincs sok köszönet benne.
Későn kél és lemegy korán a Nap,
de a mezőn egy napot se pihenve
szántóvetők vetnek és szántanak.

Vörös az ég. Meglátod: szél lesz holnap!
S holnapután lehet, hogy köd szitál.
De a hegyen a szedők még dalolnak,
s száz szőlőben áll a szüreti bál.

Beljebb búvik a barom a karámban.
A fák ága reggelenként deres.
De füttyül rá a szomszéd udvarában
a favágó, ki a fagyon keres.

Ősz van s tél lesz, de — nem csaló ígélet! —
a tél után szebb évszak jön: tavasz!
Ősz, tél, tavasz az ára, hogy megérjed
a nyarat, melyen magadnak aratsz.

1948

LÉPJ KI BÁTRAN

A szemed ép? Nyisd ki jól a szemed:
a te napod ez, a te reggeled.
A lábad ép? Kell most nagyon a láb,
lépj ki bátran, — előtted a világ!

1948

ELJUT SZAVAD

Van varázsa sokszor a sima szónak,
de ha csalárd, elvész még ma vagy holnap.
Szólj igazat, szólhatsz akkor dadogva,
szavad eljut a messze századokba.

1948

HÓSNÉL TÖBBEK

Nevük kérded? Hányat soroljak?
Hidd el, csaknem annyian voltak,
mint csillagok a rét felett;
mint a falevelek az ágon
és mint a harmat a fűszálon,
számtalanok s névtelenek.

Tettükre vagy talán kíváncsi?
Kár lenne könyveket kiásni,
tettük tudják fák és füvek.
De könyvet csak ma írnak róluk,
mit írtak rég, mint a maró lúg
csipdesi az emléküket.

Kardjukat keresni meguntam.
Te se keresd vak múzeumban,
főként ne paloták falán.
Nézd meg inkább kifent kaszádat
s a tollat, min csak tinta szárad:
ezekkel harcolt valahány.

Érmeiket nincs ki csodálja.
Nem voltak vállig dekorálva:
egyik gyalult, másik kaszált,
s mert a termést másoknak hordták,
és mást táplált az ócska ország —
hazájuk hát így lett a párt.

Egy eszméért ömlött a vérük,
s egy új világ volt a vezérük,
katonájuk minden szegény,
s zászlójuk — mely harcukról hírt ad —
pár lázadó, rongyos papírlap,
s a riadójuk a remény.

Daluk immár szabadon szárnyal,
dalolta azt magyar románnal:
szívük, szavuk szövetkezett.
Nem faggattak: román? — magyar vagy?
Nem kérkedtek: ki honnan sarjadt:
hallgatva hegyek a hegyek...

Hősnél többek: győztesek voltak.
Győzelmüknek jele a Holnap, —
állj sirjaiknál sorfalat,
s hol titokban fedték el őket,
köszöntse fény a temetőket
s e hurrázatlan holtakat!

1948

VIGYEN EL A SZÉL

Hasznot ha többé nem hozok,
vigyen el a szél, mely hozott —
s átkozzatok el, emberek,
mint egy esőtlen felleget.

1948

ÖT ÉVE

Öt éve volt, hogy őrjöngtek a harcok,
hogy a veszettség tombolt, egyre tartott,
s az értelem a jókban is aludt.
Benned tán nem, de aludt általában,
igaz embert főként kötélén láttam:
veszélyes volt nagyon az igaz út!

Vészre vész jött és — még csak ez volt hátra!
rámeredtem egy ordító plakátra,
mely pattogva ágált, intézkedett,
s csak bámultam a pokoli iratra:
a kormány átkos parancsát kiadta —
s megszületett a gettórendelet.

Fehér lettem, éreztem, mint a kréta.
Rágondoltam, Reájuk: Zsuzsiékra.
Velük mi van? vele mi lesz vajon?
S délben aztán, hogy elköszöntem tőle.
rámutattam egy rangos elmenőre:
— Ha mind ilyen, meggyűlölöm fajom!

„Zsú“ csitított — Nem szabad így beszélned!
s rimánkodott: — Ne igyál, nagyon kérlek!
Rád nekünk még nagy szükségünk lehet...
(Inni vágytam valóban mindenáron)
s egy rendőr jött csillogó kerékpáron,
s egy némettel négy némbert tüntetett.

Visszaszöktem még délután is: Hátha...
s rátaláltam az egész hű családra.
Néztem őket: mindet hogy ismerem!...
s „Zsú“ — akinek Ottitól pár sort vittem —
hálából, hogy egy kicsit felderítsen,
néhány lépést még táncolt is velem.

Kísértettem: „Próbáld meg, szépen szökj el.“
Kint csengettek: egy régi cseléd jött el
a házhoz, melyen szólt már a kuvik.
És eltalpalt egy nyersselyemruhában, —
mint magamat, őt is éppúgy utáltam:
a szegénység sokszor megalkuszik.

És ránk virradt a végső közös reggel.
A kapuban fekete szemüveggel
egy kedves arc fordult lassan felém.
Van bátorság, mely a vészben sem vész el.
Eljött ő is, el, halálmegvetéssel:
„Izi“ volt. — a katonaszökevény.

Bent se voltam s már búcsúztam is tőle,
(hadd beszélje ki magát bent kedvére).
„Zsú“ élénk jött, éléken biztatott:
— „Próbálj írni, dolgozz, történjék bármi!“
Ez volt tőle az utolsó baráti
tanács. — Láttál deportált vonatot?...

Vitték őt is, ki a légynek se vétett.
... Házukról már letépték a pecsétet,
de ott posztol a porkoláb-magány,
„Zsú“ magát már másnak se mórrikálja,
makacskodón hallgat harmónikája —
márványtábla mért nincs házuk falán?

S hogy nem öl meg e ház előtt a szégyen?!
Hallom, hogy zúg „fajtiszta“ félénk vérem,
mi lett volna — bennem ez kavarog, —
ha válaszul sok zavartnak, zshiványnak,
— kik akkor annyi csillagot kívántak —
felvarrjuk mind a vöröscsillagot?!

1948

FEGYVER HELYETT

Ó szépség és rabszolgaság hazája,
hol Homérosz, Szokratész született,
hol Phidiász kőálmait mintázta,
hol a játék jelentett ünnepet,
hol a munkát s a munkást megvetették,
hol a dicsvágy soha le nem lohadt,
hol a gyengét a Taigetoszra tették
s hol elfeledték a hőszokat:
Hellász fia, kétarcú Görögország!
feléd fordul ma ismét a világ,
hogy bámulja ne csak hegyeid ormát,
de játéknál vadabb olimpiád.
Rabsággal küzd e „tornán“ a reménység.
Birkózik a bitangság s becsület.
A fény, íme, a sötétség elé lép —
biztassátok, olimposzi tüzek!
Biztassátok, hisz tombolva, rikoltva
őt ünnepli az egész stadion,
(az esztelen gazokra nem gondolva,
kiket csábít a pénz és hatalom).
Nem látom, csak a fényt — s akit sugároz,
ki mint a fény, bátor és meztelen:
a szépséges, szikrázó szabadságot!

Ha lenne, hát átadnám fegyverem;
fegyver helyett, hogy fényének segítsek,
felgyújtom és lángoltatom szavam...
Te is őt, a szabadságot segítsed,
hogy ne legyen Hellászban hontalan.
Nem lesz! Győznek még gyalog is a bátrak!
A gyáváknak hiába van lovuk!
Görögföldön nem nyert még a gyalázat.
s ha nem hagyod — nem is nyer koszorút!

1948

GYŐZELMI HÍR

Az Aranysárkány óriás hazája
álmainkra ma ékeket hímez,
s a hír — mely most a világot bejárja —
méltó Kína nagy méreteihez.
Megfeszülnek a futó sürgönydrótok,
s mi a póznák idegén átszalad,
mit a postán a fénylő távíró fog,
mi áttörte a kínai falat,
azt jelenti: A népiek ma győztek...
Mi ma álom, az holnap már való!
Látjuk majd, hogy a pusztából mező lett!
és a hegyekről futóban a hó...
Kíáltoznak a kínai kovácsok,
— már e hír is szikrákkal van teli! —
s száz varázsló hiába szór száz átkot,
inognak Kína rút istenei,
a költők nem császárról énekelnek,
egy kisleány festeget — s felkacag,
bátrabban ölt, ki hímez épp egy selymet
s gyorsabban fogy az aranygombolyag.

1948

GYÓNÁS

Gyónom a mindenható éjszakának
és Isten helyett neked kedvesem:
hiszek benned, szeretlek és szolgálak
és ünnepeid megünnepelem.

Törvényeid betartom. Nem vitatlak.
A szívemet tudom, jól ismered.
Nem véték én ellened, csak miattad,
kiért halni és ölni is merek.

Így gyónok, de irgalmat nem remélek,
mert tudatosan és tudat alatt,
kerülve is keresem mindig véled
a bűnre vezető alkalmakat.

S bűneimmel kérkedek mindhalálig
és nem kérek kétes feloldozást.
Életem érted víg pokollá válik —
és testem tűzben ég, mint száraz ág.

1948

ARADI ELÉGIA

Izgalmas rajz! Irón s papír se kellett
és pontosan, tág arányaival
felvázoltam agyamban már a tervet,
de megzavart mindig valami baj.
A terv kész volt, s a munka nem ment még
Ám most egy hang tette hív, agítál,
hogy épüljön fel, — már tovább ne késsen!

magam terében az aradi táj.

Hol kezdjem el? Talán ott, ahol kezdték
a régi, régi templomépítők:
tornyot rakok, feltűzöm a keresztjét
s vonok köréje egy parányi kört.
E kis templom a Flórián kápolna.
Megkerülöm félig mohos falát;
kertjében, mintha virágot ápolna,
egy lány hajlong. Szemem épp odalát.

Mi jelölje a lány Marost? Folyópart
nincsen tágabb, derültebb, szabadabb...
A híd felé lelkes motorhajó tart,
s a háttérhez béna börtön tapad.

Szemben a Kultúrpalota. Tövében
pár olcsó park, oldalt gesztenyefák.
Hulljon a lombjuk! (Hogy itt jártam, éppen
akkor is egy-egy falevél levált.)

Épülj tovább, te táj, s mint papírbábut
tologassam falaid közt magam.
A sugárút sugárzó térré tágult,
s minden házban cincogó banda van.
Az ivókban a ménesi borpince
küldözgeti mérges, vörös borát.
A tér felett óra int óvón intve:
hajnalodik, gyűlnek már a kofák.

Aranyfényben alszik az Angyal utca,
Akác utca... az egész szerb sziget:
a „Rácfertály“. Ha álmát kialudta,
minden zugát zajos nép tölti meg,
s zörögni kezd e bent épült külváros,
amely olyannak tűnik ósdi, vén
köveivel, mint kopott, ezüstláncos
medália a város víg szívéen.

Hűvös szél leng. Ott lentebb van a Haltér.
Zene, lányok és lányok és zene.
Négy fal közé annyi kedv s annyi dal fér,
hogy egy matrózkocsmába illene.

Itt ödögök nyakam vállamba húzva
s elfojtva egy kacagtató sikolyt:
szinte félek, hogy a fejem bezúzza,
olyan lent függ a lámpaszerű Hold.

Építsek még? Jaj, felépíthetetlen
minden füttyével a városliget
s az ősz, mely ott lepott meg e ligetben
A peronon vagyok, mozdony sziszeg,
Temes felől most pöfög be sötétben
s már indul is az izgatott vonat —
s ím a letolt ablak szűk keretében
döcöggeti megdöbbent arcomat.

1944—1948

NEKED TISZTELEG

Királyság volt s most Népköztársaság van.
Mit jelent ez? Figyeld az éneket:
a réginél még te álltál vigyázzban,
az új himnusz már neked tiszteleg.

1948. december 30.

KÖSZÖNTSD TE IS!

Köszönts te is ezt a teremtő Tervet!
Nagy ez a Terv és habár nem örök,
de egy egész országot felemel, — mert
az Ész szülte és nem az ösztönök.

Több ez, mint a telefirkált papírlap,
nem veszhets el és szét se téphető:
tett ez, ami neked magadról hírt ad,
közli veled, hogy van benned erő.

S van benned hit és vannak benned vágyak,
van reménység, álmom — és akarat,
hogy tornyokat emelj egy új világnak,
melynek népe boldog lesz és szabad.

S e szép Tervnek millió, tiszta szála
eszmét, szívet, földet, gépet fon át,
kiterjed a mezőre, boltra, gyárra,
s megszépíti a művész otthonát.

Folyót dagaszt és a tűzvészt eloltja.
Átala lesz harcosabb sok szegény.
Gondot fordít a törekvő tudósra.
Íme, a Terv hatalmas költemény.

Számot vet a múlttal és a jövővel.
Hátrafordul és előre mutat.
Állítás és egyben izzó kérdőjel.
Faggat — és int, hogy új utat kutass.

Igen! ez az Egyéves Terv. Te láttad,
mint jött létre — s most itt a pillanat,
hogy felismerd: e Tervet te csináltad,
és véle váltod valóra magad.

1949

HOGY MEGMARADJ

Ki pazarol, semmit nem érdemel.
Magadat sem tékozolhatod el,
de mások közt széteszthatod magad, —
nem hogy elvesz, hanem hogy megmaradj!

1949

JELSZAVAK FEGYVERÉVEL

1

Van hazánk, s e hazában
van minden, ami kell.
Mondhatjuk: nem cserélnénk
a földön senkivel.
S mindezt nem pénzért vettük,
de vérünk volt az ár,
minden falat kenyérért
vámot vett a halál.
S most szemben a halállal
tegyünk reá hitet:
Gyermekeink jövőjét
nem adjuk senkinek!

2

Békét! Ezt úgy kiáltjuk,
hogy a föld megremeg.
Velünk vannak a hinduk,
velünk a négerék, —
s mind, mind az elnyomottak!

Nő bennünk az erő,
mert bennünk az igazság,
„velünk van az idő“.
s munkálván megtanultuk,
békében élni jó:
Békénk szilárd bástyája
a Szovjetunió!

3

Mikor fején találod,
mint kovács, a szeget,
ha mint aratómunkás
lekaszálsz rendeket,
vagy mint festő megfested
a felkelő Napot,
fűrsz és faragsz, munkádban
valónk ragyogtatod,
s ha mint tudós lombikba
öntesz egy csepp vizet —
ha jól végzed a munkád,
a békét építed.

4

Átok az uszítókra!
bátran kiáltanánk.
Ámde nem fog az átok!
mással védjük hazánk.

Férfiak tömörülnek
s velük az asszonyok,
jön tipegve a gyermek,
ki még alig gagyog —
s az ifjúság lobogva
lelkesít és hevül,
harcolunk a békéért
s mi maradunk felül.

5

Károgy csak, kerge költő,
ócsárold versemet,
hogy amit rímbe szedtem,
az vers nem is lehet,
mert versben meg nem férnek
az olcsó jelszavak,
„a versbe gondolat kell“ —
... s talán nincs gondolat
az izzó jelszavakban?!
Bizony jó fegyverek!
E szavakkal is védjük
mindazt, ami szabad —
rég ringattak a rímek,
de ma robbantanak!

1949. október

KEVÉS A DAL, DICSÉRJE TÁGABB ÉNEK

Pár ló... hátukon lovas ült,
röpködött a lovak sörénye,
futásukban megtestesült
az üldözöttek rémültsége.
Szeppenve kérdeztem anyám:
— Mit csinálnak e rémes képen?
Ő végigsimított haján
s reáragadt a reszketésem.
— Kitől futnak e lovasok?
— faggattam őt félig már sírva. —
— Háborúznak — szólt —, láthatod —
s csak néztünk a gonosz papírra.

Mert háború volt, háború!
A legények maguk leítették,
szembejött rám sok félkarú,
s szerettem volna egy parittyát,
hogy azzal védjem magamat,
ha rám törnek azok, kik ölnek.
Az ellenség mindig „szaladt“,
holott tereinkre betörték.

Mentek a menetszázadok
(csak a tiszt volt sorukban büszke)
— KüzdjeteK — szóltak a papok —
és kábított a tömjén füstje.
Úgy hírlett: őszre vége lesz,
pedig évek évekre veszteK,
vagyont szerzett számos „szemes“
s szaporodtak a sírkeresztek.

Majd szökdöstek a katonák.
„Átéltük már — mondták — a rosszát“...
S a lázadás terjedt tovább:
Papp századost is lefokozták,
ki pár napja még peckesen
sétált a „Vaskoronarenddel“.
Sok vén fej ingott csendesen:
— „Mennyi mindent megér az ember“...

Aztán azt mondták: béke van —
s jobban fáztam, mint bármely télen,
egyik tanárom a hajam
tövíg vágatta rossz kedvében,
megutáltam az iskolát,
lázított már lármája, csendje:
Heinét szerettem — s „szabolcskák“
verseit verték a fejembe.

„S csak verseltem s nem éltem én,“
így kerültem mindegyre hátrább —
„Nekem testvér volt a szegény“,
nőttem s nőtt bennem a halálvágy.
S egyszer lyukas volt a cipőm,
s egy honatya éppen meglátta.
Megkérdezte hetykén: Ki ön?
s felvitt a szagos irodába.
Ott megvette a könyvemet,
(elvárta, hogy előtte álljak)
s átdobta a fejem felett
a gépirókisasszonyának.
Akadt kivüle számos úr,
ki még könyvem merengve nézte,
majd megkérdezte pimaszul:
— Mondja csak, mit csináljak véle?

E napok minden undorát
láttam, — de csak magam tükrében —
magánál nem jutott tovább
sok más sem e nagy sötétségben.
De jöttek sürgetőbb idők,
s voltak, akik jelt adtak bátran,
felismertem, ami gyötört,
magam sorsát mások sorsában.
És elérkezett az a perc,
hogy a termékeny gyűlöletnek
csírája bennem is kikelt —
s hozzám testvérként közeledtek,

kiknek nem járt emberi rang,
kik, ha szóltak, értem is szóltak,
tudtam: hangjuk igazi hang
s kezünk és hitünk egybeforradt,
Fegyveremmé így vált a toll,
mint a kasza mások kezében —
és hittem, eljön majd a kor,
melynek magva ért már a mélyben...
A munka közben épített,
s a tőke készült rombolásra,
s ránk tört, mi már rég rémített,
hullni kezdett bomba bombára.

Kitört újból a szörnyű harc,
s míg a rádió ezt bemondta,
pár jólismert baráti arc
vonásait kémleltem sorra.
Melegebben fogtunk kezét,
majd rohantunk a fényképészhez;
Holnapra, — mondták — kész lehet,
s már sejtettük, hogy búcsúkép lesz.
Reméltük: e kép megmarad,
ha el is veszünk valahányan.
... láthattam deportáltakat,
megmaradtunk kilencből hárman.
Kilenc közül három barát,
kik e napot akkor átéltük,
várva az „ellenség“ hadát
s bízva, hogy a rablók közt szétüt.
Magamat ma sem áltatom:
nem volt szilárd mindnyájunk elve, —

de együtt mentünk e napon
tiltott dalokat énekelve.
Pár hónap s Párizs elesett.
(Hősei végig ellenálltak!)
S vértől lett egyre szennyesebb
szára a bő germán csizmáknak.
És Erdély népe reszketett...
Majd döntöttek Bécsben a „bölcsek“:
kettévágták a gyermeket,
zsandár helyett kínzónk csendőr lett,
a világ vérzett és vadult,
azt mondta a pap, mit a pápa, —
helyet cserélt úrral az úr,
s folytatódott a régi nóta.

De Moszkváig már nem jutott,
mit úgy hívtunk: a barna horda.
Hírre hír jött (mind hazudott),
de végül a hír sem titkolta,
hogy Sztálingrád felszabadult,
s kik nemrég Moszkva előtt álltak,
a seregek sora lazult,
(de dühükben még deportáltak)
s a szabadító fegyverek
végre Várad alatt ropogtak —
a békesség közeledett
s takarodott minden, mi rothadt.

Ez volt nekem két háború!
Előbb egy vad kép villanása,
aztán egy zavaros szavú
emlék, majd vér és gyászok gyásza,
undor! szörnyűség! gyűlölet!
Összefogás a közös bajban —
... ne dobj reám azért követ,
mert nem láttam ily tisztán hajdan
mind, mind a szörnyűségeket,
vájtkálhatnék könyökig vérben,
ha elmondanám azt neked,
mit gyötrődtem, míg észre tértem.

De ma már kinyílt a szemem
s a látásom mindegyre tisztább,
látom, hogy mit tettek velem
s veled az imperialisták,
s mit tennének, ha táborunk
nem szegülne tervükkel szembe:
de felemeljük mind szavunk,
és nő a béke csatarendje!

Mert ennek nemcsak neve az,
mit kivívtunk: igazi béke.
Ahol vetsz, már magad aratsz,
a fák ága á földig ér le,
új gép születik százra száz,
(fáj is foga soknak ezekre!)
tanultunk s az iskola más,
készülünk új évezredekre.

Országunk felemelkedett.
Van-e benne parányi részem?
Harcoltam! de nem eleget —
föl, föl munkára hát serényen!
A költőn is rajta a sor,
hogy életét építve élje,
neki is kedvez már e kor:
(sorsunk a múltnak ellentéte)
többé magára nem marad,
nemcsak fű, fa félszeg barátja,
mert kikkel együtt küzd, halad:
versét a nép szívébe zárta.
Dicsóíti a szép jelent,
s lelkesül a jövőről szólva,
a gyárakban, a réteken
munkánk jövőnket kirajzolja,
s úgy elárulja gép, kalász,
milyen készülő jövőnk képe,
amint pár ceruzavonás
árulkodik a nagy művészre.

— — — — —
— — — — —

1949

NE CSODÁLKOZZ

Ami kicsi, az lassú is lehet.
De nem nőnek hirtelen a hegyek.
Ne csodálkozz, ha nehezen virrad:
sosem jön meg túl gyorsan, ami nagy!

1949

A BÉKE ÉRDEKÉBEN

Bezörgetek
hozzád és minden házba
s futok tovább
fejhangon kiabálva.
Eb megmarhat,
ág megszúrhat, megtéphet,
gáncsolhat gaz,
csúfolhatnak csibészek,
leszakadhat
cipő és ruha rólam,
meg nem állok
se hőségben, se hóban,
s ha lábam is
lejártam, csúszom térden —
és lázítok
a béke érdekében.

1949. április

VERJ HIDAT

Mutass meg minden fát, minden füvet,
hogy legyenek, mint ők, egyszerűek.

Mutasd meg, ha fent száll, a madarat,
hogy ők is ily fennen szárnyaljanak,

a folyót is, mikor magasan áll,
hogy megtudják, mit művelhet az ár.

Mutasd meg a villámot, ha lesújt;
az sújt jól, ki a villámtól tanult,

a csillagot, amikor leesett,
a csillogást, a gyengeségeket,

a csigákat a levelek alatt,
hogy lássák, még a csiga is halad.

Mutasd meg a méhecskék műveit,
a kaptárt, ha mézükkel megtelik,

s mi annyi szépet épített köréd,
a munkának örökös örömét.

Ha költő vagy, így énekelj, fiam,
mutass meg minden porszemet, mi van,

sőt azt is, mi a térből is kinőtt:
sorsot, eszmét, mutasd meg az időt.

A végtelenbe verj erős hidat,
vidd át rajta az olvasóidat,

mert az embert, aki számunkra több,
mint minden, miről hittük, hogy örök,

a végtelenbe kell árasztani,
hogy nőjenek győzelmes álmai!

1949. július

KINEK VAN BÁTORSÁGA?

Ki magának él, nem számíthat másra.
Áldozd te is másokra életed, —
megtámadni kinek van bátorsága,
kit a harcos milliók védenek?

1949

AZ EMBERÉRT

Tudjuk mi azt,
hogy mi a becsület,
s nem születtünk
éppen tyúkeszünek,
s ész és erkölcs
azt diktálja nekünk,
hogy harcoljunk
mindig és mindenütt
szembenézve,
bármerről fúj a szél,
a jobbsorsra
érdemes emberért.
Célunk az, hogy
ki ciberét evett,
megízlelje
a vajjas kenyeret,
s hogy ne legyen
a levegőnk kevés,
öröm legyen
alvás és ölelés,
szabad legyen
minden emberfia,

s hogy ne kelljen
jaj, háborúznia,
s a boldogság
bármint rejti magát,
elfogjuk a
legszebbik sugarát.

1949

EPIGRAMMA

Zeng a világ, amelyet szült e század,
ki szólni tud, a siketet ne játssza!
szóljon arról, mit hallhat s amit láthat,
épül a gát — no, költő, fel a gátra!
... s ha ez untat, kösd fel magad, de máris!
(félkötheted, bár nincs rá semmi ok ma!)
s ha attól félsz, hogy fára „túl reális“,
kösd fel magad a csaló csillagokra.

1949

VALAHÁRA

A falun túl trónol a grófi lak,
van húsz, harminc, — vagy talán több
szobája,
és száma sincsen ablakainak,
s már lakják is néhányan valahára!

1949

MIT TETTÉL ÉRTE?

Most mint elvtárs megkérdem tőled:
éber vagy-e? jó vagy-e őrnek?
Vigyazol-e hűséggel rája,
munka közben, posztodon állva,
hogy szilárdabb legyen a béke?
Felelj rá: ma mit tettél érte?

Küzdöttél-e munkával, szóval
azért, ami nem csupán óhaj,
de amiért sok nép csatázik...?
Segítsd a béke katonáit,
és légy méltó te is e névre;
nincsen, ami ezzel felérne,
s nincs jobb fegyver, mint a te munkád!
Vigyázz ránk — mi is vigyázunk rád,
s úgy indulj nyári pihenésre,
hogy ezzel is nyerjen a béke.
Tengerparton s a havasokban,
ahányszor a szíved megdobban,
jusson mindenütt az eszedbe:
tőled is függ, hogy béke lesz-e!

A békeharc — ezt kell hogy érezd! —
olyan, akár a szívverésed,
mely ha alszol, akkor is lüktet,
e harcra tettük mindenünket.
Vess ezzel szüntelenül számot,
s tedd fel: ma még jobban vigyázok.

Így lesz a béke mind erősebb.
Tartozol minden kérdezőnek
bármikor számot adni róla:
munkád a békét hogyan óvja.

Ne mondd: ma ünnep van, vasárnap.
Ne mondd: éppen ebédre várnak.
Ne mondd: nemsoká' gyermekem lesz.
Ne mondd: ifjú vagyok s szerelmes.
Ne mondd: még csak tegnap temettem.
Ne mondd: vén vagyok s tehetetlen.
Ne mondd: a dolgom ezer más ma,
ne merd mondani, hogy hiába,
nincs mentség, ha elnyom az álom,
harcolj úgy, mint a barikádon,
hogy győzelmet hozzon a holnap
neked — és sok százmilliónak.

1950

FÉNY CSILLAN A TURBINÁKON

Piros szalaggal sörényében
a kis lovat szekérbe fogták,
s míg szekerünk repül a réten,
szél cibálja rajtunk a sapkát.

Dülöngünk fent, akár a részeg,
homlokunkba csapnak az ágak,
a szilva már kékes, megérett,
kincseül sok öblös kosárnak.

Így fordulunk két falun által
s kanyarodunk a kis erdőbe,
hol hűvös van, vidám madárdal,
s látszik már a Topolog széle.

Ha belelépsz, alig ér térdig,
hídja csupán néhány fa tönkje,
de a környéken azt beszélük,
mikor kiönt, házakat dönt le.

Megfürdünk a malom tövében,
kedves, de elhagyott zugocska:
vízimalom munkál serényen;
ennél jobbra itt nem futotta.

De futja majd! lesz még hatalmas
villanymotor ezen a tájon,
— hősi munkát siker jutalmaz! —
fény csillan majd a turbinákon.

A gyalogút nem marad keskeny,
tudom, máris kiaszfaloznád
a szerpentint is a hegyekben!
S ahol most pár ökör poroszkál,

autók futnak autók nyomában.
A nép fürge traktorral szánthat.
Merre rozzant viskókat láttam,
látunk még emeletes házat.

És gyárat építünk sorban,
s híd is lesz a völgy vad patakján —
s a kislány, ki játszik a porban,
nem is lesz még akkorra nagylány!

Bălcești, 1950

NAPFÉNYES FÖLD

Most úgy elárad bennem a melegség,
akárcsak e hegyek közt, hol az esték
s az éjszakák sem hűlnek le egészen.
E ház otthonom, és a népe népem.
Bennük testvért, — ennél is többet látok!
Szeretem az utat, ahol szivárog
a forrás, melyből merítik vizünket,
a malmot, mely munkát csak néha szüntet,
a mezőt, mely szomjas most az esőre,
a fát, melyen kopog a harkály csőre
s a szélben ringó kukoricaszálat,
szirma szélét is minden csöpp virágnak.
A dombokat, a völgyeket, a rétet,
a házakban a vályogkemencéket
s kik a vályogkemencéket csinálták.
A pislogó kis petróleumlámpát,
az asztalon az ottfelejtett csészét,
a libákat, a lovak nyerítését,
az ökröket, mik annyi utat róttak,
a nők fején a bő cserépkancsókat.

A szilvát is a roskadozó ágon,
— ennyi szilva nincs sehol a világon! —
a kerítést, melyen a szemem átlát,
a kapufák népies faragását,
a zenészt, ki térdén cimbalmot penget,
mikor táncolnak és ha ünnepelnek.
Szerelmesem itt minden népi dallam,
szeretem a sírt is a hegyoldalban.
(E temetőben szegények pihennek!)
És még jobban jeleit a jelennek,
a népet, mely nem görnyed többé kétrét,
a cséplőgép untalan berregését,
a kaszákat, melyek versenyben kopnak,
árnyékát is a hasznos állatoknak.
A nőket és a férfiakat, mindet,
a hátukon az átalizzadt inget
s az ifjakat, kik már gyűlést vezetnek.
Ujja bütykét is a dolgos kezeknek.
S e nép harcát, melynek célja a béke.
S szeretem, mert erősödik békéje,
ezt az egész napfényes román földet,
hol az öröm mind több kapun bezörget,
s minden részét e lágy, termékeny tájnak.
Felismerem benne én is hazámat!

Bălcești, 1950. szeptember

BÉKÉT KÖVETEL

Ne hidd, hogy a csend a béke
s hogy a béke csendben épül,
csendben rejtőzik a kése
annak, aki ölni készül.

Hol csend van, ott nemsokára
tűz üt ki, vagy bomba robban:
lármás nálunk a kaszárnya —
de csend van a szalonokban.

Az igazság nem rejtőzik,
kiáltani ő sem restell:
együtt lép és kiált ő is
a tüntető tömegekkel.

Békét követel e láрма.
Békét követel az élet.
A csend a béke halála —
s hallgatni gyilkos merénylet.

1950. október

FIGYELNI KELL

Felnézek a fenyőfaágra,
a tobozt fent egy mókus rágja.

Írhatnék, de nem írok róla:
figyelnem kell a farkasokra.

De a farkas egyszer elpusztul, —
írok én még a mókusokról!

1950

HOGY OTT LEGYEN

Bárcsak volna egymillió nevem,
hogy minden békeíven ott legyen!

1950

FIAINK DOLGA MÁS LEGYEN

Írok halomra verseket,
a tollam szinte vágat,
de nem íródnak e sorok
a halhatatlanságnak.

Minden betűmnek célja az,
hogy győzzön itt a béke
s hogy a jövő kor embere
mit írtam, meg se értse.

Fiaink dolga más legyen,
mint nekünk, az apáknak.
Jöjj, sok versemet megölő
s mégis teremtő másnap!

Pusztuljatok mihamarább,
ti harcos békeversek —
s pusztuljanak előttestek,
akik kártyát kevernek.

1950

HARCBA HÍVLAK

Két háború süvöltött el fölöttem,
s gyilkolásra senkit sem ösztönöztem,
de életünkért most a béke frontján
harcba hívlak, a hangom nem cseng tompán:
ez az a harc, amelyet én akartam!
Küzdj mellettem, — légy az első vonalban.

1950

ROSSZUL SZÁMOL

Rosszul számol, ki minket csak szoroz.
Minden társunk százakat toboroz,
s tétlenül egy percünk se múlik el,
és minden perc minket köbre emel.

1950

EGY BÚZASZÁL

Én nem mutatok neked másra,
csak egyetlen búzakarálásra.
Egy búzaszál... hát nem elég ez,
hogy átérezd, mi az, mit védesz,
hogy mi is az igazi béke?
Ez a karál csak csöppnyi része!

1950

EGY ELÉGEDETT KÖLTŐHÖZ

Barátom, rég nem láttalak,
milyen az életed?
Látom, az arcod gömbölyű,
csaknem elégedett.

Neked rendezett a világ,
te is az vagy belül,
épp ezért nézlek, öregem,
elégedetlenül.

„Alkottam — így szólsz — eleget,
s hiszem, művem örök.“
Tévedsz, átléphet az idő
könnyen fejed fölött.

Elved legyen: lassú a „gyors“,
a „számos“ is kevés,
így lesz majd ragyogóbb az út,
melyen előremész.

Lelkesítsd egyre társaid,
magad is lelkesítsd,
százszorozd meg az életed
nagy eredményeit.

Ne pihenj! Száguld az idő,
te előtte haladj,
ha percig állsz, meghalsz te is,
akár a pillanat!

1951

EGY ELAGGOTTHOZ

Korán születél, nem te vagy hibás
abban, hogy a lábadon alig állsz,
korod elnyűtt és lomtárba dobott, —
s ha már jövőnk építeni nem bírod,
múltad felmérni legyen bár erőd:
zordabb volt az, mint lesz a temetőd.

1951

HŐSÖK HITÉVEL

Fényes, igaz, de nem sima az út!
A kora nap sugára szertehullt
a városvégi, vad göröngyökön.
A munkásházak falán fényözön,
s a víz, amely a bányából kifolyt,
hozza, sodorja azt a sárga port,
melyet a festő okkernek nevez.
A sárga víz előttem csörgedez,
s a leszűrt por pompázó színe majd
új festmények szűz vásznain kihajt,
őszi fű lesz, falomb vagy ing talán,
vagy megcsillan egy parasztlány haján,
s fényleni fog, mint egy szép gondolat.
... Ti, piktorok, alkossatok sokat!
S e szín, mely lágy, de egyszersmind kemény,
mely olyan, mint az oroszlánsörény
s tompa, akár az árnyékolt arany,
melyben a föld sok porcsillaga van,
e szín, amely a bányákból fakadt,
láttassa őket: a bányászokat!

Bányászok jönnek. Rajtuk a szemem.
Keményen lépnek és nehézkesen.

Arcuk, mint a felhős nap, úgy ragyog —
az ősök kínja mély nyomot hagyott
mindeniknek a szája szegletén.
Szemükön is ezért ködös a fény.
De tudják, nálunk felszállt már a köd,
— s mindenütt, hol a szabadság kiköt, —
tudják, hogy a kincsnek salakja van,
s hogy megtisztítva a szén is arany.

Nézz szemükbe — s nyomban lelkükbe látsz.
Beszélj velük, így szól nem egy, de száz:
„Apám itt élt, — rádölt a sziklabolt,
ráfogták, hogy az ő hibája volt...”
„Húgom bérét mi tetézte? — szitok;
a bátyámat kidobták: lázított.”
„A nagybátyám frontra ment — elesett.
Itthon dőzsöltek a részvényesek.”
„Anyám, szegény, csupán éhbért kapott, —
ebből nevelt tizenegy magzatot.
S nagyapám is itt köpte már a vért.
Mért gyűlöljük a tökét? Hát ezért!”
S a tengeren-túl még leselkedik
s itt bújtatja aljas bérenceit.
De nő a nép haragja — s ereje.
Áruló lenne, ki felejtene!

Láttam így ősszel munkásházakat,
mikor a tájat meglepte a fagy,
s a föld arca aszottan felrepedt,
a szélnek szabad volt a bemenet,

varjak rajától feketült az ég,
hiába várt morzsára a veréb,
fa nem akadt, sok helyt kályha se volt,
s a házak, mint a foghíjas anyók,
ablaktalan kiabáltak feléd, —
ma, ki e tág munkásházakba lép,
látja, hogy nem pólyátlan a gyerek.
Az ültetett fa felcseperedett,
s véle együtt lombosodik a táj, —
s ki e lakásokban otthont talál,
fáradtan is könnyebb jövőbe néz.
Csak az ágyról felhangzó köhögés,
a múlt átka, csak az zavarja meg
időnként a sarjadzó örömet.
De reményünk mind magasabbra hág,
ma lombos, lesz gyümölcsös még az ág!
Perdöntő tény minden egyes adat,
nézd e világot, és lásd meg magad:
te is milyen más vagy kívül-belül!
Van még kerék, amely sárba merül,
de csak halad! — az út is rendbejön.
Fogy a bánat és mélyül az öröm.

Tolja a nap, tolja az árnyakat.
Csille csörren, itt a nagy pillanat,
hogy a motor a bányából kifut.
Az udvaron felgyürközött fiúk
borítják ki a gazdag rakományt,
s az udvar végén a halomba hányt
anyag fölé újabb anyag kerül.
Lapátolunk félig meztelenül.

a fényre ömlik vasérc és salak,
aztán a fény elöttünk elapad.
Itt a bánya: csörög a csillesor,
ötszáz méter, ezer. A föld alól
hangok jönnek, sietnek elibünk,
mintha gyorsabban verne a szivünk,
s figyeljük, míg a csillesor repít,
karbidlámpánk hajlított csőreit.
Sikong a sínpár, s a kerék forog,
csókot váltanak a lámpasorok,
élő lámpánk a holtnak csókot ad,
felfénylenek a páncélos falak,
s a fejünkre, nyakunkra víz csepeg.
„Keresztel“ minket, újszülötteket
a bánya — s míg a mélység füstölög,
bámészkodunk, akár az újszülött,
s látjuk csatában a bányászokat.
A vezető épp patront osztogat.
Ötven fűrés sötétlik a falon.
Robbantanak! Sistereg szilajon,
ég a zsinór, a láng mohón szalad,
mehúzódunk, míg bontják a falat,
s nem látunk és nem hallunk egyebet,
csak pár dörrenést, a füstfelleget
s lámpánk fényét, mely betölti az űrt.
Végül hallunk még ennyit: s i k e r ü l t !
Kísérőnk, a vén bányász mosolyog.
„Szép munka volt, — habár nem nagy
dolog...“
Harminc éve jár már a föld alatt,
haja fehér, de nem „megtört alak“.
Kit a munka sziklából faragott,
csak az ilyen. Sok társánál nagyobb.

Nem mutatja: használja az erőt.
Nincsen benne se alázat, se gőg.
Oly higgadt és hatalmas, mint a fal,
melynek gigászi arányaival
munka közben mindennap szembeszállt.
Elszánt ellenség, — hűséges barát.
S tudja: mit ő még el nem érhetett,
eléri majd a győztes gyermekek.
Mind feljebb lépünk az idő fokán.
— Fiam mérnök. Mi lesz az unokám?
Erre gondol: az unoka mi lesz?
De erről még nem beszél senkinek,
csak álmait fűzi egyre tovább.
Dolgukat majd tudják az unokák.

.....
Árad a fény. Ágyamra süt a nap.
Felkelek, és forgatom tollamat
és úgy fogom, mint ki fűrőt kezel,
zúg a fűrő, a toll se vesztegel,
kemény a szó, de enged az anyag.
E percben tán ők is robbantanak,
fölsivít és sziklába mar a gép,
törik a szikla, kitépjük erét,
s a fal, amely gőgösen ellenállt,
még egyet bődül s megadja magát.
A bányában lent a bányász az úr,
s nem marad már többé fent sem alul, —
s ott is, itt is egy újabb munkanap...
formálhatom lassan a szavakat,
ragyog a szó és ragyog az arany,
feltündöklök büszkén, salaktalan,

s költő, bányász ismét munkába kezd.
Fejtjük a szót s a fényes érceket.
Fut a csille, tetézve megrakott,
így születnek szebb percek, szebb napok,
s szívünk, lelkünk gyönyörrel van teli —
vágunk is egy: mindig teremteni.

1951

IGAZSÁG

Igazság, te szüntelen menekülsz,
de a költő vakmerőn megragad,
s verseiben győztesen felragyog
aranyfátyladból egy örök darab.

1952

RAJTAD ÁLL

Ha törpe vagy, magasztald bár korod,
nagyságát te növelni nem fogod.
Légy óriás — s szól, ki nyomodba jő:
Nagy volt a kor, melynek szülöttje ő!

1951

VIDÁM SOROK

Megjártuk a hegyeket,
mind öreg és meredek,

mind öreg, de nem komor
s ki ma erre kóborol,

kedvéből bőven telik,
ezernégyszáz méterig.

Az is vidám, mit írok,
táncra kél a papiros,

táncoltatják a szelek
most születő versemet.

Táncol, röpköd minden ág.
cifrázzák a citerák,

a sok vén hegy is forog
s szakállába mosolyog.

Sinaia, 1951

BÍRÁLÓIMNAK

Már nem tudom, hogy ez hányadik versem,
nem tudja ezt senki közületek!
Ez jól van így: nem lehet értékelnem,
miről az elme megfélekedzett.

Nem érték az, amit úgy elhullattam,
amint szőrét veszíti el az eb.
Mindazt, ami létünkben halhatatlan,
erősíti a bölcs emlékezet.

Pár száz között van néhány költeményem,
melyeknek mélyén nem rejlik salak;
a többi lassan elmerül a mélyben,
e versekre súlyos hínár tapad.

Vigyázz tehát, hogy munkámból mi hat rád.
Vállalnom kell az egészet nekem,
de te Elvtárs, csak a jobbik részt használd.
Hibáimat előtted felfedem:

Suttogtam, mikor kiáltani kellett,
s hangoskodtam, mikor kár volt a szó,
de elfogtam olykor a helyes percet, —
kevés a kincs, sok rajta az adó!

Ragasztottam tündöklő lepkeszárnyat
sok versre, mely rossz volt, lényegtelen,
s hány verset, bár bennük eszmék csíráztak,
nem hevített költői szerelem.

Féltem, — de volt mindenkor bátorságom,
hogy eddzem és csiszoljam a szavam,
ez a szándék csaknem minden hibámon
átsugárzik: nem éltem céltalan.

S nem hazudtam, ezt rám fogni ne merjed!
De akadt perc, mely rútul becsapott,
hibám csupán, hogy én hittem e percnek
s tükröztem a hamis hangulatot.

Az ellenállók nevében beszéltem,
mikor a becsstelen hitleri had
hősködött még, és hódított kevélyen.
Az üldözötteknél leltem vigaszt.

Volt bennem hit, — bár volt reménytelenség,
de nem sirattam el csupán magam!
S győzni láttam már akkor is az eszmét,
mikor elhullt közülünk számtalan.

A veszélyt és a mélységet felmértem,
de tudtam, hogy sugárzik a magas:
Éltem én is véletek a sötétben —
napom ma már nekem is sugaras.

Kis gátaknál számtalanszor elestem,
de felkelni maradt mindig erőm,
nem voltam gyors, de nem voltam tán rest
sem.
Nem állok már lenn, s még nem a tetőn.

Küzdöttem, és küzdelmeim gyümölcse
az is, mi rothadt, s az is, ami ép.
Nem riaszt el senki, nyelvét rám öltve.
Két bírám van: Az I d ő és a N é p !

1951

MOSZKVÁBÓL SZÁLL A DAL

Hallgattam madarak
fütytyét a fák alatt,
s tünődtem: mért örülnek?
Mit ér a dal, a fütyty,
ahol mind keserűbb
élete fának, fünek?

Figyeltem furulyát,
az is, ki furulyált,
hallatta egész lelkét,
s míg lassan este lett,
bánatát a hegyek
visszhangzón visszaverték.

Bánatból sok jutott,
kántáltak koldusok
vén templomok tövében,
hamis volt s zord e dal,
sírt benne jajra jaj,
hogy megfagyott a vérem.

S hallhattam: kürt rivall,
rikolt a csatadal,
zajától minden rengett:
kínokkal volt tele,
kábított éneke
e rosszlelkű rendnek.

... De halld! e zene most
fenséges iramot
diktál izzó szívemnek,
értelem tölti meg,
rá hegyek és vizek,
százmilliók felelnek.

Szólt e dal régen is,
szólt néked s nekem is,
de nem jutott fülembe,
rejtőzve éltem én,
először száll felém
e dal öröme csengve.

Moszkvából száll a dal,
dicsőség, diadal
zeng bátor ütemében,
szép, mintha kél a nap,
szép, mint a madarak
füttye az első fényben.

Hatalmas, mint a föld,
erőt ad, új erőt,
mely dallamát sugallta,
élesztget, nem temet,
pezsdtí véremet
és harcra buzdít, harcra!

Bátorít hangsora,
munkások mosolya
biztatón fénylik benne,
s mélyében mosolyog
napfényes kolhozok
kalászos végtelenje.

Nevet s zúg, mint a Nép,
s hova e dal elért,
minden magába szívja.
Zengik a szabadok,
s ez van a hős rabok
bátor szívébe írva.

Fújjátok furulyák
nálunk is víg dalát,
versem e dalként zengjen!
Korbács itt nem suhog,
fogyjatok, koldusok!
Temetőnk szegényedjen!

Szovjet dal, drága dal,
szikrázó szárnyaddal
szánts minden tájon végig,
zengd a hőst, zengd a jót,
az élni akarók
örök szépséged értik.

1952

SZATÍRÁK

A gyáros

Gyanakszol rá?
Nincs már gyára!
Esküszik, hogy
„nem sajnálja“.

„Hű“ mihozzánk
és az elvhez,
tőkéseknek
nem kegyelmez.

Az osztályharc
átította:
mert „munkás“, — már
másfél napja.

A kulák

„Nesze pár hold!“
Így kínálgat.
Nem kell sok föld
a kuláknak.

Kellett máig
minden morzsa, —
ma pár holdat
terád sózna.

Gazdagodott
a terhedre,
most károdra
szegényedne.

A közömbös

Mikor hívta
annyi galád,
nem lett nyilas,
ő félreállt.

S most, hogy hívja
hazánk népe,
most hova áll?
Ismét félre!

S a semmiért
mindent várna,
zúgolódik:
hol a hála?

Öreg mágnás

Ezer hold volt
ősi jussa.
Mije maradt?
Egy bajuszka.

Pödörgeti,
büszke rája,
s van még neki
családfája.

Mint e vén fa,
ő is görbe.
Már kiszáradt.
Még nem tört le.

1952

TANÍTÁS

Ha megöltök ismét egy zsarnokot,
a helyét majd új zsarnok tölti be.
Hogy szabaddá legyen az elnyomott,
a zsarnokságot kell megölnie.

1952

ÉLETRE KÉL

Életre kél a tavaszi vetés,
burkai már a mélyben felrepedtek,
s pusztul és az idők szelébe vész,
mi gyökeret itt csak gyomként eresztett.

1952

IFJÚ MARAD

Vége van a hangos nyárnak.
A veszendőt ne sajnáljad:
aki vágyón fordul hátra,
nincsen annak ifjúsága,
de ki mindig újra vágyik,
ifjú marad mindhalálig.

1953

REPÜLŐGÉP

Felszállt a gép,
egyre emelkedett,
s nem voltam még
Hazám ily egy veled! —
Nem néztem föl.
Nem néztem a Napot;
mohó szemem
zöld erdőkre csapott.
Az égi táj
nem forrt eggyé velem,
csak azt néztem:
mi fénylik o d a l e n n?
S megéreztem:
az ember szárnyra kap,
s felhők közt is
a föld fia marad.
Nem a testünk,
a c é l u n k köt ide.
E földön túl
nem vágyunk semmire.

1953

GYŐZHETETLEN ÉLET

Nyúlhat felém a halál
telhetetlen jobbja:
eltaszítom csontkezét
nyíltan, undorodva.

Barátjává nem tehet,
nem békülök véle,
nem hiszem, hogy felemel,
s nem is nyomhat térdre.

Mit belőle ismerek,
csak ellene lázít,
(látom, hogy a népem is
ellene csatázik!)

s kiben a sír undora
mérhetetlen mély lett,
oldaladon esik el,
győzedelmes élet!

1953. december 20.

IGAZ SZERELEM

Mikor megláttad, kedves, a Napot,
vörös fényben izzón szikrázhatott,
s úgy szikrázott, ahogyan soha még:
tizenkilenc ősze fénylett föléd,
vonultak a lángrózsás seregek,
„Kisproletár“ — apád így nevezett.

Apád szolga volt, és anyád cseléd,
de nem szívtad a rabság szellemét
mégsem magadba, sőt intőd maradt,
hogy le ne süllyedj, hogy fenntartsd magad.

Kéveköttő a hűséges anya,
s kalász a ház nagyja és apraja.
S Te mily korán elvesztetted anyád!
Szegényedett és széthullt a család.

Szertefoszlott a meghitt kötelék,
de szívós dac oltódott tebeléd,
nem feledted bátyád nevét soha:
úgy esett el mint vöröskatona.

Megtanultad, hogy mi az éhezés
és mi a tél annak, ki didereg,
kendőd se volt, s a kenyered kevés —
s már így csúfoltak: „Lelences gyerek.“

Felnőttél és elhagytad a falut,
de tovább is tövises volt az út,
az életed veszélyes volt, sivár,
mint negyvenegyben a csepeli gyár.
Lázítottál, mert kevés volt a bér.

Mint férges fa, a fásizmus kidőlt,
s nőni kezdtek lassan az építők.
Megnyílt az út, mert láttad, hogy szabad:
nem bántad, ha szúrja is talpadat.
Mikor minden bitang odúba bújt,
Te kint jártál, — a nép felszabadult! —
s akinek más rettegte fegyverét,
a szovjet hős cipőt dobott feléd,
tovább nyargalt, láttad, hogy integet —
s szívükbe zárták a cipőtlenek.

Így szült az ősz másodszor is tavaszt,
és téged is újjászült ez a nap,
— tizenkilenc és negyvennégy között —
huszonöt év küldött reád ködöt,
s most egyszerre látni kezdte szemed,
miben szíved sejtve reménykedett.

S mert láttad, hogy beszélned már szabad,
megeredt, szinte kiáradt szavad,
szárnyalt, sújtott, a szívekbe talált,
utánad nyúlt s kézen fogott a párt.

A párt téged, s később Te engemet,
s mert kettőnket egy közös cél vezet:
kezed kezemben sohasem lazul.
Megyünk együtt elválhatatlanul.

Virágosan cirógat most az ág.
Te lopkodtad a fák száraz gallyát?
Versenyre hívsz, nehéz futnom veled,
akit puskás erdőőr kergetett.

S ki feléd lép, éberem fogadod.
— Az üldözés benned nyomot hagyott, —
ki cipőtlen annyi utat bejárt,
nem feledi többé a viperát.

Nagy vagy?
Nem fog megcsalni szerelem.
Mint a mező, csak olyan vagy nekem.
Szép vagy?
Virág másként hordja fejét.
Egyszerű vagy s termékeny, mint a rét.

Jó vagy?
Mi a földből nőtt, az a jó,
s Te félig sem vagy az égből való.

Hős vagy?
Aki vakmerő, az a hős?
Te nem vagy az, csak elszánt és erős.

Milyen vagy hát?
Oldjuk meg a csomót:
olyan, mint a dolgozó milliók.

Úgy szeretlek — ezt kedvesem, tudod, —
ahogy gyűlölök minden hazugot...
S mért szeretlek? Mert benned érzem,
mit úgy hívunk egy szóval: a j e l e n.

1953

VESZEDELEMBEN

Megzörren a faág.
Felveti fejét
s kutatja a szarvas:
hol a menedék?

A felvert oroszlán
szétnéz komoran,
s halálra sebzetten
vesztébe rohan.

Fagy már éjjelente,
a légy veszte ez.
De ő nem menekül,
s nem félelmetes.

Megköpte utolszor
még a kenyere, —
minden élőködő
holtig szemtelen.

1953

SZÁZÉVES EZ A FA

Százéves ez a fa,
mely alatt most állok.
Millió napsütést,
ezer vihart látott.

Napfény tikkasztotta,
vihar megcibálta,
s ha egy ága letört,
nőtt két újabb ága.

Ma is van még új ág,
s van új levél rajta.
„Százesztendőös tölgy“ — de
mégis fiatal fa!

1953

CSAK EGY IGAZ VERSÉRT ÉLEK

Mit vállalok?
Bárki vállal,
nem teszek új
fogadalmat,

mert emlékszem
én még egyre,
s köt az egész
életemre.

Nagyon régen,
nagyon halkán
én már egyszer
megfogadtam,

hogy a népet,
azt szolgálom,
holtomig tart
vállalásom,

csak egy igaz
versért élek —
és az több lesz,
mint ígéret.

1953 v. 1954

PARITTYA

*Röpködnek míg odavágok
körülottem a forgácsok.
Összegyűjtöm őket — hátha
széthordjállok tűzgyűjtásra.*

A hangoskodó

Felkerült, s máris fenyeget.
Mit gondoljak felőle?
Ki hangos, könnyen bereked —
és hangtalanul dől le.

Az irigykedő

Azon töprengsz, hogy lennél óriás?
Elárulom, csak egy mód volna erre:
ha lebukna, kinek alatta állsz —
s a káröröm a magasba emelne.

Az öntelt

Nem dicsérhetem oly nagyon,
hogy kicsinylőn ne mosolyogna,
s őszintén sem bírálhatom:
menten mártírrá magasodna.

Színvallás

Hogy öntelt és törtető — másról írtam;
s benned forr mégis ellenem harag.
Öntelt vagy és törtető?
Látom, így van!
Mily ostobán elárultad magad!

Álljon szobrod...

Kitapsoltak a függöny elé kétszer,
s te ennyivel örökre megelégszel.
Álljon szobrod — javaslom — itt e téren:
hisz oly nagy vagy az igénytelenségben.

Majmok

A majom, ki dorongot ragadott,
emberré vált évmilliók alatt,
de emberből — erre vigyázzatok —
majommá tesz egy ferde pillanat.

Felelj

„Az elsők közt jelentkezem,
ha az idő tettekre szólít!“
Ez még kevés. Felelj nekem:
kitartasz-e az utolsóig?

Ha jó munkád...

Nem ölhet az igaztalan bíráló,
ha jó munkád koszorút érdemel.
S fércmunkára a fény hiába árad:
álnagyságot az idő elseper.

Parittyá

A Nap fénye
ablakomhoz ért,
s az üvegen
fölfénylett az ég.

De parittyát
fogott egy gyerek...
— s nem törte be,
csak az üveget.

Hogyan viselhetném

Inget váltok — s közben
agyamon átlobban,
hogy életet én még
soha nem váltottam,
s bennem ez a kérdés
mind izzóbbá válik:
hogyan viselhetném
tisztán mindhalálig?!

1954

FELELŐSSÉG

Mélyben élnek az édesgyökerek,
s a féreg is a mélyben tekereg.
Egyik áldott, a másik átkozott.
S ki félrevág...

Mégis kapát fogok!

1954

KI VOLTAM?

Kíváncsian kérded, ki voltam
és hogy belőlem most mi lett?
Láttam magam nagynak a porban,
s éreztem fönt is kicsinek.

1954

KOLOZSVÁRI SÉTA

1

Most fordul a mi tavaszunk nyárba,
s a gesztenye szirmait hullatja.
Szánakozva nézek fel a fára —
büszkén áll ő: érik már a magva.

2

Ázott a föld, át is ázott mélyen, —
sétálok én, akármilyen sár van,
s gyönyörködöm itt a sétatéren
egy madárláb csillagos nyomában.

3

A várost már magam mögött hagytam,
emel az út, s kis köddel beszőve
kápráztatón kinyílik alattam
erdők, mezők színes legyezője.

4

Helyben áll, de mégsem mozdulatlan
egy fája sem ennek az erdőnek.
Lombjuk zöldell a tavaszi napban,
s hol születtek, magasba ott nőnek.

5

A Kis-Szamos sötétsárgán csörtet,
mi tagadás, borzongat a mélye,
de futása fokozza erőmet:
vesztenék, ha versenyeznék véle?

6

Fölvázoltam a füzet lapjára
ezt a tájat. Arasznyi a méret, —
a fecskének nagyobb-e a szárnya,
véle mégis hány eget felmérhet?

1954

GYÖNGE
A TE ERŐD

Lombjai
sötétek,
ritkán hajt
új ágat,
de azért
rá ne fogd:
„Ez a fa
kiszáradt!“
Ép még a
gyökere,
egyenes
a törzse, —
gyöngé a
te erőd
ahhoz, hogy
kidöntse.

1954

ADÓSSÁG

Amióta nincsen bajom,
van gondom azóta:
napról napra többel vagyok
népemnek adósa!

1954

EGY NÁCI TÁBORNOK

Barbárok bizalmasa volt,
kik rég pokolra mentek,
majd baráti börtönben ült,
s rémtetteken merengett.
S most, hol hóhér hazára lel
s a hős hontalan senyved:
ott írja emlékiratát, —
e halhatatlan szennyet.

1954

BEÖLTÖZTEK

Egyenruhát viselnek a zöld erdők,
s a zöld rétek is új egyenruhát.
Beöltöztek, mivel a tavasz eljött,
csak egy „civil”: a zörgő, száraz ág.

1954

FIRTATOD

Firtatod, hogy melyik fa a nagyobb.
Tölgyek, fenyők egyként hatalmasok.
De hozzájuk nem mérheted magad:
fájdalom, csak bölongó fűzfa vagy...!

1954 v. 1953

EGY A BAJ

Jól forgatod
vitánkban, meglehet,
csak egy a baj:
szennyes a fegyvered.

1954 v. 1953

A HEGY ÉS A TÓ

Kicsinyled a mi hegyünket
a lábánál állva.
Zászlódat már hányszor tűzted
legkisebb csúcsára?

Gúnyolod a mi tavunkat:
„A zsebembe férne!“
Akkor kérkedj, ha átúszad —
s nem nyelt el a mélye.

1953 v. 1954

PERCEK ÉS SZÁZADOK

Azt súgja ez a fa:
Élt egy évszázadot.
Visszasúgom: Nékem
egy perc többet adott!

1954 v. 1955

VARJAK

A fák felett dermedten áll a hold,
a fagyos tél közelről fenyeget.
A varjak már ellepték a fasort, —
átélnék ők akár ötszáz telet.
A fák ága terhüktől meghajolt.
Kihűlt a táj, — de mellem még meleg.
Ám egyszer majd kiüt a hullafolt
a testemen.

Nem értem, hogy lehet,
hogy a varjak megérvék azt a kort,
melyért én küzdök és én szenvedek.

1954 v. 1955

SEMMITTEVŐ

Ő alkot, s száz hibája van,
neked egyetlenegy:
hogy nálad a föld kerekén
nem akad tétlenebb.
Neki megbocsátja a nép
hibák egész sorát,
de annak, aki mit se tesz,
soha meg nem bocsát!

1954 v. 1955

NEM TÖRPÍT

Te dombon állsz,
de mégsem vagy nagyobb,
s kisebb mint te
a völgyben sem vagyok.
Felnőttem én,
s nem törpít engemet,
ki percekre
fölém emelkedett!

1954 v. 1955

JÓ VERS

Felszökkenő csillag.—
s hulló csillag fénye.
Nyomán egy világ kél,
vagy egy világ ég le.
Magas, mint a mennybolt,
és mély, mint a tenger:
egyetlen során egy
évezred mereng el.

1954 v. 1955

LEVÉLHANG

Remegni kezdek,
— szél jár a tájon —
a leveleknek
hangján kiáltom:
Jaj, minden gallynál
gyengébbre nőtem, —
s fa is kidőlt már
nem egy előttem!

1955

MÉLYSÉGEK FELETT

Ókori emlék

I

Mily magas a szenvedés emléke,
a száműzött Ovidius szobra!
Boldogságom mindennel felérne,—
ha örömünk fölé-magasodna.

II

Parányi kancsó,
kíváncsin nézem:
ismerős itt az
üvegszekrényben.
Úgy tűnik, ittam
belőle nemrég.
Alatta ez áll:
ókori emlék.

III

Egy közös síremlék.
Két gyermek emléke.
Csak egyetlen sor van
e sírkőre vésve.
A szülők e köre
csak ennyit vésettek:
„Elvették... Bocsánat
nincs az isteneknek!“

IV

Róma!
Szemünk itten
nagyságodba kószol.
Emlékezzen ránk itt
éppígy az utókor!

A tenger

V

Oly messzi van, soha el nem éred,
mi közről integet feléd,
s oly közel van, hogy perelhet véled
szerelmed, a pazar messzeség.

VI

Ezt a földet hajdan a tenger csókolta,
s ha ő egyszer ide újra visszatérne,
be szép nap virradna e magános tóra,
az ő ittfelajtott csöndes gyermekére.

VII

A tenger egészen
elsötétedett.
Körülöttem — érzem —
az éj megremeg.
Féltékenység bántja
a fekete éjt —
mert a tenger nála
százszor feketébb.

VIII

Csalódsz, ha a hullámnak hiszel:
sosem tudod, mit hoz, mit visz el...

IX

Lechapott a sirály
a zúgó tengerre.
Habfehér a szárnya,
feketével szegve.

Nincsen most a vízben
veszendőbb a halnál.
... Halál gondolata,
nehogy megzavarjál!

X

A tengernél halni!
Ez volt végső vágya.
Most felnéz a tenger
a költő szobrára,
s hullámai felett,
mint az örök pára,
úgy leng Eminescu
halhatatlansága.

XI

Mikor a nap fényét
az este kioltja,
kigyúl a kikötő
világító tornya.
Kell is itt az éjben
ez a kemény őrszem —
mivel a sötétség
mindig felelőtlen.

XII

Van ereje,
van a szelíd szónak.
A tenger is erről tesz hitet:
a szél halkan,
nagyon halkan szólt csak —
s lám, a nagy víz háborogni kezd.

XIII

Háborog a tenger,
hullámra hullám csap,
híreket küldözget
hullámmal hullámnak.
Hallgatom hangjait:
vajon mit izenget?
... Tán azt, hogy a nagyság
soha nem pihenhet.

Hajók

XIV

Jön a hajó.
Mért szorongok érte?
Nem ismerem
idegen nevét se.

Mégis olyan,
ha befut a révbe,
mint egy remény
beteljesülése.

XV

Jártam én is, mint a tengerészek,
mérhetetlen mélységek felett.
Vihar dobált, zúgó szél is tépett,
megismertem messzeségeket.
Nem csoda hát, ha most véle érzek
s úgy köszöntöm, hazám, kék eged,
mint a matróz, a te tengerészed,
ki nagy útról hazaérkezett.

Konstanca, 1955. október

SZABADJÁRA

Ha jogtalan,
fojtsd el a haragod.
De ha jogos,
legyen minél nagyobb.
Szabadjára
tombolhat e harag:
villámai
életben tartanak.

1955

HAZA

Hazámnak eddig csak
néhány táját láttam,
mégis eldicsekszem:
Milyen szép hazám van!
Hátha még láthatnék
többet is belőle,
szerelmem iránta
mekkorára nőne!

1955

NE ŐT SZÁNJAD

Kemény sors vár a kopár fára,
melynek ágát dühöngve rázza
a decemberi fergeteg.
És mégse az ő sorsát szánpjad,
szánd inkább azt, melyet a nyárnak
pompájában kidöntenek!

1955

HA MÁSKÉNT FORDUL

„Ha másképpen fordul...“
Hitvány eszed hol jár?
Poroszok csizmáján por és hamu volnál.

1955

SZÖKŐ ÁRNYÉK

Kemény szél fúj,
jobbra-balra
hajlik a nád.
Ki bujkál itt,
miféle árny
rejt magát?

Aki bujkál,
ádáz idők
szökő árnya, —
nádiveréb
kiáltoz csak
őutána.

S menedéket
ott sem lel ő,
hol még nád van,
elmerül a
feketedő
ingoványban.

1955

MIT TENNÉL?

Vízbe fojtanád, ki orvul
az utunkba áll!
S ha fuldoklik egy barátunk,
vízbe ugranál?

1955

CIRKUSZ

Körhinta

Leng a hinta,
lebeg föl-le,
meglazulva,
megfeszülve,
lány és legény
kedvet kapnak,
sikongatnak,
kurjongatnak,
csattog a lánc,
szoknya röpköd,
az öröm úgy
fölvöröslött,
mint a pipacs
a tág réten, —
milyen öröm,
hogy még értem!

Légtornász

Dobpergés. Belép a
cirkusz porondjára.
Az életét teszi
kedvünkért kockára.

Minden mell elszorul:
„Jaj, lebukik egyszer...!”
S mosolyog — mivel hát
magabiztos mester.
A szemünk rámered,
— a zenekar néma —
véle készülünk a
„salto mortaléra”.
Véle, ki életét
kockára vetette,
hogy az erejével
szívünket megeddze,
s egyre bizonyítsa
előttem s előtted:
egyetlen élet is
száz halált legyőzhet!

Bohóc

Bámulod a mókát
s a mókás bohócot,
játékból pofozzák,
játékból kap csókot,
játékból vigyorog,
játékból hull könnye, —
a játék nagy dolog:
az tanít örömré.

Kötél

Szabadulni tőle,
csak kevés lelt módot.
Kínokból fonták és
kínokra fonódott,
dörzsölt már véresre
derekat és vállat,
rángattak rabszolgák
véle rabszolgákat;
volt gyilkosság bére
s az árulás ára,
s hurkolta már gyilkos
ártatlan nyakára. —
S most itt leng a kötél,
remeg megfeszítve,
szolgálja a táncost
— ez egyetlen tisztje —
szolgálja, ki sorsát
hozzá úgy kötötte,
mint ki a kötélnek
ura lett örökre.

Késdobáló

Hóna alatt hosszú,
keményszavú kések.
Ezeket dobálja —
és egyre merészebb.

Vakmerő a játék,
bizony „nem megy babra“!
Szemben egy ifjú nő
feszülő alakja,
a szeme se rebben,
mosolyogva állja,
míg köré szegződik
a kések rámája.
És minden kés hegyes —
s egy se röppen félre.
Nem téved a „zsonglőr“ —
ilyen költő kéne!

1955

ELVÁROM

Igen, én is az igazságért életem,
de egyszer mégis eljön az a nap,
mikor elvárom, hogy áltassanak:
Mért közölnék, ha közeleg a végem?!

1955

HA NEM ÉRZED

Nyár, vagy ősz van? A fákat fürkészed,
szaglászod a hulló levelet.
... Félek, ha az elmúlást nem érzed,
azt sem látod, ami született!

1955

NEM FÁRAD

Ez az út egyenest
kinyargal a nyárból.
Száll a lomb, mit a szél
magához nyalából.
Nem mozdul a fásor,
sorsa, hogy itt álljon,
s nem fárad a tavaszt
bevárni fél lábon.

1956

MINEK MOSDATJA

Megmossa
az eső
az utat,
a fákat.
Mossa csak,
a falvak
így lesznek
tisztábbak.
Mossa a
várost is,
az is ér
valamit, —
de minek
mosdatja
a forrás
habjait?

1956

VESSZŐ

Lenyesték az ágat,
vessző lett belőle,
s nincs, ami mutatná,
hogy a fáról tört le,
mert a vessző üt, ver,
vakon meghajolva, —
szelíd származását
százszor megcsúfolja.

1956

ÁLLATMESÉK

A méhek

Hasonlóak a méhek s a darazsak,
de őket azért össze sose téveszd.
A darázsraj mindig rabló marad,
s a méheknél nincs sehol sem
serényebb.

A birka

Béget a birka, béget ő,
ha bántják, akkor is béget.
Békén béget, hol fű se nő,
béget ő az ollónak, késnek,
s hangja biztosan tör elő,
ha érzi is a biztos véget.
... Így végzi, kiben nincs erő,
ne kívánj ilyen békességet!

A nyúl

A nyúl fél, remeg szüntelen...
de hogy a fák kérgeit rágja,
s a káposztában kárt tegyen,
ehhez elég a bátorsága.

1956

JÉGTÖRŐ

Hókucsmás ház
áll mogorván,
fagyos arccal
néz feléd.
Ereszén, mint
szürke ormány,
földig-nyúlón
lóg a jég.
A csatorna
nem náthás még.
de jégorra
majd csepeg!
Nagyot tüsszent
ez a játék, —
s elrebbenti
a telet.

1956

KÖNYV ÉS KENYÉR

Kalásszá szépült, mit
századok vetettek,
mesterek művei
dús búzakeresztek.
Kítárul előttük
agyam szorgos malma,
s gondolat születik:
kenyér az asztalra.

1956

MINDEN NÉPHEZ BESZÉLEK

Hallják bátor barátok
és értik is szavam,
de mit a hangom átfog,
mégsem határtalan.
Minden néphez beszélek,
s nem hall még mennyi nép,
kik tán úgy értenének,
mint soha senki még.

1956

NEM ROVOM FEL

Heteken át
hörgött mellem,
négy fal közé
voltam zárva,
s alattomban
kint a kertben
kivirágzott
a fa ága.

Fekhetnék még
most is ágyban,
fekhetnék én
lent a földben,
így ragyogna
ahány ág van,
nem gyászolnák,
hogy letörtem.

Én meg hányat
simogattam,
védelmeztem
mennyi ágat...

Hálátlanok:
Haragudjam,
hogy vélem ily
furcsán bánnak?

Nem rovom fel,
szeressék csak
ami nekik
drágább nálam, —
míg van virág,
— mi reményt ad:—
nem is hiszek
a halálban.

1956

ŐSZ HAJJAL HOLDFÉNYBEN

Június
oda már,
kurtulnak
a napok.
Elfogyó
fényükért
kárpótlást
hol kapok?
Annak, ki
fiatal,
fényes a
hosszú éj, —
de ősz fej
ragyogást
holdfénytől
nem remél.

1956

CSUPA TITOK

I

Aranypálcás
karvezető
lett a Nap.
Intésére
bevágnak a
madarak.
S mire zendít
e sok tüzes
térzenész?
Ismerős dal:
A tavaszi
ébredés.

II

Hogyha reggel
a rét tükre
nem ragyog,
mondd hanyagnak
miatta a
harmatot.

De ha este
a rét fénye
nem erős,—
ezért már a
Jánosbogár
felelős.

III

Csillagpettyes,
virágfodros
nyári éj.
Huhogástól
ilyen éjben
nincs ki fél.
Mégis árt ám,
hogyha huhog
a bagoly;
mert egy percet
e szép éjből
elrabol.

IV

Csupa titok
ez a patak,
szóltam én.
Zsupsz! a palló
leszakadt a
közepén.

E víz titkát
ismerem már
s átadom:
ki belehull,
nem ússza meg
szárazon.

V

Míg a folyó
medret ás a
tengerig,
erdeinknek
beszédével
megtelik.
S bárhová ér,
nem felejtí,
hol eredt:
tengerként is
úgy zúg, mint a
rengeteg.

VI

Kifoghatnék
én is kövér
halakat.
De a hálóm
alighanem
kiszakadt.

Ezért aztán
bármily mélyre
merítem,
nincs benne hal,
nincsen benne
semmi sem.

VII

Ha dicsekszel,
hogy ismered
ezt a fát,
felelj: törzsén
hány esztendő
ez az ág?
S a nagy ágán
himbálózva
hány gally él?
S hányat rezdül
rajta egy-egy
falevél?

VIII

Szél sodorná,
elragadná
ezt a fát.
Hajlítgatja
lánynos, karcsú
derekát.

Bolondos szél
kedves fánkat
ki ne törd,
nem mozdulhat,
hozzánk köti
ez a föld!

IX

Mit lármáztok,
szedte-vedte
verebek?!
Pár morzsánál
nem láttok ti
egyebet?
Ha láttok is,
mind morzsányi
kis dolog.
S kicsiségért
minek ilyen
nagy torok?!

X

A távolból
olyannak tűnt,
mint a sas.
Szívem elállt:
merre szárnyal,
kire csap?

Felém repül,
de most már nem
szepegek:
hogy is néztem
sasnak ezt a
verebet?!

1956

TANULGATOM

Tudom, mire a szenvedés tanít,
s tanulgatom az öröm hangjait.

1956

VÁLASZ

„Nagy időket éltem,
de semmi se tört le!“
— Ettől még, úgy vélem,
maradhattál törpe...

1956

NEM REMEGEK

Karomban és szívemben erőt érzek,
s nem remegek, ha rám köszönt az ősz,
de hogy súlyát egy lehulló levélnek
ne érezzem, nem vagyok oly erős...!

1956

MEGTELTEK VIRÁGGAL

Megteltek hirtelen
virággal a hársak.
Szerelmet vallok most
az egész határnak.
S a hársak ágait
nem köti szemérem:
rám borul a lombjuk
szőkén és fehéren.

1956

SZIVEMBEN ŐRIZTEM

Eljött, mit annyira
vártam.
Meleg szél fújdogál
lágyan.
Oly könnyű, nincs is tán
súlya,
s jobb idő nótáját
fújja.
Ez a dal, ez az én
nótám,
hiába hullott a
hó rám.
Hiába mart a fagy
kékre,
ez a dal ezt is túl-
élte.
Szívemben őriztem
mindig,
hozzám csak ez a dal
illik.
Eljött, mit sokáig
vártam:
bármi volt, bármi lesz,
nyár van.

Nem tartom hangomat
féken, —
hiszen az én Napom
ég fenn!

1956

ŐSZ

Nincs az ősznél,
nincs ügyetlenebb,
elpotyogtat
minden levelet.

1956

MEMENTO

Biztonságban élsz még,
egykori barátom, —
de hogyan fekszel majd
a halálos ágyon?
Félek, nem ér nálad
senki szörnyűbb véget!
... Nyugodt halált nem ad
csak nyugtalan élet.

1956

ELFUT EZ IS

Az ujjam éppúgy hajlik hátra,
mint apámé, csak ez a jel
kettőnk közös tulajdonsága, —
s a különbség köztünk ezer.

Az ő haragja vak harag volt,
s tévedt sereg a tábora.
Ő még követte a harangszót,
engem más hang hív máshova.

Ki tagadná? másképpen élek,
de másképpen érek-e véget,
mint ők értek, az öregek?

Elfut ez is, ez a más élet,
mit oly göggel vallok enyémnek, —
s a változatlan közeleg.

1956

TÉL

Felöltözhet fehérbe,
nem csap be a szemérme.
Kacérkodhat is velem,
lehet félig meztelen,
felrakhatja ékszerét,
villoghat mellén a jég,
sikolthatja, hogy szeret,
soha meg nem veszteget.
Akkor sem, ha csókot ad:
másnak őrzöm csókomat.
S karjában, ha átfogott,
ott is másra gondolok.

1957

KOPONYA

Babérokkal ékes
koszorú fon át,
ha késve is, minden
méltó koponyát.
Arasznyi terében
egy világ forog,
lehet kíméletlen,
és lehet konok;
még akkor is gyűjthat
jelt adó tüzet,
mikor megszállotta
már az örület,
múlhatatlan műve
mélybe nem merül,
ha a fej le is hull
érdemtelenül.

1957

FORRADALOM

Forrása rég fakadt,
s én mégis tagadom,
hogy van fiatalabb,
mint a forradalom!

1957

VARJÚ-HANG

Csípős fagy lepte meg
az éjjel a tájat,
az ég is didereg,
a folyók is fáznak,
s míg titkolja minden,
hogy megnőtt a gondja,
mit nyer vele, mit nem,
a varjú kimondja.

1957

SZEPTEMBERI SZÉLBEN

1. Őszi jel

Alig érintette
a szellő a fát,
csak egy falevelet
ejtett el az ág,
de ez az egy levél
úgy hull lefele,
mintha a mindenség
zuhanna vele.

2. Vetélkedés

Most már látom,
különb a fa nálam,
vetélkednem
véle hasztalan,
a hajamban
ahány ezüst szál van,
néki annyi
fürtje már arany.

3. Lombhullásban

A szél az ágakat
szüntelenül rázza,
lepereg a fákról
a levelek száza,
s mert a lombhullásban
egy levél sem árva,
azért ilyen könnyű
mindnek a halála.

4. Kétféle sors

Ha a lombok
a fáról leválnak,
azért ugyan
egy ág le nem szárad,
új lombot hajt
a fa nemsokára —
de a lomb már
nem talál új fára.

5. Csak a sötét hallgat

Megzörren a levél,
amikor lehull,
zörög az egész táj
vigasztalanul,
csak a sötét hallgat
boldogan tovább,
meglelte az őszben
igaz otthonát.

6. *Őszi nap*

Nem láttam a Napot
soha még gyengébbnek.
az ég meredekén
rogyadozva lépked,
úgy vonszolja magát
s arca olyan sárga,
mintha minden éjjel
a halállal hálna.

7. *Fenyőekkel*

Ki tanúja lettem
annyi lombhullásnak,
szívemből szánom a
lombhullató fákat,
de többre becsülöm
náluk a fenyőket,
kik ellentmondanak
zöldjükkel az ősznek.

1957

ASZKÉZIS

Cifra lombruháját
a fá levetette,
meztelen hajlong az
éjhez feketedve,
s korbáccsá lett ága,
amellyel csapkodva,
mint őrült vezeklő
magát ostorozza.

1957

ALÁZAT

Nem repül a sasnál
madár magasabban,
a rigó a füttyben
felülmúlhatatlan,
de van miben első
a szürke veréb lett,
nincs, ki jobban örül
nála a kevésnek.

1957

FADÖNTŐK

Kibírtam ezer
förfögetet.
Minden fát egyszer
kidöntenek,
de az, ha büszkén
zuhan a fa,
a nagyság legszebb
pillanata.

1957

EGY ÉG ALATT

Ő a tájat őrzi,
őt meg a táj őrre,
s egy szél, egy tél támad
mindig mindkettőre,
embernek és fának
közös itt a sorsa:
védeni a végest,
mintha örök volna.

1957

KÖZTETEK ÉLEK

Kortársaim,
köztetek éltem,
s kihez szóltam,
nem ismert mégsem.
Ki voltam én?
Ember egészen,
igazolja
sok tévedésem.

1957

LETÉPTE AZ ORKÁN

Letépte az orkán
a házfedelet.
Hulltak reánk jócskán
üvegcserepek.
A feldúlt utakra
zuhantak a fák,
mivel egy sem adta
a szélnek magát;
de ép bőrrel bújt ki
a bajok alól,
mit könnyű elfűjni,
a szemét s a por.

1957

IFJÚSÁG ÉS MŰVÉSZET

Versenyeznek
a fiatal színészek.
Itélkezõn
róluk nem szólhatok.
Ha összefog
ifjúság és mŰvészet,
nem érzek mást,
csupán hódolatot.

1957

VÍZCSEPP

Szélvihar nem üvölt,
egy villám se csattan,
nem rendült meg a föld
az éjjel alattam,
iszonyúbb ezeknél,
hogy egy vízcsepp csepeg,
kopog,
kopog,
kopog,
mint a kísértetek.

1957

PORSZEMEK

1. Kánikula

Megint elájul a táj,
hever elomolva,
s újra az esőre vár,
hogy őt fellocsolja.

2. Meglátod

Feszül az ég kékje,
feszül szakadatlan,
meglátod a semmit,
ha majd szertepattan,

3. A kavics

A kavics felpattan
minden apróságra,
s épp e mozdulatban
látszik aprósága.

4. A szellő

Úgy csacsog a szellő,
mint a csacska gyermek,
a szavára mégis
felnőtt fák figyelnek.

5. Porszemek

Hentereg a széllel
a porszemek száza,
de azért egyetlen
porszem sem parázna.

6. Nap és Hold

Ha a holdkeltekor
a Nap meg nem halna,
ugyan hova lenne
a holdfény hatalma?

7. Hívatlan vendég

Csönd támad. Merevség.
A fák összenéznek:
ki hívta az őszet, e
rosszhírű vendéget?!

8. *Őszi eső*

Az őszi betegség
rátört a vidékre.
Hull az eső, az ég
hideg verítéke.

9. *Őszi riadalom*

Féltében a fecske
felrepült a fénybe,
a sárban topogna
ő is, ha nem félne.

10. *Síri füvek*

Vajon a sírokon
születő fűsarjak
a többi füveknél
hamarább meghalnak?

11. *Megvetés*

A halál szememben
még akkor se nőne,
ha csak azt ölné meg,
ki nem fut előle.

12. Búcsú nélkül

Én magam is láttam,
elszállt minden fecske,
s mi fájhat butábban?
... Nem köszönt el egy se.

13. Furcsa verseny

Furcsán versenyeznek
a hulló levelek:
köztük az utolsó
győzedelmeskedett.

14. Mentés

Tücsköt és bogarat
mennyit megmentettem, —
s mennyi minden maradt
mégis menthetetlen...

15. Hóban

Fittyet hánynak a fák
a hónap, a fagynak,
s túl is élik baját,
ha csak ki nem fagynak...

16. Befagyott tó

Szabad megpihened
a befagyott tónál.
Szólhatnál is véle,
hogyha néma volnál.

17. Akinek szárnya van

Akinek szárnya van,
boldog, mert elszállhat,
de ki gyökeret vert,
nem kívánhat szárnyat.

1957—1958

ÖNZÉS

El akarnak
venni tőlem.
Védelmezlek
örjögően.
Enyém lettél,
s át nem adlak,
sem másnak, — sem
önmagadnak.

1958

INTÉS

Ma még könnyen serkenthettél szavakra,
de holnap már hiába kérdezzesz Te!
Oly nagyvá nő a halottak alakja,
hogy nem méltat senkit sem feleletre.

1958

HÚSÉG

Sok barátom tőlem elkalandoz?
Hú leszek hát épp ezért magamhoz!

1959

HAVAS TETŐN

Kékebb az ég, a tavasz közeleg, —
de örülni tudhat-e a tavasznak
a hegy, ki a magasba dermedett
s kit a felhők örökre behavasztak?

1959

MORZSA

Ne várjatok
többet tőlem,
kis erőmből
adtam bőven,
s akad abban,
amit adtam,
egy morzsányi
halhatatlan.

1959

ŐSZI REMÉNY

Lombtalanul hosszabbak az ágak,
és mintha mind utánad nyúlnának.
Tartásom tán egyenesebb volna,
ha minden ág énbelém karolna.

1959

AVARBAN

Boldog, aki holt avarba gázol,
mert az ilyen sokat hisz magáról.
De ki érzi, hogy már el van veszve,
sose lép a hulló levelekre.

1959

FELISMERÉS

Nyaram elszállt, lombtalan már a fám.
Lenéznek, kik felbámultak reám.

Ma sincs oly kéz, mely ágamig felér,
de engem már földhöz vágott a szél.

S csak most érzem, mily parányi vagyok,
s mily óriás minden, mit itt hagyok.

1959

KI ELMONDHATJA

Hamar lehullnak a falevelek.
Nem éri meg egyik sem a telet —
s ki elmondhatja, hogy látott havat,
boldogabb-e vagy boldogtalanabb?

1959

FÁRADNI LÁTHATOTT

Fáradni
láthatott
egy egész
félszázad.
Behordom
immáron
a rétről
szénámat.
Nyomomban
az este,
de árnya
nem ér el, —
előtte
ballagok
megrakott
szekérrel.

1959

PÉLDA

Nagy erő rejtőzik
minden falevélben.
Le tudnak hullani
mindannyian szépen.
Kit az elmúlásnak
útján megelőztek,
példát vehet róluk,
mint legyen erősebb.

1960

LEVÉLSORS

Ismerem a sorsom,
a lombok meghalnak,
nem is várok mástól
kegyelmet, oltalmat,
de a fa, akit én,
csak én díszítettem,
lehet-e, hogy ő is
a szélnek eressen?

1960

ÖNISMERET

Mit kívánnak az erdő fenyői?
Kérdőn nézek egy sokéves fára:
nem törekszik magasabbra nőni —
így is elég hosszú már az árnya.

1961

GROTESZK ARS POETICA

Ha lassítok, a munkámmal elkésem,
sietve meg elbukom semmiségen,
a középút meg túl széles nekem —
ezért baktatok és bukfeneczem.

1961

NINCS MERÉSZEBB

A tél könnyen visszatérhet,
mégis bimbóznak a fák,
nincs a bimbónál merészebb:
ő a fán az ifjúság.

1961

ÁPRILIS

A gyümölcsfák virággal fogadták
mindenütt a visszatért telet,
de csokrukat neki át nem adták;
eléje csak holt szirom pereg.

1961

ÖNZETLEN ÖRÖM

Melengetni minket a Nap rest még,
de arca már felhőtlen ragyog,
s örülünk, hogy megjöttek a fecskék —
bár nem hoztak semmi csomagot.

1961

LESZ AZÉRT LOMB

Kezemre hullt egy halvány falevél,
pedig még csak tavasz van.
Lesz lomb azért, amely ősziig elél —
magam is megmaradtam.

1961

FOSZLÓ FELHŐK

Felhő felhőt görgetett az égen.
milyen jó, hogy végre nem esik!
Az unalom szenvedés — de mégsem
foghatjuk rá azt, hogy nemesít.

1961

CSILLAGOS ÉG

Egyik csillag kisebb, másik nagyobb,
de melyik rejt több kincset, illatot?
Köztük élet melyik bolygón lehet —
melyik teszi vígabbá az eget?

1961

ITT FOG MINDEN

Itt fog minden, ami enyém lett,
s mi fogva tart, sok vagy kevés?
Nem könnyű még nekem az élet,
de a halál már túl nehéz.

1961

UTOLSÓ NYÁRI NAP

Te vagy hát az utolsó nyári nap!
Mit hagysz a mi számunkra, mily vigaszt?
— Hogy az egész, dermesztő télen át
ébredjen hűnyű tüzed parazsát?

1961

SZÖKŐKÚT

Karcsún szökell a vízszugár magasba,
aztán lehull, szétporlik a kövön,
s úgy hal meg, ahogy született, kacagva —
mert egyetlen eleme az öröm.

1961

HANGTALANUL

A lombhullás minél hangtalanabb,
annál több, mi zajából megmarad.

1961

PROBLÉMA

Egy darázs szállt a tollam hegyére:
mit írjak, ha rátapadt a mérge?

1961

SZELESKEDÉS

Nem tud a szél semmi mást, csak fújni —
de azt úgy, hogy nem merem szapulni.

1961

KÉKEK

A kék tenger sziklákat morzsol lassan.
Fölbátorít, ha kék a nyári ég.
S a kék zászló mögött olyan csapat van,
melyet nem láttam meghátrálni még!

1961

FELHŐTLEN ŐSZI ÉG

Láttál-e már megrázóbb kék eget?
A magasságnak is mélysége lett...

1961

ASZÁLY

Nap nap után csak dől, csak dől a fény.
Tartós tűzén az ősznek felmelegszem.
S közben kiszárad a folyónk, szegény:
szánom-e úgy, amennyire szerettem?

1961

MŰVÉSZ AZ ŐSZ

Építők közt művész a meleg ősz:
minden szépet borútlan betetőz.

1961

TÉLI HASZON

Az ősz az én bőkezű évszakom.
Megad mindent, amit csak kérek tőle.
S a tél? A télben csak az a haszon,
hogy kibúvik az új tavasz belőle.

1961

KÖTÖTTSEÉG

Nem hibátlan a világ — észlelem,
de hogy lenne másképpen egy velem?

1961

OSTROM

Köztük állok, kik az eget lesik.
A csillagok ostroma lelkesít.
Mi szép, mindig a hódítóra várt:
van csillag, mely ne adná meg magát?

1961

NAPVILÁGNÁL

Gyűjthat az est csillagra csillagot,
virradatig sötétben maradok.
S fölkél a Nap hajnalban egyedül,
s a vállamra végtelen fény terül.

1961

VALLJA MINDEN FIAD

Vörösben jársz,
Augusztus Huszonhárom.
Megillet ez,
vallja minden fiad.
Te voltál az a nap,
mikor e tájon
tűz ütött ki,
vér hullt —
és megvirradt.

1961

TÁVLAT

A távlatok serkentettek reményre,
s nem kétkedtem, ha egy kerék lazult —
de nem hittem, hogy a végtelenségbe
ilyen rövid az út.

1961

KUBAI DAL

Kinek fülébe madárdal hatol,
csak azt hallja, amire maga vágyik.
Én úgy hallom, szabadságról dalol
minden madár a szíveszakadtáig.

1961

HŐSÉG

Haragot gyújt e sárkánytorkú hőség.
De ellankad az indulat. Dühödt
csak a lángoló levegő, mitől én
— a nyár szerelmese — felfrissülök?

1961

DICSÉREM AZ ESŐT

Ne legyen hát az ég felhőtelen!
Dicsérem az esőt — mert kell valóban.—
Csak súgjatok rá egy jelzöt nekem,
hogy bőrig ázva megvigasztalódjam.

1961

NYÁRUTÓ

Fojtó, édes illattal telt a tér.
Ez már a hulló lombok lágy szaga.
Illatuk egy rózsakerttel felér —
mintha az elmúlás virágzana.

1961

VARJÚLÁNC

Felnézek: a fák nyakán mi csörög?
Elővillan varjak sötét meze.
Szakadtan függ a zöld lombok mögött
láncuk — a tél fekete ékszere.

1961

TÉL FELÉ

A gyászolók feketében járnak.
Tél felé a táj is fekete —
de lehet-e jelképe a gyásznak,
mi valami újnak kezdete?

1961

ÁGAK

Karjukon még lombok szunyókálnak.
S ha lehullnak a falevelek?
Mert dajkának születtek az ágak —
ringatják majd a hópolyheket.

1961

MÁSODVIRÁGZÁS

Egyetlen ág virágzott ki újra.
Nincs több ág, mely másodszor virulna.
Csak egy zöld, a többi aranysárga,
a Nyár kerít mégis hatalmába.

1961

MADÁRSZÁLLODA

A fák szállodája
„cúgos“ szálloda,
mégse szállna madár
soha máshova!

1962

LESBEN

Fecskék nélkül maradt a fészek,
s bent — meglesem —
a csend fogja át a sötétet
szerelmesen.

1961

LEVÉLBÚCSÚ

Mit kell tennünk, ha nincs remény;
hogyan haljunk meg könnyedén?

1961

LOMBTALAN FÁK KÖZÖTT

A lombtalan erdő is szép lehet?
Szépségükért tetszenek itt a fák?
Vagy van valami a szépség felett,
ami e tájon kelletti magát?

1961

FÜST

Ha fölfelé száll is a füst,
sorsánál még sincs keserűbb.

1961

JÁTÉKKEDV

A hajam már fehér, akár a hó.
De játékos kedvem még áradó.
Ősz fejemmel hivalkodva csalok.
... Átláttok-e rajtam, fiatalok?!

1961

TÉLI HARAG

Tartanám a téllal a haragot,
de már a méreg is belém fagyott.

1961

GAGARINNAK

1

Percek alatt szeltesd át az eget,
hogy eonokig emlegessenek.

2

Amíg hajód a légtérben körözött,
súlytalanná könnyült minden tagod,
s mikor hajód a Földre visszajött,
a súlytalan boldogság fogadott.

1961

VERSENYTÉREN

Hol a pálma a tudásnak terem,
a győztest én szívemre ölelem.

1961

SÚLYOS ÉS SÚLYTALAN

Fölemel a Mű, mikor súlya van,
s lesújt mindig, amikor súlytalan.

1961

KELLÉKEK

Az okosnak ész kell,
szív a szerelmesnek.
S a gyávának hosszú láb, hogy
vigye minél messzebb.

1961

ŐSZINTESÉG

Büszke az ég, mert homloka sima.
A Föld meg büszke a ráncaira.
Büszkévé tesz engem is valami —
csak így tudok sorsomról vallani.

1961

KORVIN SÁNDOR EMLÉKÉNEK

Rád emlékszem barátom szüntelen.
Mehaltál, hogy sok ünnepünk legyen.
Te már többé nem ünnepsz velünk,
de mi Téged ma is ünnepelünk.

1961

GYŐZELEM — VERESÉG

Ki közelről nézhette az eget,
ha leszállt is, szemünkben fent lebeg.
De az, aki röptében lemarad,
felhők közt sem dagaszt mást, mint sarat.

1961

MINDIG SIET

A boldogság mindig siet.
Valóságos csoda,
légies lépéseinek
hogyan maradhat nyoma?

1961

HÍD

Elfuthat a folyó alatta.
Állhat fölötte az ég lapja.
Előre néz és egyben hátra —
a partoknak közös barátja.

1962

KARBAN HASZON

Nem sikerült mindent kimondanom?
Nem találtam mindig a helyes szóra,
így hát sok még a mondanivalóm,
s értelmet nyer számomra minden óra.

1962

PRÓBATÉTEL

Ha egypercnyi
pihenőm volna,
az lenne csak
veszélyes torna!

1962

ÖNÉRZET

Dicsérheted.
A Nap
fényére oly büszke,
nem hallgatja szavad
soha szemlesütve.

1962

KIBÚVÓ

Szembenéznék bátran vele,
de a halálnak nincs szeme.

1962

MÉRTÉK

Nagy szélben sem számít hősnek,
ha nem pattan el az ág.
A levéltől viszont hőstett,
ha nem ejti el magát.

1962

MIT REMÉL?

Mit remél, ha nem jött fel a fényre?
Gyökerének sem marad reménye!
Ki nem bírja sugarát a Napnak,
e földön még magva sem maradhat.

1962

ÖNKÍVÜLET

Olyan szép a folyó habja,
önmagát is elragadja.

1962

ÓVÁS

Nyomod nem őrzi meg a sár,
de elárul, ha benne jársz!

1962

MÁRCIUS

Röpülnek a duzzadt felhő-vitorlák,
űzik őket a jégtörő szelek,
a folyókat fenékgig felborzolják —
és minden légvárat ledöntenek.

1962

MÁRCIUS

(moll-ban)

A hópelyhek járják a végső polkát.
Az ibolyák kéklenni kezdenek,
s a tél makacs merevségét feloldják,
hogy engem e tájhoz kötözzenek.

1962

MEGŐRZIK-E?

Lábam nyomát megőrzik-e a sziklák?
... Ki lent táncol a homokban mezítláb,
tapsol, mert a lába nyomot hagyott.
Nem látja, hogy kaján szél kavarog.

1962

SZOLGÁLAT

— A szabadnak szolgálni mit lehet?
— A munkáját, melynek művésze lett!

1962

HITVALLÁS

Hát égjek el én is, ha kell égnem!
De nem mindegy, milyen tűzben végzem.
Munkám legyen messzefényű máglya,
eszmém tüze perzseljen halálra.

1962

HIBÁTLANUL

Formálódnak az ember dolgai.
De hanyaggá nem tehet a fölény.
Bénának sem szabad elbotlani
a kiharcolt boldogság küszöbén.

1962

ÉLETJEL

Nem jelzi még semmi, hogy tavasz van.
De reggelre egy kis rügy kipattan,
s egyszerre a fáknek minden ága
vágyni kezd a halhatatlanságra.

1962

SZÓLONGATÓ

A Jövendő várja, hogy határozz,
s fölcsendüljön mellette szavad.
Azt öleli fiaként magához,
ki lelkesen elébe szalad.

1962

MINT MÉG SOHA

Sosem tudott még így ragyogni rád
a békevágytól sugárzó világ,
s nem volt ilyen biztató még soha
az ifjúság — a világ mosolya.

1962

KÜZDÖK ÉRTE

Sorvasztott már eleget a hiánya,
most a béke a biztos kenyérem;
s küzdök érte — hiszen életem drága —,
hogy ne legyek többé kenyértelen.

1962

FELJUTNAK A CSILLAGOKBA

Sokak jutnak fel majd a csillagokba,
oda, hová eddig csak kevesek:
hősök, művészek és aranylapokra
jegyzett nevű szárnyas szerelmesek.

1962

FENYŐ A TETŐN

Az ég anyásan hajlott fölé,
s fényében fürdette, mikor megszületett.
A szél körülcsókolja, s tudja, hogy neki nőtt
fel,
a feltépett köntösű fellegek ölelkeznek vele,
s az évszakok felé ő úgy suhint,
akár a kard a négy égtáj felé,
minden próbát kiállva.
Hőssé így lesz,
csodálattal ezért tekint reája
minden dolgok kemény gyűjtőlencséje,
az emberi szem.
Ne szánd tehát e sötét fenyőt,
a boldog s büszke sziklabércen,
s ne csald meg magadat!
Ne mondd arra, hogy zord és társtalan.
kire a mindenség csatolta
legszebb aranyövét.

1962

ÁRNYATLAN SZABADSÁG

I

A Szabadság nagy úr.
Nincs párja.
Mégsem lehet méltó szolgája,
ki lépcsőtlen trónja előtt
a porba dőlt.

II

Nap süti a zöldellő réteket.
Rajtuk át a Szabadság lépeget.
Árnyéka nincs. És amerre halad,
a fűszálak is felmagaslanak.

1962

NINCS IDEJE

Hogyha villám üt a fába,
nincs ideje, hogy megbánja.

1962

ANTENNÁK

Antennák a sima tetők felett.
Kövek kemény mondatai között
időszerű felkiáltójelek.

1962

ŐSZI MÁMOR

Az őszi fényt
— mely kedvenc italom —
nem ittam még
soha ily szilajon,
kaptam bort, de
nem kaptam poharat,
s nem voltam még
ittasan józanabb.

1962

LÁTSZAT

Megesik, hogy elakad a szavam,
hallgatásom azért nem szóttalan.
Máskor van úgy, hogy a nyelvem pereg,
a csendemnél még sincs töretlenebb.

1962

FORGÓSZÉL

Ki fizeti, hogy így fúj ez a szél?
Mi lesz, hogyha elfúj, te házfedél?
S ha el találja kapni az eget,
mi marad a sapkátlan föld felett?

1962

RÉGI LECKE

Az öregség nem adhat új tanácsot.
Én megtanultam réges-rég, hogy mint kell
járni ezt a hepehupás világot,
hajlott háttal és egyenes gerinccel.

1962

TUDOR ARGHEZI

Nem látja őt öregnek, csak a gyermek.
Szavaitól szikrázóbb a szívem.
A fiatalok arcukra ismernek
ránctalan műveiben.

1962

DÉZSMA

Nem pirulok.
Pedig loptam néhányszor:
illatot, a leggazdagabb akáctól.

1962

ÍTÉLET

Gyöngé ember, aki sír mindenén,
s ki mindenén nevet — embertelen.

1962

DIDAKTIKA

Nyílt-e virág, mely másra oktatótt,
mint arra, hogy virágozzatok?

1962

SZABÁLY

Az ember, ki korától elmarad,
megrokkbanhat egyetlen perc alatt.
De a népnek, amely előre lép,
a tűnt idő növeli erejét,
s fényként szállnak el a feje felett
az évszázadok s az évezredek.

1962

ÖNARCKÉP

Milyen régen rajzolgatom magam!
A „portrémon“ mindennek nyoma van.
De különös, mind szelídebben élek,
a képmásom mégis egyre keményebb.

1962

HATÁS

Mikor irigyelnek,
magam mindig szánom,
s mikor szánni mernek,
mindig hahotázom.

1962

ÍGY HÍVTAK

Mivel e szót gyakran a számra vettem,
az iskolában így hívtak: az Ember.
Remélem, rászolgáltam, s most dicsekszem
hajtani gúnynevemmel.

1962

MENTSÉG

Vénen, ha már kihullt fogad, hajad,
az emberből benned még mi marad?
Mit felelsz, ha faggat az ifjúság?
... Eldúdolom a béke himnuszát!

1962

NAPLEMENTE

Távolodik az ég alján a Nap,
s az éjszaka útján felém halad.
Elfordítom árnyától a fejem,
s az elfutó fénybe temetkezem.

1962

SZÁMONKÉRÉS

Hangot ad a lomb is, mikor lehull,
csak a csillag hull le hangtalanul.
Én csillaghoz nem mérhetem magam.
Hol marad hát a méltó végszavam?

1962

IDŐNK NEVEKKEL VAN TELE

Minden égtájnak van neve,
nevet nyer csillag, virág, állat,
időnk nevekkal van tele,
melyek agyunkban felszikkáznak.
Még a semmi sem névtelen,
és nincsen olyan ismeretlen,
mitől elfog a félelem,
ha ráismerve megneveztem.

1962

ÚJ REMÉNY

Arcom, zakóm megfakulhat, elkophat,
de a szívem rejtékén ott lapul,
mint erszényben egy nagy-címletű bankjegy,
az új reményem, felváltatlanul.

1962

OK

— A Boldogság miért boldogtalan?
— Mert a sötétben is árnyéka van!

1963

VÁLTOZÓ SORS

A felhőből a tengerbe estem.
Esőcseppből tengercseppé lettem.
A mélyből a felhőket lenézem,
de ők szállnak mégis fent az égen.

1963

A KÚT

Feketén itt kacsintott rám a kút.
Feneketlen félszemét ma is látom,
és kábultan érzem: nem volt hazug
a mélységgel első találkozásom.

1963

KAPUZÁRÁS

Körülnéztem. Az utcán vagyok újból.
A tölgyfakapu bezárult mögöttem.
Gyermekkorom fénylik szülőfalumból,
egy hamis kor mélyébe ötvözöttem.

1963

ÚTMUTATÁS

Ha arra vársz, hogy ne gyűlöljenek,
uralkodj és ítélj, — magad felett!

1963

RÍM

Csak „csengő-bongó“ csöpp harang?
Cifraság? Lom? Játék? Kaland?
Nem! Több a Rím: lezárt lakat.
Féltve őrzi a szavakat.

1963

VÉLEMÉNY

Én azt tartom:
korán sosem virrad.
De te, alkony,
mindig korai vagy!

1963

GÉPZENE

Hanglemezen
madár is énekel.
Ám e hangot
erdőktől csente el.
Mit tudja ő,
ha gépből hangot ad:
amit köszönt,
hajnal vagy alkonyat?

1963

REPLIKA

Süvöltve tépi a téli szél
az ágakat. A fa tűri és hallgat.
Megfelel majd mindenre az a nap.
mikor válaszként új lombja kisarjad.

1963

TAVASZVÁRÁS

Már hányszor elhagyott!
Mégis, ha visszajön,
tárt karral fogadom
lényét a küszöbön.

1963

TÜKRÖZŐDÉS

Lesi bennem magát egy téli ág,
én meg benne magamat kémlelem.
Mit átélek, ő is azt éli át:
versengve várjuk, hogy tavasz legyen.

1963

SUGALLAT

A május nem mond soha mást,
csak fényt diktál, csak rohanást,
s mit máskor nem hisz senki sem,
most azt még én is elhiszem.

1963

ZÖRGŐ ÁGAK

Tisztelem a villámsújtott fákat,
kiket a sors intőn állni hagy.
Zörrenése minden száraz ágnek
a vég ellen kemény vádirat.

ÍTÉLJ!

A fa bűne,
ha neved belevésed,
vagy a tiéd,
hogyan kicsorbul a késed?

1963

FONÁK ÉRZÉS

Oly nehéz a hegyre
fölfelé menet,
hogy azt hiszem egyre:
mélybe süllyedek.

S oly könnyű a hegyről
lefelé, gyalog,
hogy azt hiszem, egyből
csúcsra pattanok.

1963

ARS POETICA

I

A világol — mely tágasabb, mint hittem —
hogy lehetne négy sorba tömörítnem?
Mielőtt a munkába belevesznék,
felmutatok tisztán egy porszemecskét.

II

Nem számít, hány X van már nevem mellett!
Higgyétek el, hogy nem számít az évszám!
Csak az fontos, hogy feljebb avagy lejjebb
léptem-e a m a láthatatlan létrán.

1963

KARCOLAT

A levegő üveg-sima lapját
tűhegyükkel szelek karcogatják,
de alighogy valamit rávésnek,
áthúzzák az újabb rezzenések.

1963

AZ ÉN NYARAM

Hosszan nyaral, aki igénytelen.
Az én nyaram csupán egy villanás.
A féktelen nyarat igényelem,
mely addig tart, míg virágzik a hárs.

1963

A JÖVŐ

Én adtam kenyeret neki,
míg éhezett.
Mikor hideg didergeti,
befűttetek.
Szívemben lelt otthonra ő,
mélyén lakik,
s növekszik, szépül a jövő —
a holnapig.

1963

TISZTELET

Egy zászló, mint kis keszkenő,
a csúcsra tűzve integet:
fölnéz rá minden elmenő —
s nem a hegyeknek hajt fejet.

1963

KAPOCS

A Földön minden meglazul,
ha nem köti össze az új.

1963

TAPINTAT

A szellőtől sohasem kérdezed,
hogy előtted kivel ölekezett.

1963

KONTRASZT

Milyen hangot adna a holdsugár,
ha lány húrján harci dalt játszanál?

1963

TÉLI ÉG

A téli ég akkor is didereg,
ha befedik a vattás fellegek.

1963

GONDTALANSÁG

Minden lepke oly könnyedén lebeg.
... Lehetséges, hogy ők felejtnek?

1963

TALÁLKOZÁS

Ne vonakodj, ha átkarol a Szél!
Csókjainak add át önként magad.
Maglehet, hogy e röpke szenvedély
mámorából csodák fogamzanak.

1963

SZÉLCSEND

Érzed-e, ha a szél eláll,
hogy a szélcsend még nem halál?

1963

GOND

Kisebb a pont
nem is lehet.
Mégis nagy gond:
hová tegyed?

1963

NYERESÉG

Ha vannak, akik unják a szavam,
a hallgatásomnak is haszna van!

1963

NEM ELLENZEM

Nem ellenzem, ha versem rőffel méred,
csak ne a hosszát — a mélységét mérjed!

1963

REJTVÉNY

Kiket serkent a korai dicséret
kivívni a késői dicsőséget?

1963

BÍRÁLAT

Úgy unom, ha túl gazdag a keret,
akárcsak a szegényes lényezet.

1963

SÜRGETÉS

Halálnak a háború hazája.
Földönfutó lesz-e valahára?

1963

BETÚKRE BÍZOM

Felhőre nem bízom szavam.
A felhőnek árnyéka van.
Nem bízom szélre, se madárra.
Porba hullna. Eltörne szárnya.
És nem bízom szavam folyóra:
elveszne tengerbe omolva.
Inkább bízom szavam: betűkre,
melyeknek szeplőtlen ezüstje
felvillantja épségben Énem
a törékeny idő terében.

1963

SZÁMVETÉS

Használt nekem az őszi szél szemernyit?
Ártott, mikor hallottam mint zokog?
Felmérhetetlen, amit tőlem elvitt.
És számlálhatatlan, amit hozott.

1963

FALEVÉL A FOLYÓN

A vízre hull a rokkant falevél.
A folyó most mankója.
Rátámaszkodva tán elér
Eldorádóba.

1963

INTERNACIONÁLÉ

Csattogása milliárd galambszárnynak,
amit fülem ritmusából kihall,
s harcosan is mély harmóniát áraszt,
ha fölhangzik a forradalmi dal.

1963

VIRÁGBÁNAT

Ha végleg kifosztott a szél, mit ér,
hogy üres kézzel hozzám visszatér?

1964

MARGITTAI TARISZNYA

Elődeim

Rám szegződik szülőfalum szeme.
Verseimmel a pódiumra álltam.
Egyetlenegy sorom se fekete,
de a hangomban egy csipetnyi gyász van.
Elődeim hamvára gondolok.
Apám, anyám, ha itt újjászületne...
Mindkettőjük engem itt tanított.
Anyám jóságra. Apám becsületre.

Margittai tarisznya

Vicinális vitt el szuszogva innen,
s most gépkocsin suhantam ide vissza.
Megváltozott, motyogom, minden, minden...
De ismerős mégis minden tarisznya!

A folyónál

A Berettyón a község bírójának
itt törte fel szolgája a jeget.
A jég, amely úrtól szolgát elválaszt,
fürdés közben vajon felengedett?

Tanács

Nem dőltek még porba a régi házak,
de körülük már új házak sorjáznak,
s mint az új fák, színesek és merészek, —
ne rakjatok reájuk pletykafészket!

Megújulás

Alkonyul. A tehenek hazatérnek.
Bandukolnak ma is a házak mellett.
Az ötven év előtt látott tehének
minden borja milyen hasonlót ellett!

Idéző

A kádban már csordultig áll a must.
A bográcsban fő még juhhusos kása?
Megidézni tudok-e még tanút,
ki esküszik e kedves népszokásra?

Hagyomány

Dédapám itt volt gyógyszerészegéd.
Nagyapám és apám is gyógyszerész lett.
Tőlük tudom: egy milligramm elég,
s már mérgezhet, ha megbillen a mérleg.

Feledhetetlenek

Látom várni, volt házunk udvarán,
felhős homlokkal fiatal anyám,
és a gondtalan, vén gesztenyefákat, —
kik az évek tüzeiben elszikráztak.

Gyökerek

Szemközt velem tarkállik a veranda.
Mögötte meg ráismerek a gangra.
A szobákban a játékok helyére.
Itt kezdődött, aminek régen vége.

Fedetlenül

Rábukkanok az orgonabokorra,
társaimmal mögötte bújócskáztam.
Bújócskázni most már gyávaság volna,
nem rejtőzik más mögé. csak az árnyam.

A diófa

Állt régen is, és áll még rendületlen,
mit feledtem, a fenséges diófa.
Ezentúl már rá is kell emlékezniem,
hogy az időnek számot adjak róla.

1964

TÉRKÉP

A térképen
kékek a tengerek.
Tompá fényben
barnulnak a hegyek.
Meggypiros folt
a Szovjetunió.
Ez indokolt.
De nem rendjén való
a deformált,
fölperzselt föld jele:
Spanyolország
miért nem fekete!

1964

ERŐPRÓBA

Hálóba fognám én is a szelet, —
mert nincsen, ami lehetetlenebb!

1964

VISZONZÁS

A tó tükröt tart a fának.
Azért vet rá a fa árnyat?

1964

JELBESZÉD

Azzal, hogy sötét, az este
minden titkát kifecsegte.

1964

NEVETNI

csak nevetni,
minden áron,
nevetni úgy,
hogy hangom ne hibázzon,
hogy fogja el
kudarcán szégyenérzet,
s pusztába űzzem
a Keserűséget!

1964

FERGETEG

A Föld jajong. Fáit vihar cibálja.
Az ég dörög, válaszul a villámra.
Minden üvölt versenyt a fergeteggel.
Dúltan nem tud suttogni, csak az ember.

1964

ÖNFEGYELEM

Pocsolyára vesszővel nem ütök.
Beszennyezne fölfröccsenő haragja,
s a sekélység — mitől menekülök —
épp általam szökkenne a magasba.

1964

A KÖRÖSPART KÖRKÉPÉRE

Nincs sok város, hol szomjasabban éltek,
s kevés számlál több halottat, mint Várad.
Láttam éjét legsötétebb korának.
Fáj ma is, hány hű barátom füstté lett.

De a Körös habjai nem apadtak.
Nem tört ketté a vihar minden fát itt.
S ha fény vetül rá, a rom is sugárzik
közelében az épülő falaknak.

A romokból a hidak kinyújtóztak.
Egy új kor szül kerteket és kohókat,
szikra pattog, pompáznak a forgácsok.

A változót, Festőm, te is formálod,
vásznad feszül a jól kimért keretben.
Kontár, ki e korszakban tehetetlen!

1964

SZEMÜVEG

A szemüvegem elveszett.
Feldúlok mindent a szobámban.
S rádöbbenek, míg keresek,
hogy soha mást nem is csináltam.

1964

AUGUSZTUS ARANYKÖNYVÉBE

1

Ha tovább dörögnek a fegyverek,
akkor sem halt volna meg mindenki a háborúban.
Csak az apád.
Nőd.
Fiad.
Fivéreid.
Talán Te nem.
Üldözhetne a szerencse ma is.
És viselhetnéd szíved körül
az elnyűhetetlen gyászszalagot.

2

Gondolj rájuk,
kikben az élet lángja
a „Tűz“-ben kialudt.

3

A háború halálát
pirosban gyászolom.

4

Hidak nélkül szétszakadna a Föld!

5

A rombolók rémképei a ritkuló romok.

6

A gyűlölet gyümölcse gyötrelem.

7

Bízom a békében.
A háborúban nem hiszek.
Olcso optimizmus?
Lehet.
De annyit megér, mint az életem.

8

A béke szobrát csak sebesült lelkű szobrász
mintázhatja meg.

9

Nincs tragikus remény!

A fegyverek akkor mondanak maradandót,
ha szavukat a Föld minden lakója elfeledi!

1964

HITEM SZERINT

A napkelte titkát ki fejtí meg?
Mást jelent a hajnal mindenkinek.

A kovácsnak a munka kezdetét.
A betegnek, hogy messze még a vég.

A parasztnak, hogy így nő a kalász.
Példát annak, ki fényről magyaráz.

Hitem szerint azért jön fel a Nap:
a költők mind napkeltét lássanak.

1964

CÉL

A gondolatok, mint a fecskék,
elröpülnek és visszazállnak.
Lelkem tájait megszerették,
titkaik is egyre tisztábbak,
mind gyorsabban csapnak a mélybe,
és naponta feljebb kövöznek.
Ha csak egy is Magasba érne,
nem kívánnék magamnak többet.

1964

PÁRRA LETTETEK

Szerelmes szavaim,
szerencsésebb ugyan ki nálatok,
kik egy más nyelvben párra lettetek,
és most a nászutasok örömevel
bolyongtok, az időtlenség kertjének
rejtett ösvényein!

1964

METSZÉS

Nem díszként lóg
a versem oldalán
a „de!“.
Gordiuszi csomó
nincs is talán,
mit át ne metszene.

1964

FELESELÉS ÖNMAGAMMAL

— Unom már a rövid verseimet!
— Nem lehetne e mondat rövidebb?

1964

MEGVÉDEM

Én betűkből emeltem olyan várat,
mely ellenállt a hazugság hadának,
de a kapuit szélesre nyitotta
minden szépnek — és minden igaz okra.
S a szél — szemed akármerre mereszted —
minden fokán kék lobogót lebegtet.
És én, e vár kipróbált kapitánya,
nem készülök már új kirohanásra,
de betűim békéjének bástyáit
nem adom fel.

Megvédem mindhalálig!

1964

BELSŐ PARANCS

Szaporítani a szépet.
Ritkítani a rosszat.
Csúfolni azt,
aminek a csúcsa is csúf.
És jósolni a jónál is jobbat;
költői kötelesség!

1964

TŰZPRÓBA

Az igazság tűzpróbája,
hogyha a színe fehér,
a fonákja sem fekete.

1964

ŐSZI REGGEL

A köd áttetsző hálóköntösében,
sarkig omló vörössárga hajjal,
holtsápadtan,
itt áll az Őszi Reggel.
Reszketve áll a deres küszöbön.
Döbbenetést készül kimondani!

1964

TALÁNY

Mit jelent ez?
A fű halál-sárga.
S az ég kék, mint
a halál halála.

1964

INDULAT

A csend, akit álmából felzavartam,
elém tűz egy dühös kérdőjelet:
Ki nem hajléktalan, az üres parkban
mért őgyelegg?

1964

VIHAR UTÁN

Arcul csapta a szél.
Porig alázta.
Most ázottan áll, tört ágaival.
Ám mégis él
e megtépázott fácska, —
de hol van a vihar?

1964

NÉGY ÉVSZAK

Akinek a legszebb évszak a tél,
mi vonzaná inkább, mint a fehér?

Akinek a szerelme a tavasz,
szeme előtt minden út sugaras.

Kinek drágább a tavasznál a nyár,
örömet a teljességben talál.

És akinek a kedvence az ősz,
az elmúlás ölében is erős.

1964

ALKU

Ázzak bőrig még akárhány őszben,
csak egy tavasz köszöntsön felhőtlen!

1964

MÉG AZZAL IS...

Mikor tiszta rügyeket hajt tavasszal,
s ősszel, amikor teljes alázattal
elénk ejti a faleveleket,
ha ködbe búvik, ha szélben remeg,
ha elpattan céltalan hangot adva, —
s még azzal is, ha meghajlik az ág,
védelmezi az erdő igazát!

1964

JANUÁR

Alig eszmélt a nyárra
szívünk, s már télre döbben.
Nem száll a jégvirágra
lepke táncos körökben.

Nem száll kelyhére méh sem,
nincs mit elhordjon róla.
Nincs e napokban méze,
csak hó a pillangója.

Mélyült az ég magánya,
jeges ölen az úrnek
a csillagok is fázva,
társtalan tömörülnek.

Még az árnyék is árvább.
Ismerjük ezt a tételt,
mint adja meg az árát,
mi ragyogni merészelt.

De álmunkban kigyúlva
a fény em éke szárnyal,
s a nyár énekét fűjja
a megfagyott madárdal.

1964

FRIVOL DAL

Pengetni most
egy frivol dalt kéne,
a puritán
fagyok ellenére,
mindent, ami
dermesztően tiszta,
elképesztve
és felháborítva.

Frivol dal ez?
Mintha nem is szólna!
Letompítja
belső hangfogója.
Nem is volna
ingerlő, ha csengne.
Legfrivolabb
mindennek a csendje.

1964

ENYÉM LESZ

A nép, ha trónra ült is,
gyalogúton halad,
de útjába nem állnak
bonthatatlan falak,
s én úgy forrok a néphez,
mint a fához az ág, —
s mert nemzetközivé lesz,
enyém lesz a világ!

1964

LÁMPAERNYÓ

Diszkrét, csaknem díztelen lámpaernyő,
tudatomnak leghívebb társa vagy.
Teljesítsd méltó hivatásodat:
ha a lámpagyújtás ideje eljő,
s a kezembe — mint most — könyvet veszek,
szűrd meg a fényt, s légy büszke: itt az óra,
midőn annak lehetsz finomítója,
mi égen-földön a legnemesebb!

1964

PÁRHUZAMOK

Ha időm tartó-íve kettépattan,
 én rátok zuhanok.
Végtelenbe ti visztek, bonthatatlan,
 szilárd párhuzamok.

1964

ÉRTELEM ÉS ÉRZELEM

„A Szépségnek mindenhez joga van,
s nem ítélni fölötte senki sem!“
Fellázad e „törvény“ ellen agyam —
de alázattal szolgálja szívem.

1964

A TOLL

Gyakran épp akkor torpan meg a toll,
mikor a szív leginkább zakatol.
De minden jó ügyért nyíltan kiáll,
mikor a szív alig tud verni már.

1964

FONÁK TÜKÖR

Minden hamu a tűzre emlékeztet,
és minden tűz a fát fölfaló lángra,
és minden lángnak hevében ott reszket
a lombos fák napfényes koronája.

1964

KÁLYHÁM

De jó, kinek ilyen kályhája van,
melyben a tartós tűzű fahasábok
úgy lángolnak, akár értő szívekben
a gonddal metszett költői szavak.
Kályhám, te kedves kis cseréptorony,
míg köréd gyűlünk kékült körmeinkkel,
vendéglátón marasztal meged, —
nincs nálad most adakozóbb barát!

1964

ŐSZI VERSENY

Kiszabadult
a világ ménéséből,
s most prüszkölve,
fújva,
zablátlanul
hajráz a szél
a Föld versenyterén.
Hátán az ős zsokéi ülnek,
vézna szirmok,
sárga falevelek.
Ki mer kötni
rajtjukra fogadást?

1964

MŰVIRÁG

Igaz, a művirág illattalan,
viszont tövistelen.
De én inkább megszúratom magam,
mint hogy ami kímél, hamis legyen.

1964

MŰTYŰRKE

Hamis fényét igazik is imádják.
Villogása engem mégsem hevít.
Gyűlölöm az ékszerek hazugságát,—
akár a hazugság ékszereit.

1964

HÍRNÖKÖK

Jobb hírnökei, mint a varjak.
kik volnának a hóviharnak?!

1965

DERMESZTŐ TISZTASÁG

Legfőbb érték a tisztaság,
a hó ezt így tanítja,
s példaként állítja magát,
hogy pelyhe milyen tiszta.

De összekoccan a fogam,
a hótól hideg árad.
Ha megdermeszt, mi haszna van
e fennkölt tisztaságnak?

1965

MAGYARÁZAT

A havazás sehogy sincs az ínyemre.
És nem kedvelem jeleit a gyásznak.
Mért öröm hát, ha hófűvást jelezve
arcomba sötét varjúkárogás csap?
A különös, az idegen vonz benne?
Vagy örömöm nem is öröm, csak látszat?
Az jó, hogy megtört a tél tonnás csendje,
s hogy valamit bennem is föllármáztak!

1965

IGAZ ROKON

Vágyam csak a tenger után kiált!
Szeretem, mert végtelen, mert kitárt.
S mert a tenger lelkem vérrokona:
nem fagyhat be a mélyéig soha.

1965

KÁRVALLÁS

Ágál, hogy fákat kicsavar,
porba dönt tornyokat,
tengereket is fölkarar,
dúhe sosem lohad,
de bár kettőzi erejét,
ha a füvekhez ér,
mielőtt egy szálat kitép,
beleizzad a szél!

1965

SZENVEDÉLYEK

Fényt szív magába a fa lombja.
A szél homokot hord halomba.
Az ősz felhőket rak az égre.
A fagynak is van szenvedélye,
csokorba gyűjti mind csillámlóbb
ablakomba a jégvirágot.

1965

BETŰRENDES MUTATÓ

A béke érdekében	301
A boldogok	174
A boldogság	145
Adj, kertem, több virágot	116
Adósság	360
Aeternitás	74
A fák is költők	108
A félelem	136
A gyalázathoz	246
A hegy és a tó	363
Ahogy a hattyú	125
A hűség versei I. II	231
A jövő	494
Aki sopánkodik	258
A Köröspart körképére	511
A kút	484
Alázat	416
Alföldi tél	129
Aljasság	149
Alkony Várad felett	61
Alku	524
Alku az álommal	147
A Lloydsoron	99
Ami elveszett	211
Amit az idő parancsol	250
A nap (1)	147
A nap (2)	249
Antennák	474
A nyáj és a pásztor	242

Aradi elégia	283
Aranypor	63
Ars poetica	492
A sárga ház	218
Aszály	445
Aszkézis	415
A toll	531
A tűz	153
Augusztus aranykönyvébe	513
Avarban	431
Az álmodó	150
Az emberért	305
Az én istenem	110
Az én nyaram	493
Az én padom	103
Az idő könyvében	156
Az utolsó mohikán	178
Ágak	452
Áldásos ősz	170
Állatkertben	126
Állatmesék	389
Április (1941–42)	163
Április (1961)	438
Árnyak	67
Árnyatlan szabadság	473
Átkos a föld	216
Ázott virág	151
Babona	148
Ballada	179
Barmok a pocsolyában	138
Belső parancs	520
Beöltöztek	361
Betűkre bízom	501
Béke	176
Békét követel	314
Bírálat	500

Bírálóímnak	331
Bizonytalan	167
Biztatás	158
Boldog levél	184
Boldogság	181
Botom	111
Bölcső az égő házban	143
Bűntudat	134
Cél	517
Céltalanul	109
Cirkusz	381
Csak egy igaz versért élek	351
Csilingelj, béke	247
Csillaghullás	183
Csillagok	175
Csillagos ég	440
Csóka a havon	172
Csupa titok	397
Derengés	141
Dermesztő tisztaság	535
Dézsma	477
Didaktika	478
Dicsérem az esőt	450
Divina commedia	123
Dúlt kérdések	104
Egy a baj	362
Egy búzaszál	318
Egy elaggotthoz	321
Egy elégedett költőhöz	319
Egyetértés	260
Egy ég alatt	418
Egy gazdag nap története	117
Egy napom	131
Egy náci tábornok	360

Egy perc – riadtan feleszmélek	100
Egy varjúhoz	145
Egy virágos almafa alatt	146
Elakadó lélegzettel	143
Elfut ez is	408
Eljut szavad	272
Elmerülő	169
Első villám	174
Elszánt kötelesség	124
Elvárom	385
Emlékezés	167
Enyém lesz	523
Epigramma	307
Erőpróba	508
Esőcsepp	203
Ezer volt	154
Ez is törvény	261
Ébredés	160
Életjel	469
Életre kél	341
Én, ki a telet legyőztem	207
Építetek majd...	228
Érett gyümölcs	196
Értelem és érzelem	530
És az élet itt felejtett	80
Évek	76
Fadöntők	417
Falevél a folyón	502
Fák és madarak	206
Fáradni láthatott	434
Fázó kisfiúhoz	159
Fecske a felhős ég alatt	152
Fegyver helyett	279
Fehér bot	197
Fekete macska	179

Feladat	157
Felelet	198
Felelősség	356
Feleselés önmagammal	519
Felhőtlen őszi ég	444
Felismerés	432
Feljutnak a csillagokba	471
Felmutatlak	244
Fenyő a tetőn	472
Fergeteg	510
Félelmek	133
Fény csillan a turbinákon	310
Fény és árnyék	212
Fénylő szavak	262
Féregsors	121
Fiaink dolga más legyen	316
Figyelni kell	315
Firtatod	361
Folyó	215
Fonák érzés	491
Fonák tükör	531
Forgószél	476
Forradalom	411
Foszló felhők	440
Fölébe nősz	270
Frivol dal	527
Füst	455
Fűért, fáért	203
Füvek	217
Gagarinnak	457
Gépzene	487
Gond	498
Gondtalanság	497
Groteszk ars poetica	437
Gyerekhang	126
Gyilkolok	210
Gyónás	282

Gyöngye a te erőd	359
Győzelem – vereség	460
Győzelmi hír	281
Győzhetetlen élet	344
Gyűlölet	148
Gyűrű	199
Ha egyszer hangod támad	118
Hajnal a vonaton	75
Hajnali bús ígéret	95
Halak	185
Halaszd holnapra	186
Halálfélelem	184
Haláltalan kövek	84
Halottak	112
Halott barátom	141
Ha másként fordul	378
Ha nem érzed	385
Hangtalanul	442
Harcba hívlak	317
Hatás	480
Havas tetőn	429
Haza	377
Hibátlanul	468
Híd	461
Hírnökök	535
Hitem szerint	516
Hitvallás	468
Hogy árnya se lengjen többé felettem	195
Hogy megmaradj	289
Hogy ott legyen	315
Holdtalan este	135
Horog	122
Hőség	453
Hősnél többek	273
Hősök hitével	322
Hulló csillag	149
Hűség	429

Idegen nő	130
Időnk nevekkkel van tele	482
Ifjú marad	342
Ifjú nyár	186
Ifjúság és művészet	421
Igaz rokon	537
Igazság (1)	230
Igazság (2)	328
Igaz szerelem	345
Így hívtak	480
Így láss mindent	256
Illene most	259
Indulat	522
Internacionálé	503
Intés (1)	112
Intés (2)	428
Isten rámsújt	79
Ítélet	478
Ítélj!	490
Itt fog minden	441
Január	525
Játékkedv	456
Játék rímmel és szerelemmel	101
Jegenyék éneke	83
Jelbeszéd	509
Jelszavak fegyverével	290
Jégtörő	391
Jog és igazság	196
Jó vers	368
Kanári	181
Kapocs	495
Kapuzárás	485
Karcolat	493
Kályhám	532
Kárban haszon	462
Kárvallás	538

Kecskék	177
Kellékek	459
Kevés a dal, dicsérje tágabb ének	293
Kékek	444
Kérdés	113
Kibúvó	463
Ki elmondhatja	433
Ki ez?	65
Kínai lány	205
Kinek van bátorsága?	304
Ki tüntetett ki?	161
Ki voltam?	356
Koldussors	64
Kolozsvári séta	357
Konflislovak	159
Kontraszt	496
Koponya	410
Kórházi versek	251
Korvin Sándor emlékének	460
Könyv és kenyér	392
Köszönts te is!	287
Kötöttség	446
Közkútnál	254
Köztetek élek	419
Kubai dal	449
Kutyasorban	88
Kutykuruty	151
Küldetés	59
Küzdök érte	470
Lappangó halál	86
Lámpaernyő	529
Lány	215
Látomás	182
Látszat	475
Láz	198
Lehullt virág	236
Lemenő nap	150

Lengő fények az őszi kertben	93
Lepkék halotti tánca	81
Lesben	454
Lesz azért lomb	439
Letépte az orkán	420
Levélbúcsú	454
Levéhang	369
Levélsors	436
Lépj ki bátran	272
Lombtalan fák között	455
Madárszálloda	453
Magas C	158
Magányom	82
Magános fehér orgona	125
Magyarázat	536
Majomság	180
Maradj szobor	114
Marasztald	168
Marasztaló	264
Margittai tarisznya	504
Mariora	89
Mámor	190
Március (1)	77
Március (2)	466
Március (moll-ban)	466
Más fán dalol	192
Másodvirágzás	453
Megkésett rózsafa	136
Megölt madár	155
Megőrzik-e	467
Megteltek virággal	404
Megvédeni	519
Memento	407
Menekülés a fénytől	90
Mentség	481
Metszés	518
Még azzal is	524

Mélységek felett	370
Mérleg (1)	144
Mérleg (2)	243
Mérték	464
Mért sírsz, kisfiam?	137
Minden néphez beszélek	393
Mindhalálíg	201
Mindig siet	461
Minek mosdatja	387
Mint ködös őszi reggelen	128
Mint még soha	470
Mit remél?	464
Mit tennél?	380
Mit tettél érte?	308
Mit választanál?	189
Modern szerelmes vers	113
Moment musical	144
Morzsa	430
Moszkvából száll a dal	334
Mulandóság	262
Mütyürke	534
Művész az ősz	445
Művirág	534
Nagypiac	265
Nagy tét	162
Nagyúri látogatás	164
Nap a havon	206
Napfényes föld	312
Naplemente (1)	165
Naplemente (2)	481
Napvilágnál	447
Ne csodálkozz	300
Neked tiszteleg	286
Nekik jobb	120
Nem ellenzem	499
Nem fárad	386
Nem ígéret	271

Nem remegek	404
Nem rovom fel	394
Nem törpít	367
Ne őt szánjad	378
Nevem	71
Nevetni	509
Nevessetek	190
Négy évszak	523
Nincs ideje	474
Nincs merészebb	438
Nincs tisztesség e földön	111
Novemberi kertek	171
Nők és madarak	188
Nyár	208
Nyári tűz	127
Nyárutó	451
Nyereség	499
Nyugtalan lélek	187
Nyulak	140
Ok	483
Október	69
Októberi táj	139
Olvasás	194
Ostrom	447
Óvás	465
Önarckép	479
Önérzet	463
Önfegyelem	510
Önismeret	437
Önkívület	465
Önzetlen öröm	439
Önzés	428
Örök barátaim	209
Örök könyv	175
Örök vándor	85

Örvény felett	78
Ősz	407
Őszi borzongás	68
Ősz hajjal holdfényben	396
Őszi mámor	475
Őszi nap	128
Őszinteség	459
Őszi reggel	521
Őszi remény	431
Őszi szabadulá	171
Őszi verseny	533
Öt éve	276
Parittyá	353
Párhuzamok	530
Párra leltetek	518
Percek és századok	364
Percek szikrái közt	106
Példa	435
Péter-Pál	123
Pletyka	173
Porszemek	423
Próbatétel	462
Probléma	443
Rajtad áll	328
Rejtvény	500
Replika	488
Repülőgép	343
Régi lecke	476
Rémület	119
Rím	486
Rosszul számol	318
Ruhák szimfóniája	202
Semmittevő	366
Sikátorok	60
Siralom	138

Sóhaj	187
Sugallat	483
Súlyos és súlytalan	458
Sürgetés	501
Szabadjára	376
Szabadság	213
Szabály	479
Szalmaláng	223
Szatírák	338
Számonkérés	482
Számvetés	502
Százéves ez a fa	350
Szeleskedés	443
Szemüveg	512
Szenvedélyek	539
Szeplő	164
Szeptember	209
Szeptemberi szélben	412
Szélcsend	498
Szégyen	193
Szétszéledt nyájam mégis itt hagyom	92
Színek a palettán	142
Szívemben őriztem	405
Szolgálat	467
Szólhatnék Bábel minden nyelvén	107
Szólongató	469
Szökő árnyék	379
Szökőkút	442
Szólók könnye	155
Találkozás	497
Talált toll	157
Talány	521
Tanács	154
Tanítás	341
Tanulgom	403
Tapintat	495

Tavalyi levél a fán	146
Tavaszi ág	173
Tavaszcvarás	488
Távlat	449
Távol estem	261
Távoli fény téli tájon	72
Tengerszem	156
Tél	409
Tél felé	452
Téli ég	496
Téli harag	456
Téli haszon	446
Térkép	507
Tied e fa	216
Tisztelet	494
Torony	191
Történelmünk	267
Törvény	180
Tudor Arghezi	477
Tükrözödés	489
Tűzpróba	520
Ugye te is unod már?	116
Új kedvessel az őszi erdőn	70
Új remény	483
Utca	191
Útmutatás	485
Utolsó nyári nap	441
Üres beszéd	226
Üres keret	197
Valahára	307
Vallja minden fiad	448
Varjak	365
Varjú-hang	411
Varjúlánc	451
Válasz	403

Változó sors	484
Verj hidat	302
Versenytéren	458
Verssorok	115
Veszedelemben	349
Veszélyes esték	189
Vessző	388
Vélemény	486
Vérrel és korommal	239
Vidám sorok	329
Vigasztaló	172
Vigyen el a szél	275
Vihar után	522
Villog mindörökre	185
Virágbánat	503
Virradat	127
Viszonzás	508
Visszhang	263
Vita nélkül	153
Vízcsepp	422
Zászlónak szántam	97
Zátony	237
Zörgő ágak	490

TARTALOM

<i>Horváth Imre</i>	5
<i>Küldetés</i>	59
<i>Sikátorok</i>	60
<i>Alkony Várad felett</i>	61
<i>Aranypor</i>	63
<i>Koldussors</i>	64
<i>Ki ez?</i>	65
<i>Árnyak</i>	67
<i>Őszi borzongás</i>	68
<i>Október</i>	69
<i>Új kedvessel az őszi erdőn</i>	70
<i>Nevem</i>	71
<i>Távoli fény téli tájon</i>	72
<i>Aeternitás</i>	74
<i>Hajnal a vonaton</i>	75
<i>Évek</i>	76
<i>Március</i>	77
<i>Örvény felett</i>	78
<i>Isten rámsújt</i>	79
<i>És az élet itt felejtet...</i>	80
<i>Lepkék halotti tánca</i>	81
<i>Magányom</i>	82
<i>Jegenyék éneke</i>	83
<i>Haláltalan kövek</i>	84
<i>Örök vándor</i>	85
<i>Lappangó halál</i>	86
<i>Kutyasorban</i>	88
<i>Mariora</i>	89
<i>Menekülés a fénytől</i>	90

<i>Szétszéledt nyájam mégis itt hagyom</i>	92
<i>Lengő fények az őszi kertben</i>	93
<i>Hajnali bús ígéret</i>	95
<i>Zászlónak szántam</i>	97
<i>A Lloydson</i>	99
<i>Egy perc – riadtan feleszmélek</i>	100
<i>Játék rímmel és szerelemmel</i>	101
<i>Az én padom</i>	103
<i>Dúlt kérdések</i>	104
<i>Percek szikrái közt</i>	106
<i>Szólhatnék Bábel minden nyelvéen</i>	107
<i>A fák is költők</i>	108
<i>Céltalanul</i>	109
<i>Az én istenem</i>	110
<i>Botom</i>	111
<i>Nincs tisztesség e földön</i>	111
<i>Halottak</i>	112
<i>Intés</i>	112
<i>Modern szerelmes vers</i>	113
<i>Kérdés</i>	113
<i>Maradj szobor</i>	114
<i>Verssorok</i>	115
<i>Adj, kertem, több virágot</i>	116
<i>Ugye te is unod már?</i>	116
<i>Egy gazdag nap története</i>	117
<i>Ha egyszer hangod támad</i>	118
<i>Rémület</i>	119
<i>Nekik jobb</i>	120
<i>Féregsors</i>	121
<i>Horog</i>	122
<i>Péter-Pál</i>	123
<i>Elszánt kötelesség</i>	124
<i>Magános fehér orgona</i>	125
<i>Ahogy a hattyú</i>	125
<i>Állatkertben</i>	126
<i>Gyerekhang</i>	126
<i>Virradat</i>	127
<i>Nyári tűz</i>	127

<i>Őszi nap</i>	128
<i>Mint ködös őszi reggelen</i>	128
<i>Alföldi tél</i>	129
<i>Divina commedia</i>	129
<i>Idegen nő</i>	130
<i>Egy napom</i>	131
<i>Félelmek</i>	133
<i>Bűntudat</i>	134
<i>Holdtalan este</i>	135
<i>A félelem</i>	136
<i>Megkésett rózsafa</i>	136
<i>Mért sírsz, kisfiam?</i>	137
<i>Siralom</i>	138
<i>Barmok a pocsolóban</i>	138
<i>Októberi táj</i>	139
<i>Nyulak</i>	140
<i>Derengés</i>	141
<i>Halott barátom</i>	141
<i>Színek a palettán</i>	142
<i>Elakadó lélegzettel</i>	143
<i>Bölcső az égő házban</i>	143
<i>Mérleg</i>	144
<i>Moment musical</i>	144
<i>Egy varjúhoz</i>	145
<i>A boldogság</i>	145
<i>Egy virágos almafa alatt</i>	146
<i>Tavalyi levél a fán</i>	146
<i>Alku az álommal</i>	147
<i>A nap</i>	147
<i>Gyűlölet</i>	148
<i>Babona</i>	148
<i>Hulló csillag</i>	149
<i>Aljasság</i>	149
<i>Lemenő nap</i>	150
<i>Az álmodó</i>	150
<i>Kutykuruty</i>	151
<i>Ázott virág</i>	151
<i>Fecske a felhős ég alatt</i>	152

<i>Vita nélkül</i>	153
<i>A tűz</i>	153
<i>Tanács</i>	154
<i>Ezer volt</i>	154
<i>Megölt madár</i>	155
<i>Szólók könnye</i>	155
<i>Tengerszem</i>	156
<i>Az idő könyvében</i>	156
<i>Talált toll</i>	157
<i>Feladat</i>	157
<i>Biztatás</i>	158
<i>Magas C</i>	158
<i>Konflislovak</i>	159
<i>Fázó kisleányhoz</i>	159
<i>Ébredés</i>	160
<i>Ki tüntetett ki?</i>	161
<i>Nagy tét</i>	162
<i>Április</i>	163
<i>Szeplő</i>	164
<i>Nagyúri látogatás</i>	164
<i>Naplemente</i>	165
<i>Emlékezés</i>	167
<i>Bizonytalan</i>	167
<i>Marasztald</i>	168
<i>Elmerülő</i>	169
<i>Áldásos ősz</i>	170
<i>Novemberi kertek</i>	171
<i>Őszi szabadulás</i>	171
<i>Vigasztaló</i>	172
<i>Csóka a havon</i>	172
<i>Tavaszi ág</i>	173
<i>Pletyka</i>	173
<i>Első villám</i>	174
<i>A boldogok</i>	174
<i>Csillagok</i>	175
<i>Örök könyv</i>	175
<i>Béke</i>	176
<i>Kecskék</i>	177

<i>Az utolsó mohikán</i>	178
<i>Ballada</i>	179
<i>Fekete macska</i>	179
<i>Majomság</i>	180
<i>Törvény</i>	180
<i>Boldogság</i>	181
<i>Kanári</i>	181
<i>Látomás</i>	182
<i>Boldog levél</i>	184
<i>Halálfélelem</i>	184
<i>Halak</i>	185
<i>Villog mindörökre</i>	185
<i>Iffjú nyár</i>	186
<i>Halaszd holnapra</i>	186
<i>Nyugtalan lélek</i>	187
<i>Sóhaj</i>	187
<i>Nők és madarak</i>	188
<i>Csillaghullás</i>	188
<i>Mit választanál?</i>	189
<i>Veszélyes esték</i>	189
<i>Nevesetek</i>	190
<i>Mámor</i>	190
<i>Utca</i>	191
<i>Torony</i>	191
<i>Más fán dalol</i>	192
<i>Szégyen</i>	193
<i>Olvadás</i>	194
<i>Hogy árnya se lengjen többé felettem</i>	195
<i>Jog és igazság</i>	196
<i>Érett gyümölcs</i>	196
<i>Üres keret</i>	197
<i>Fehér bot</i>	197
<i>Láz</i>	198
<i>Felelet</i>	198
<i>Gyűrű</i>	199
<i>Mindhalálíg</i>	201
<i>Ruhák szimfóniája</i>	202
<i>Fűért, fáért</i>	203

<i>Esőcsepp</i>	205
<i>Kínai lány</i>	205
<i>Fák és madarak</i>	206
<i>Nap a havon</i>	206
<i>Én, ki a telet legyőztem</i>	207
<i>Nyár</i>	208
<i>Örök barátaim</i>	209
<i>Szeptember</i>	209
<i>Gyilkolok</i>	210
<i>Ami elveszett</i>	211
<i>Fény és árnyék</i>	212
<i>Szabadság</i>	213
<i>Folyó</i>	215
<i>Lány</i>	215
<i>Átkos a föld</i>	216
<i>Tied e fa</i>	216
<i>Füvek</i>	217
<i>A sárga ház</i>	218
<i>Szalmaláng</i>	223
<i>Üres beszéd</i>	226
<i>Építetek majd...</i>	228
<i>Igazság</i>	230
<i>A hűség versei I. II</i>	231
<i>Lehullt virág</i>	236
<i>Zátony</i>	237
<i>Vérrel és korommal</i>	239
<i>A nyáj és a pásztor</i>	242
<i>Mérleg</i>	243
<i>Felmutatlak</i>	244
<i>A gyalázathoz</i>	246
<i>Csilingelj, béke</i>	247
<i>A nap</i>	249
<i>Amit az idő parancsol</i>	250
<i>Kórházi versek</i>	251
<i>Közkútnál</i>	254
<i>Így láss mindent</i>	256
<i>Aki sopánkodik</i>	258
<i>Illene most</i>	259

<i>Egyetértés</i>	260
<i>Távol estem</i>	261
<i>Ez is törvény</i>	261
<i>Mulandóság</i>	262
<i>Fénylő szavak</i>	262
<i>Visszhang</i>	263
<i>Marasztaló</i>	264
<i>Nagypiac</i>	265
<i>Történelmünk</i>	267
<i>Fölébe nősz...</i>	270
<i>Nem ígéret</i>	271
<i>Lépj ki bátran</i>	272
<i>Eljut szavad</i>	272
<i>Hósnél többek</i>	273
<i>Vigyen el a szél</i>	275
<i>Öt éve</i>	276
<i>Fegyver helyett</i>	279
<i>Győzelmi hír</i>	281
<i>Gyónás</i>	282
<i>Aradi elégia</i>	283
<i>Neked tiszteleg</i>	286
<i>Köszönts te is!</i>	287
<i>Hogy megmaradj</i>	289
<i>Jelszavak fegyverével</i>	290
<i>Kevés a dal, dicsérje tágabb ének</i>	293
<i>Ne csodálkozz</i>	300
<i>A béke érdekében</i>	301
<i>Verj hidat</i>	302
<i>Kinek van bátorsága?</i>	304
<i>Az emberért</i>	305
<i>Epigramma</i>	307
<i>Valahára</i>	307
<i>Mit tettél érte?</i>	308
<i>Fény csillan a turbinákon</i>	310
<i>Napfényes föld</i>	312
<i>Békét követel</i>	314
<i>Figyelni kell</i>	315
<i>Hogy ott legyen</i>	315

<i>Fiaink dolga más legyen</i>	316
<i>Harcba hívlak</i>	317
<i>Rosszul számol</i>	318
<i>Egy búzaszál</i>	318
<i>Egy elégedett költőhöz</i>	319
<i>Egy elaggotthoz</i>	321
<i>Hősök hitével</i>	322
<i>Igazság</i>	328
<i>Rajtad áll</i>	328
<i>Vidám sorok</i>	329
<i>Bírálóimnak</i>	331
<i>Moszkvából száll a dal</i>	334
<i>Szatírák</i>	338
<i>A gyáros</i>	338
<i>A kulák</i>	338
<i>A közömbös</i>	339
<i>Öreg mágnás</i>	340
<i>Tanítás</i>	341
<i>Életre kél</i>	341
<i>Ifjú marad</i>	342
<i>Repülőgép</i>	343
<i>Győzhetetlen élet</i>	344
<i>Igaz szerelem</i>	345
<i>Veszedelemben</i>	349
<i>Százéves ez a ja</i>	350
<i>Csak egy igaz versért élek</i>	351
<i>Parittyá</i>	353
<i>A hangoskodó</i>	353
<i>Az irigykedő</i>	353
<i>Az öntelt</i>	353
<i>Színvallás</i>	354
<i>Álljon szobrod...</i>	354
<i>Majmok</i>	354
<i>Felelj</i>	354
<i>Ha jó munkád...</i>	355
<i>Parittyá</i>	355
<i>Hogyan viselhetném</i>	355
<i>Felelősség</i>	356

<i>Ki voltam?</i>	356
<i>Kolozsvári séta</i>	357
<i>Gyöngye a te erőd</i>	359
<i>Adósság</i>	360
<i>Egy náci tábornok</i>	360
<i>Beöltöztek</i>	361
<i>Firtatod</i>	361
<i>Egy a baj</i>	362
<i>A hegy és a tó</i>	363
<i>Percek és századok</i>	364
<i>Varjak</i>	365
<i>Semmittevő</i>	366
<i>Nem törpít</i>	367
<i>Jó vers</i>	368
<i>Levéhang</i>	369
<i>Mélységek felett</i>	370
<i>Ókori emlék</i>	370
<i>A tenger</i>	371
<i>Hajók</i>	374
<i>Szabadjára</i>	376
<i>Haza</i>	377
<i>Ne őt szánjad</i>	378
<i>Ha másként fordul</i>	378
<i>Szökő árnyék</i>	379
<i>Mit tennél?</i>	380
<i>Cirkusz</i>	381
<i>Körhinta</i>	381
<i>Légtornász</i>	381
<i>Bohóc</i>	382
<i>Kötél</i>	383
<i>Késdobáló</i>	383
<i>Elvárom</i>	385
<i>Ha nem érzed</i>	385
<i>Nem fárad</i>	386
<i>Minek mosdatja</i>	387
<i>Vessző</i>	388
<i>Állatmesék</i>	389
<i>A méhek</i>	389

<i>A birka</i>	389
<i>A nyúl</i>	390
<i>Jégtörő</i>	391
<i>Könyv és kenyér</i>	392
<i>Minden néphez beszélek</i>	393
<i>Nem rovom fel</i>	394
<i>Ősz hajjal holdfényben</i>	396
<i>Csupa titok</i>	397
<i>Tanulgatom</i>	403
<i>Válasz</i>	403
<i>Nem remegek</i>	404
<i>Megteltek virággal</i>	404
<i>Szívemben őriztem</i>	405
<i>Ősz</i>	407
<i>Memento</i>	407
<i>Elfut ez is</i>	408
<i>Tél</i>	409
<i>Koponya</i>	410
<i>Forradalom</i>	411
<i>Varjú-hang</i>	411
<i>Szeptemberi szélben</i>	412
<i>Őszi jel</i>	412
<i>Vetélkedés</i>	412
<i>Lombhullásban</i>	413
<i>Kétféle sors</i>	413
<i>Csak a sötét hallgat</i>	413
<i>Őszi nap</i>	414
<i>Fenyőkkal</i>	414
<i>Aszkézis</i>	415
<i>Alázat</i>	416
<i>Fadöntők</i>	417
<i>Egy ég alatt</i>	418
<i>Köztetek élek</i>	419
<i>Letépte az orkán</i>	420
<i>Ifjúság és művészet</i>	421
<i>Vízcsepp</i>	422
<i>Porszemek</i>	423
<i>Kánikula</i>	423

<i>Meglátod</i>	423
<i>A kavics</i>	423
<i>A szellő</i>	424
<i>Porszemek</i>	424
<i>Nap és Hold</i>	424
<i>Hívatlan vendég</i>	424
<i>Őszi eső</i>	425
<i>Őszi riadalom</i>	425
<i>Síri füvek</i>	425
<i>Megvetés</i>	425
<i>Búcsú nélkül</i>	426
<i>Furcsa verseny</i>	426
<i>Mentés</i>	426
<i>Hóban</i>	426
<i>Befagyott tó</i>	427
<i>Akinek szárnya van</i>	427
<i>Önzés</i>	428
<i>Intés</i>	428
<i>Hűség</i>	429
<i>Havas tetőn</i>	429
<i>Morzsa</i>	430
<i>Őszi remény</i>	431
<i>Avarban</i>	431
<i>Felismerés</i>	432
<i>Ki elmondhatja</i>	433
<i>Fáradni láthatott</i>	434
<i>Példa</i>	435
<i>Levélsors</i>	436
<i>Önismeret</i>	437
<i>Groteszk Ars poetica</i>	437
<i>Nincs merészebb</i>	438
<i>Április</i>	438
<i>Önzetlen öröm</i>	439
<i>Lesz azért lomb</i>	439
<i>Foszló felhők</i>	440
<i>Csillagos ég</i>	440
<i>Itt fog minden</i>	441
<i>Utolsó nyári nap</i>	441

<i>Szökőkút</i>	442
<i>Hangtalanul</i>	442
<i>Probléma</i>	443
<i>Szeleskedés</i>	443
<i>Kékek</i>	444
<i>Felhőtlen őszi ég</i>	444
<i>Aszály</i>	445
<i>Művész az ősz</i>	445
<i>Téli haszon</i>	446
<i>Kötöttség</i>	446
<i>Ostrom</i>	447
<i>Napvilágnál</i>	447
<i>Vallja minden fiad</i>	448
<i>Távlat</i>	449
<i>Kubai dal</i>	449
<i>Hőség</i>	450
<i>Dicsérem az esőt</i>	450
<i>Nyárutó</i>	451
<i>Varjúlanc</i>	451
<i>Tél jelé</i>	452
<i>Ágak</i>	452
<i>Másodvirágzás</i>	453
<i>Madárszálloda</i>	453
<i>Lesben</i>	454
<i>Levélbúcsú</i>	454
<i>Lombtalan fák között</i>	455
<i>Füst</i>	455
<i>Játékkedv</i>	456
<i>Téli harag</i>	456
<i>Gagarinnak</i>	457
<i>Versenytéren</i>	458
<i>Súlyos és súlytalan</i>	458
<i>Kellékek</i>	459
<i>Őszinteség</i>	459
<i>Korvin Sándor emlékének</i>	460
<i>Győzelem — vereség</i>	460
<i>Mindig siet</i>	461
<i>Híd</i>	461

<i>Kárban haszon</i>	462
<i>Próbatétel</i>	462
<i>Önérzet</i>	463
<i>Kibúvó</i>	463
<i>Mérték</i>	464
<i>Mit remél?</i>	464
<i>Önkívület</i>	465
<i>Óvás</i>	465
<i>Március</i>	466
<i>Március (moll-ban)</i>	466
<i>Megőrzik-e?</i>	467
<i>Szolgalat</i>	467
<i>Hitvallás</i>	468
<i>Hibátlanul</i>	468
<i>Életjel</i>	469
<i>Szólongató</i>	469
<i>Mint még soha</i>	470
<i>Küzdök érte</i>	470
<i>Feljutnak a csillagokba</i>	471
<i>Fenyő a tetőn</i>	472
<i>Árnyatlan szabadság</i>	473
<i>Nincs ideje</i>	474
<i>Antennák</i>	474
<i>Őszt mámor</i>	475
<i>Látszat</i>	475
<i>Forgószél</i>	476
<i>Régi lecke</i>	476
<i>Tudor Arghezi</i>	477
<i>Dézsma</i>	477
<i>Ítélet</i>	478
<i>Didaktika</i>	478
<i>Szabály</i>	479
<i>Önarckép</i>	479
<i>Hatás</i>	480
<i>Így hívtak</i>	480
<i>Mentség</i>	481
<i>Naplemente</i>	481
<i>Számonkérés</i>	482

<i>Időnk nevekkkel van tele</i>	482
<i>Új remény</i>	483
<i>Ok</i>	483
<i>Változó sors</i>	484
<i>A kút</i>	484
<i>Kapuzárás</i>	485
<i>Útmutatás</i>	485
<i>Rím</i>	486
<i>Vélemény</i>	486
<i>Gépzene</i>	487
<i>Replika</i>	488
<i>Tavaszwárás</i>	488
<i>Tükröződés</i>	489
<i>Sugallat</i>	489
<i>Zörgő ágak</i>	490
<i>Ítéj!</i>	490
<i>Fonák érzés</i>	491
<i>Ars poetica</i>	492
<i>Karcolat</i>	493
<i>Az én nyaram</i>	493
<i>A jövő</i>	494
<i>Tisztelet</i>	494
<i>Kapocs</i>	495
<i>Tapintat</i>	495
<i>Kontraszt</i>	496
<i>Téli ég</i>	496
<i>Gondtalanság</i>	497
<i>Találkozás</i>	497
<i>Szélcsend</i>	498
<i>Gond</i>	498
<i>Nyereség</i>	499
<i>Nem ellenzem</i>	499
<i>Rejtvény</i>	500
<i>Bírálat</i>	500
<i>Sürgetés</i>	501
<i>Betűkre bízom</i>	501
<i>Számvetés</i>	502
<i>Falevél a folyón</i>	502

<i>Internacionálé</i>	503
<i>Virágbánat</i>	503
<i>Margittai tarisznya</i>	504
<i>Elődeim</i>	504
<i>Margittai tarisznya</i>	504
<i>A folyónál</i>	504
<i>Tanács</i>	505
<i>Megújulás</i>	505
<i>Idéző</i>	505
<i>Hagyomány</i>	505
<i>Feledhetetlenek</i>	506
<i>Gyökerek</i>	506
<i>Fedetlenül</i>	506
<i>A diófa</i>	506
<i>Térkép</i>	507
<i>Erőpróba</i>	508
<i>Viszonzás</i>	508
<i>Jelbeszéd</i>	509
<i>Nevetni</i>	509
<i>Fergeteg</i>	510
<i>Önfegyelem</i>	510
<i>A Kőröspart körképére</i>	511
<i>Szemüveg</i>	512
<i>Augusztus aranykönyvében</i>	513
<i>Hitem szerint</i>	516
<i>Cél</i>	517
<i>Párra leltetek</i>	518
<i>Metszés</i>	518
<i>Feleselés önmagammal</i>	519
<i>Megvédem</i>	519
<i>Belső parancs</i>	520
<i>Tűzpróba</i>	520
<i>Őszi reggel</i>	521
<i>Talány</i>	521
<i>Indulat</i>	522
<i>Vihar után</i>	522
<i>Négy évszak</i>	523
<i>Alku</i>	524

<i>Még azzal is</i>	524
<i>Január</i>	525
<i>Frivol dal</i>	527
<i>Enyém lesz</i>	528
<i>Lámpaernyő</i>	529
<i>Párhuzamok</i>	530
<i>Értelem és érzelem</i>	530
<i>A toll</i>	531
<i>Fonák tükör</i>	531
<i>Kályhám</i>	532
<i>Őszi verseny</i>	533
<i>Művirág</i>	534
<i>Mütyürke</i>	534
<i>Hírnökök</i>	535
<i>Dermesztő tisztaság</i>	535
<i>Magyarázat</i>	536
<i>Igaz rokon</i>	537
<i>Kárvallás</i>	538
<i>Szenvedélyek</i>	539